

ΑΡΡΕΝΩΠΟΤΗΤΕΣ

ΑΡΡΕΝΩΠΟΤΗΤΕΣ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

QVZINE#4

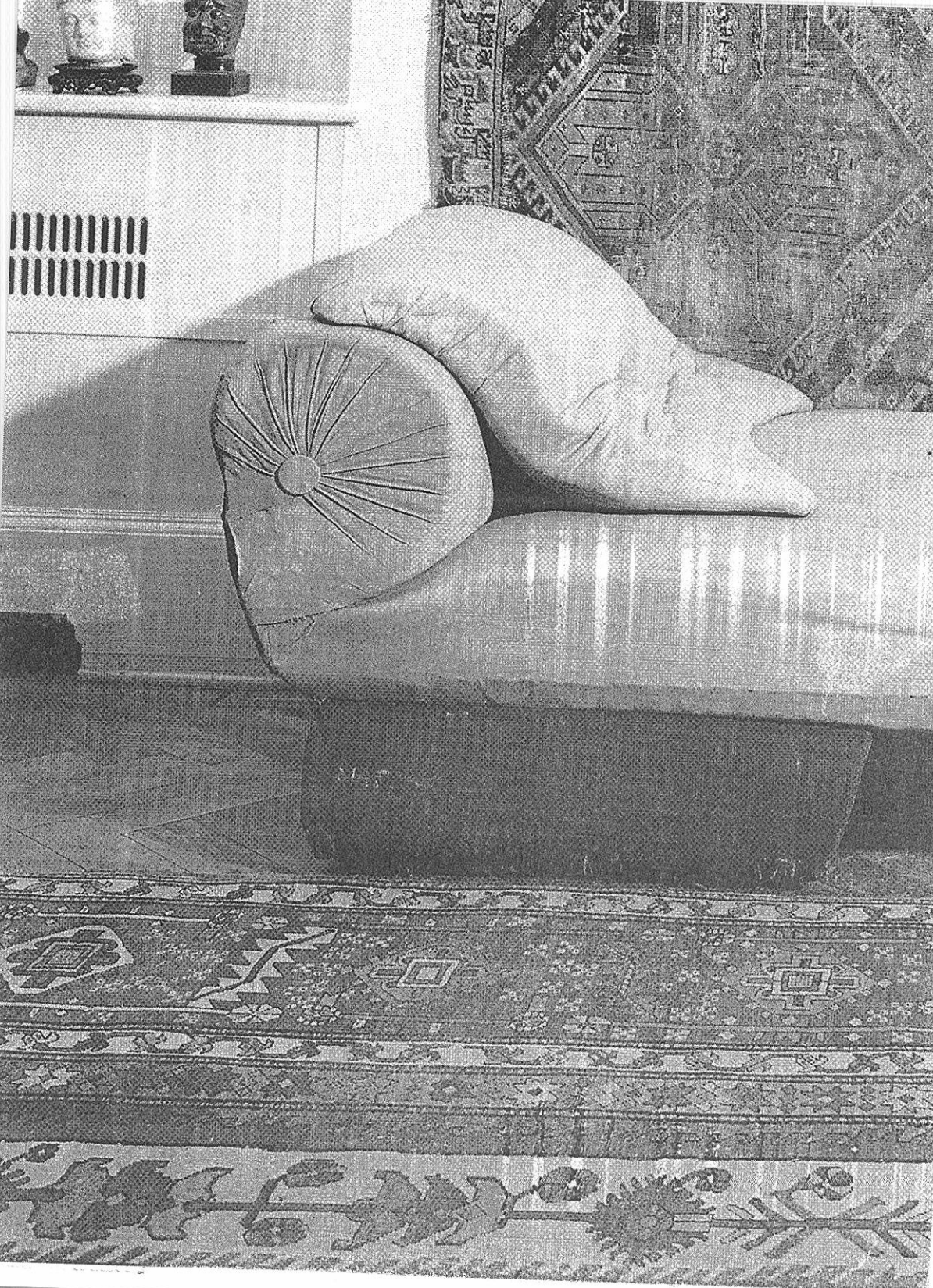
QV4

Αρρενωπότητα. Η τελειότερη ανθρώπινη «κατασκευή» που έμελλε να χρησιμοποιηθεί εναντίον της ανθρωπότητας, και σήμανε την –καθόλου τυχαίως ταυτόχρονη– επινόηση της θηλυκότητας. Διαδόθηκε ευρέως, έξω από τους επιστημονικούς κύκλους, σε λαϊκά, μεσαία, ενδιάμεσα στρώματα και στη μπουρζουαζία. Ευέλικτη και αποτελεσματική, χρησιμοποιήθηκε κυρίως από υποκείμενα στο χτίσιμο γερών, οικογενειακών δεσμών, με το διαχρονικό αντικραδασμικό σύστημα «ο άνδρας είναι η κολώνα του σπιτιού».

Επιβίωσε στους αιώνες, προσαρμοσμένη μεν σε τοπικά χαρακτηριστικά στηρίζοντας δε τη γενικευμένη ροπή προς την τάξη, την υπακοή και τη δημιουργία ιεραρχιών μέσα στο κοινωνικό σώμα. Στη διάδοσή της βοήθησε η ύλη υπαρξιακή της σύνθεσης. Μέσο μετάδοσής της η βιωματική παράδοση που μεταφέρεται από γενιά σε γενιά. Τρόπος λειτουργίας της, η επιτελεστικότητα. Στις μέρες μας, οι φήμες για απομάκρυνση από τις παραδόσεις διαψεύδονται. Η αρρενωπότητα κρατεί καλά, συνεχίζοντας να κατασκευάζει σύγχρονους ήρωες, υπό την αιγίδα των εθνικών, θρησκευτικών και οικογενειακών «εταιριών». Χρησιμοποιείται κυρίως για τη δημιουργία/επινόηση της ανδρικής/macho κοινωνικής φιγούρας. Τον ευφημισμό της ανέλαβε το σύστημα ομπρέλα με το ευφάνταστο όνομα «πατριαρχία». Θα τη συναντήσετε με τα εξόφθαλμα χαρακτηριστικά της επιδειξιμανίας, της φαντασιακής παντογνωσίας, της υπέρ-τάσης για επιβολή και κυριαρχία, της σωματικής δύναμης που χρησιμοποιείται αρκετές φορές σαν μέσο «επικοινωνίας» και διεκδίκησης του δικίου της.

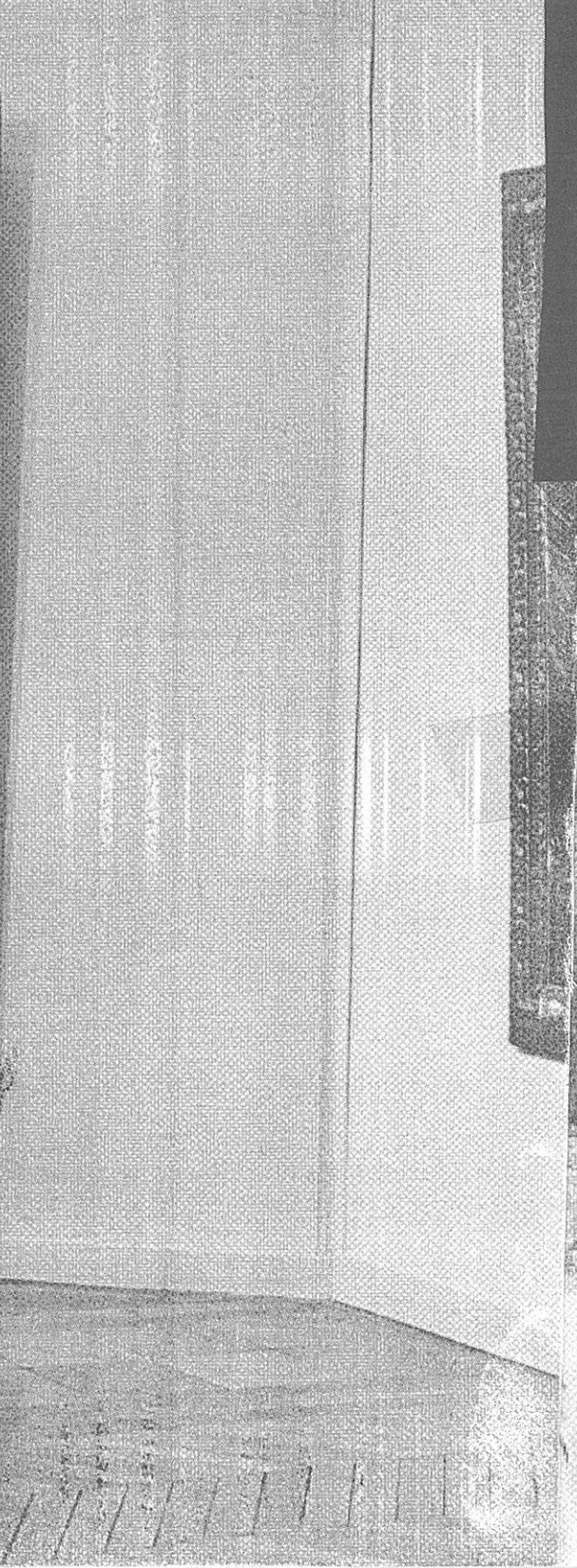
Προηγήθηκε μια αναπαράσταση του κυρίαρχου λόγου περί αρρενωπότητας στα πλαίσια του πατριαρχικού μοντέλου απονομής έμφυλων ρόλων, το οποίο όλες γνωρίσαμε και σταθήκαμε αμήχανα μπροστά στη σαρωτική του δύναμη. Η κοινωνική μηχανή κατασκευής κανονιστικών προτύπων έχει εξασφαλίσει την απανταχού παρουσία της, όχι μόνο με τις δομές και τους μηχανισμούς της που δηλώνονται ρητά αλλά και με το να εκτοπίζει κάθε είδους εικόνα που δεν πληρεί τις προδιαγραφές. Η σεξουαλική επιθυμία, το φύλλο, η φυλή είναι παράγοντες που ορίζουν ιεραρχικά κατηγορίες του φυσιολογικού, του ανώτερου, του καθαρού. Ο εντοπισμός των κοινωνικών επιτελέσεων της κυριαρχίας σε κάθε της μορφή είναι η αφετηρία της κριτικής των έμφυλων ταυτοτήτων και των σχέσεων εξουσίας που υποδηλώνουν οι αναπαραστάσεις τους.

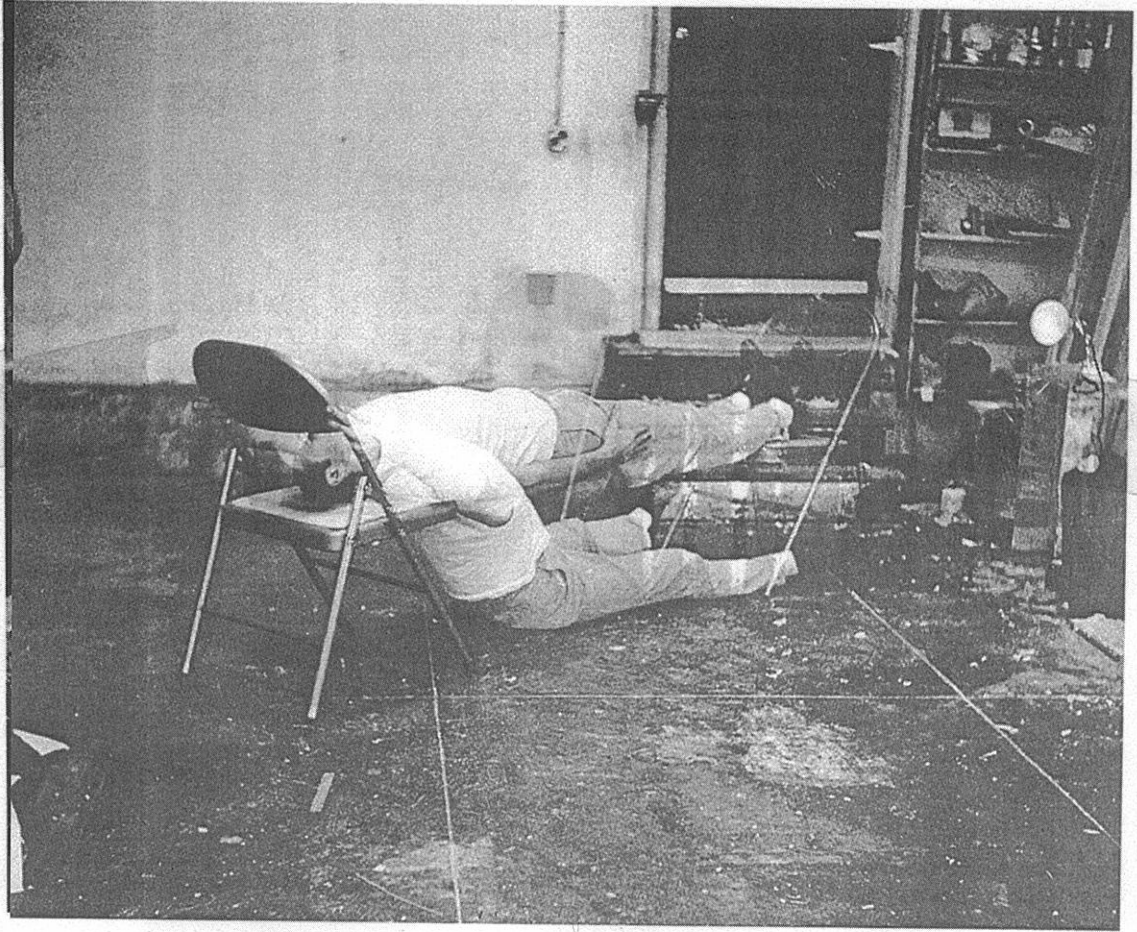
Μήπως όμως δεν αρκεί να είμαστε ενάντια σ' αυτό που κατασκευάζει τις κανονικότητες αλλά πρέπει να επαναπροσδιορίζουμε τον τρόπο που σκεφτόμαστε και δρούμε, φτιάχνοντας εικόνες του εαυτού οι οποίες έμπρακτα ακυρώνουν τις βεβαιότητες της εξουσίας; Η εμπλοκή του προσωπικού γίνεται το εργαλείο για την αναγνώριση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της αρρενωπότητας και την επανοικειοποίησή του με μη-κυρίαρχους όρους. Διερευνώντας τις εκφάνσεις τους, τα ίχνη τους στα σώματα και τις συνειδήσεις, διερευνούμε τα όρια των αποστάσεων μας και τα περιεχόμενα των θέσεων απέναντι σ' ό,τι καυχείται την παγίωσή του. ●

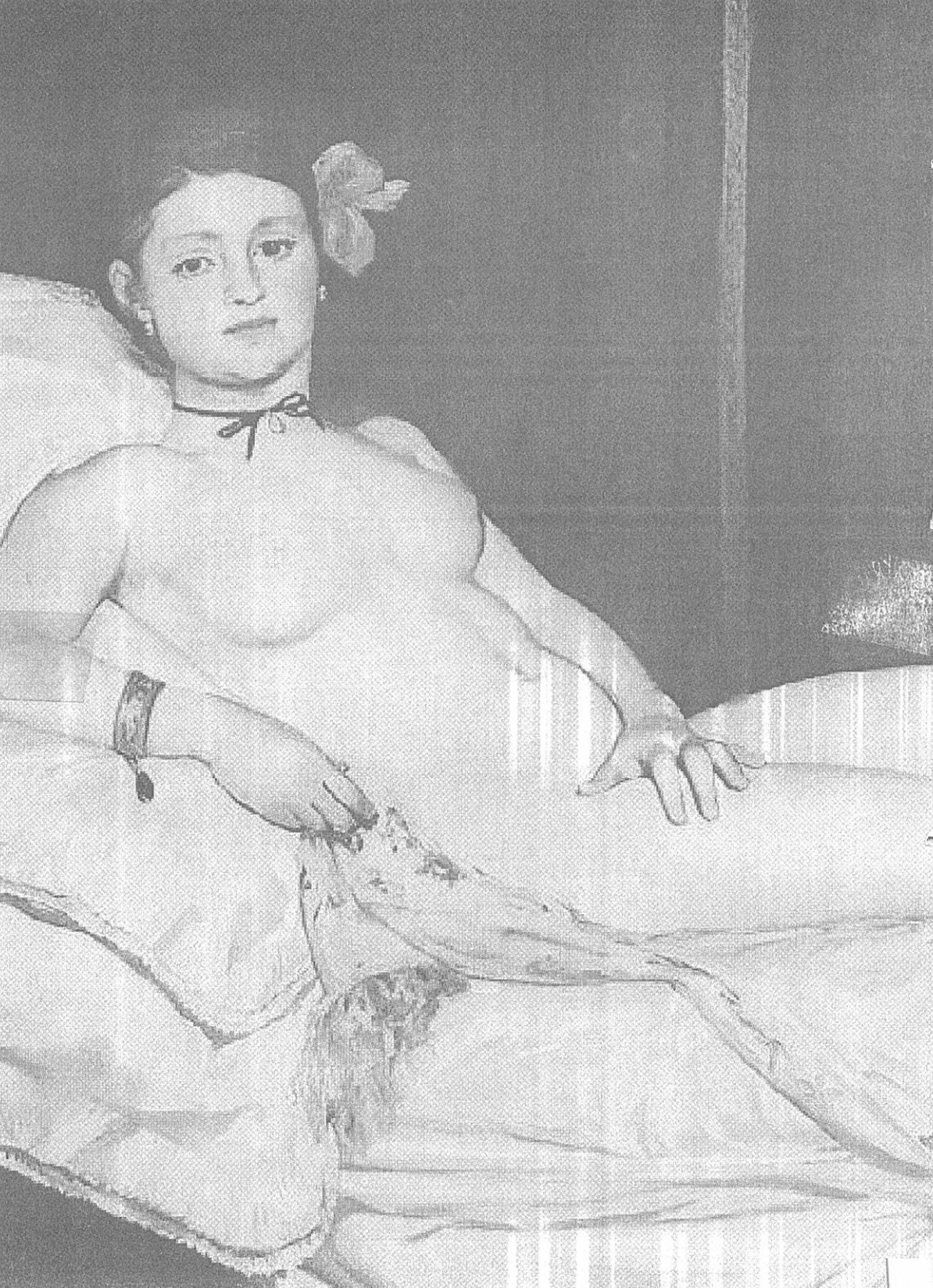

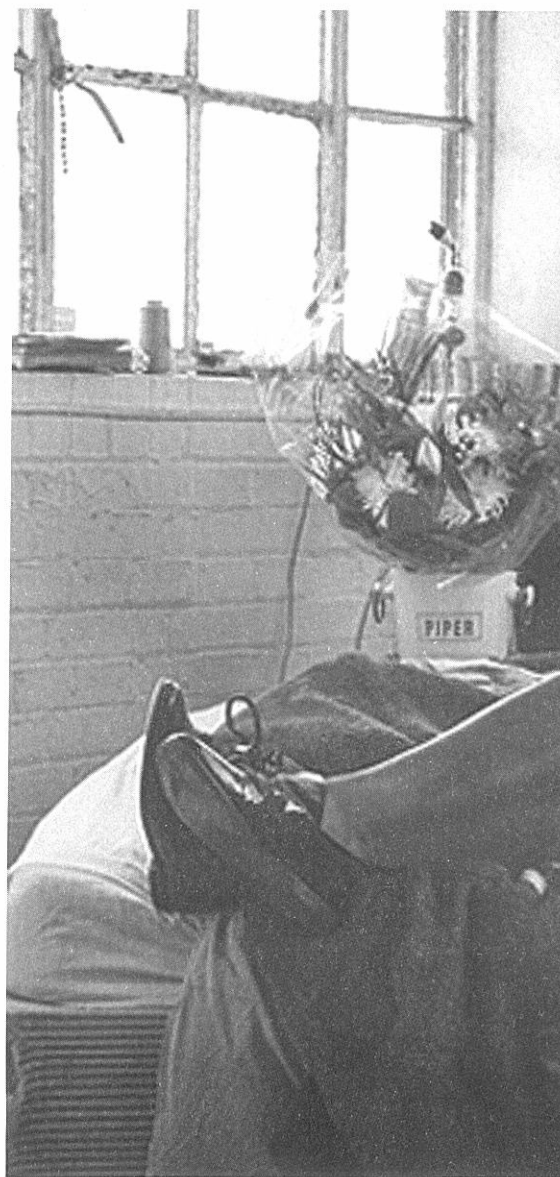

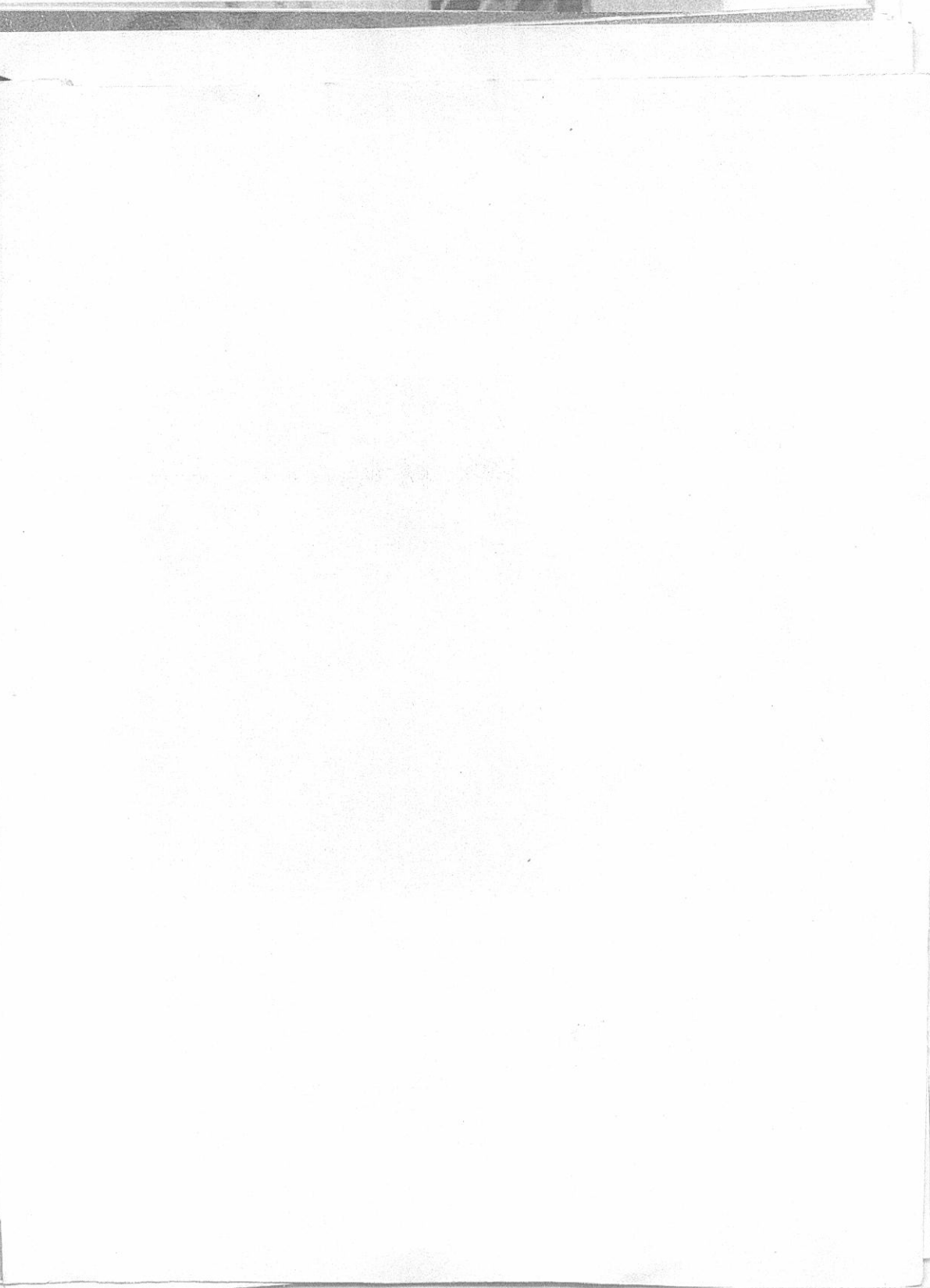

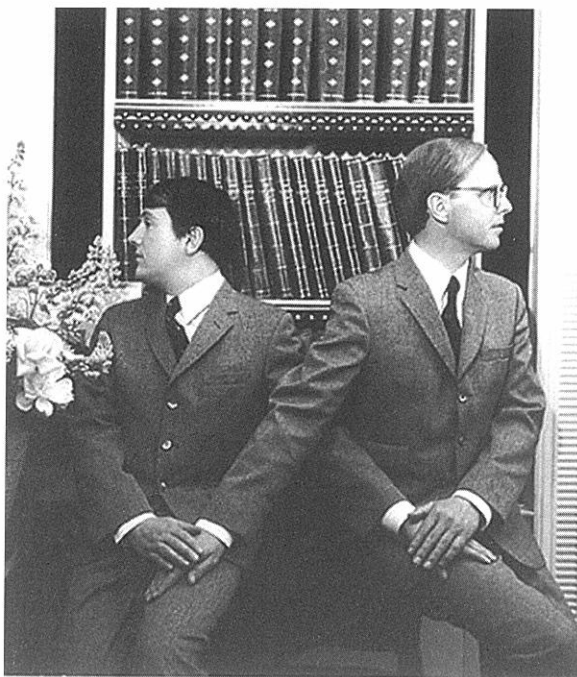

Αρρενωπότητα, στην κυρίαρχη έκφρασή της, είναι: Να μιλάς πολύ, να μιλάς δυνατά, να ορίζεις εσύ τι είναι αστείο, τι είναι βαρετό, τι είναι ωραίο, είναι να έχεις μπράτσα, να τα δείχνεις, αν έχεις κοιλιά, να τη δείχνεις κι αυτή, είναι να στέλνεις τους άλλους στο γυμναστήριο κι εσύ να μένεις με την κοιλιά, είναι να καπνίζεις με ύφος, βαριά τσιγάρα σε σκληρό πακέτο, είναι να ξέρεις, να μπορείς, είναι να θεωρείς ότι όλοι μπορούν, είναι να νομίζεις ότι ξέρεις, είναι να μπορείς: να ψαρέψεις, να μαγειρέψεις, να καθαρίσεις, να σπκώσεις, να κουβαλήσεις, να φτιάξεις το μπουζί, το καζανάκι, να παίξεις μουσική σε ένα πάρτι, να γράψεις, να στρίψεις, να παίξεις όλα τα παιχνίδια, να οδηγείς, να κολυμπάς, να σκάβεις, να έχεις άποψη, να την λες κι αν δεν έχεις να θεωρείς ότι κι αυτό πρέπει να το πεις, να δηλώνεις ό,τι δεν ξέρεις γιατί άλλωστε όλα τα υπόλοιπα τα ξέρεις, να βρίσκεις το δρόμο, να στίνεις τη σκηνή, να ανάβεις τη φωτιά, να ανάβεις μια μεγάλη φωτιά, να ανάβεις μια πολύ μεγάλη φωτιά, να βρέχεσαι χωρίς να κρύνεις, να αντέχεις: την πείνα, τη δίψα, το ξύλο, να μην λυγίζεις εύκολα, να μπορείς με τα λίγα αλλά και με τα πολλά, να κλάνεις δημόσια, να γδύνεσαι, να σκαλίζεις τη μύτη σου, να μην ντρέπεσαι, να τρομάζεις τους άλλους αλλά να μην τρομάζεις εσύ, να συγκινείσαι αλλά να μην κλαις, να μη φοβάσαι, να τρέχεις γρήγορα, να γλιτώνεις εσύ, να γλιτώνεις κι άλλους, να κρατάς μόνος σου μια διμοιρία - να μπορείς ή τουλάχιστον να θες, να γίνεσαι ήρωας - ή τουλάχιστον να θες, να περνάς με κόκκινο, να είσαι καλός μπαμπάς, αυστηρός, απόμακρος αλλά ευαίσθητος, να φωνάζεις, να σφυρίζεις, να ρίχνεις με όπλα, να κορνάρεις, να κάνεις θόρυβο, να χτυπάς τα πούλια στο τάβλι, να κόβεις την εξάτιμηση από το παπί, να κάνεις θόρυβο, τσαμπουκά, να πίνεις, να πίνεις πολύ, να πίνεις πάρα πολύ, να δέρνεις, να απειλείς, να φιλάς καλά, να γαμάς καλά, να γαμάς πολύ, να γαμάς, να γαμάς, να δέρνεις και που και που να κατουράς. Αρρενωπότητα είναι ο ελβετικός σουγιός απ' όπου ξεπετάγονται λογίων λογιών φαλλοί για κάθε χρήση.

Αρρενωπότητα είναι η πολύ τρίχα, το μεγάλο και σκληρό καυλί, η μεγάλη καμάρα στο κατούρημα, το πολύ σπέρμα που εκτινάσσεται, είναι το πολύ, είναι το μεγάλο, είναι το ψηλά, είναι ο ξυρισμένος σβέρκος, το τατουάζ στο μπράτσο, η βαριά φωνή, η μαγκιά, οι ατσούμπαλες κινήσεις, είναι καύλα, είναι η αγένεια, η χωριατιά, ο κυνισμός, η αδιαφορία, είναι απδία, είναι να θέλεις απλά να γαμήσεις, είναι να θέλεις απλά να γαμηθείς... αποκλειστικά με αρρενωπούς εραστές, είναι να είσαι ελεύθερος, να μη δεσμεύεσαι, ανέμελος, ανυπάκουος, άγριος, απημέλητος, ζώδης, είναι να παίρνεις το ρίσκο, αλλά όχι την ευθύνη, είναι το μαύρο, το μπλε, το γκρι, όχι το ροζ, το κίτρινο, το θαλασσί, είναι το σκοτεινό, το μυστηριώδες, το ανεπικοινωνήτο, είναι το εεεε και το ουουουου, όχι το αααα, το οοοο, ή το ιιιιι, είναι να μπορείς να μετατρέπεις την αποτυχία σε επιτυχία, είναι να θέλεις να είσαι αρρενωπός: str8 looking & acting, «να είσαι άντρας κι όχι να νομίζεις ότι είσαι», «να είσαι άντρας όχι μόνο στη φωνή, στο περπάτημα, στην εμφάνιση, αλλά στο μυαλό και τη σκέψη», είναι να νομίζεις ότι είσαι αρκετά αρρενωπός, είναι να κατηγορείς ό,τι δεν είναι αρκετά αρρενωπό, είναι να βρίζεις, να λες τον άλλο πούστη, αλβανό, πουτάνα, είναι να μπορείς να κάνεις μια ταυτότητα βρισιά, είναι να γαμάς τις πουτάνες τις γυναίκες, είναι να γαμάς τις πουτάνες τις πουτάνες, είναι να γαμάς με βία, είναι να βιάζεις, για το κέφι σου, για την πατρίδα, για την παρέα, είναι να δέρνεις τη γυναίκα, την αδερφή.

Αρρενωπότητα είναι δίκτυο εννοιών και σχέσεων, εικόνων, αναπαραστάσεων, λόγων, ακουσμάτων, φαντασιώσεων, ταυτίσεων, κατασκευών, προτύπων, είναι βία, είναι εξουσία, είναι τρόπος να γίνονται τα πράγματα, τρόπος να υπάρχουν τα πράγματα, να ισορροπούν, είναι τρόπος να υπάρχουν, συχνά ο μοναδικός. ●

Φυλή, τάξη και οι αντιφάσεις της αρρενωπότητας του Daniel Mang

Στο κείμενο αυτό επιχειρείται μια ανάλυση των τρόπων που το φύλο, η φυλή και η τάξη υποστηρίζουν ως σχέσεις εξουσίας η μία την άλλη, εντατικοποιούν και εμποδώνουν τις ιεραρχίες, καθώς εσωτερικεύονται από τα υποκείμενα που τις φέρουν. Η μυστικοποίηση αυτή, που προϋποθέτει το κοινωνικά αυτονόητο και το αναπαράγει εκ νέου, αποκρύπτει τις σχέσεις εξουσίας. Το κείμενο αμφισβητεί το μοντέλο που αναφέρεται στη συσσώρευση της καταπίεσης, δείχνοντας πως το έθνος είναι έμφυλο και ταξικό, η τάξη έμφυλη και εθνική, το φύλο εθνικό και ταξικό και επιτάσσει την πολιτικοποίηση των θέσεων που καταλαμβάνουν κάθε φορά το κοινωνικό πεδίο προκειμένου να ανατραπούν. ● qv

Συν-κατασκευή. Η φυλή, το φύλο και η τάξη είναι χρήσιμο να ενταχθούν σε ένα κοινό θεωρητικό σχήμα, το οποίο δε θα προτάσσει κάποιο από αυτά περισσότερο από τα υπόλοιπα, αλλά ούτε και θα ισοπεδώσει αυτές τις έννοιες ως προς την πολυπλοκότητά τους. Η θεώρηση της φυλής, του φύλου και της τάξης ως ανεξάρτητων εννοιών οδηγεί σε προσθετικά μοντέλα (π.χ. τριπλή καταπίεση) που δεν αποδίδουν επαρκώς τους τρόπους με τους οποίους πολλοί άνθρωποι βιώνουν τη φυλή, το φύλο και την τάξη: ούτε ανεξάρτητα ούτε προσθετικά, αλλά συγχρονισμένα και αλληλοσυνδεόμενα. Οι κοινωνικές κατηγορίες είναι αναγκαίο να αντιμετωπίζονται ως κατηγορίες που συγκροτεί η μία την άλλη, υπό συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες. Επομένως, είναι απαραίτητο να δούμε την αρρενωπότητα ως κάτι που συγκροτεί τη φυλή και την τάξη και ταυτόχρονα συγκροτείται από αυτές.

Συσχετισμός¹, διχοτόμηση. Η φυλή, το φύλο και η τάξη είναι έννοιες που αλληλοσυσχετίζονται. Στην κατασκευή τους συμμετέχουν οι αναπαραστάσεις και οι υλικές σχέσεις, ενώ η εξουσία αποτελεί δομικό στοιχείο αυτών των κατασκευών. Λέγοντας «έννοιες που αλληλοσυσχετίζονται» εννοώ ότι κατηγορίες όπως λευκοί/μαύροι, άνδρες/γυναίκες, ιεραρχούνται η μία σε σχέση με την άλλη και έτσι αποκτούν νόημα. Οι έννοιες αυτές κατασκευάζονται ως αντιθέσεις, γεγονός που απαιτεί την καταστολή της πολλαπλότητας στο εσωτερικό της κάθε κατηγορίας και την υπερβολική προβολή των διαφορών μεταξύ των κατηγοριών. Αυτές οι αντιθέσεις είναι διχοτομικές μιας και οι δύο πλευρές τους είναι ιεραρχικά τοποθετημένες. Στις φυλετικές, ταξικές και έμφυλες διχοτομήσεις, η κανονικότητα αποδίδεται στην κυρίαρχη κατηγορία, η οποία καθίσταται πλέον «διαφανής»: οι λευκοί «δεν έχουν» φυλή, οι άνδρες «δεν έχουν» φύλο². Αυτές οι διχοτομήσεις δεν είναι σταθερές. Το περιεχόμενο της κυρίαρχης αρρενωπότητας μεταβάλλεται καθώς αυτή αντιπαράκειται με τις υποδεέστερες αρρενωπότητες και θηλυκότητες, οι οποίες διαφοροποιούνται στο χώρο και το χρόνο.

[1] σ.τ.αφ. Η έννοια του συσχετισμού (relationality) αναφέρεται στους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι σχετίζονται μεταξύ τους και δίνουν νόημα στις καθημερινές τους επαφές και αποφάσεις. Έχει ως αφετηρία τη συνάφεια και το συσχετισμό (τη σημασία του «ανήκειν» σ' ένα ευρύτερο σύνολο), σε αντιδιαστολή με τις προσεγγίσεις του ατομικισμού.

[2] σ.τ.αφ. Το «διαφανής» περιγράφει το πώς η κυρίαρχη κατηγορία έχοντας τη θέση του κατεξοχήν υποκειμένου οριοθετείται μέσω της κατάταξης και ανάλυσης των αντικειμενοποιημένων Άλλων έτσι ώστε να μη μιλάει για τον εαυτό της παρά μόνο μέσω εκείνων που αποκλείονται από αυτή. Έτσι ο ρατσιστικός λόγος περιγράφει και κατηγοριοποιεί αναλυτικά τον «μαύρο» ή τον «ασιάτη» ως αποκλίσεις απ' τον κανονικό και άρα αυτονόητα υπερέχων λευκό, αποδίδοντάς τους χαρακτηριστικά, πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα που άξονα τους έχουν τον υποθετικά αξιολογικά ουδέτερο λευκό άνδρα. Με τον τρόπο αυτό ο λευκός άνδρας δεν διεκδικεί ορατότητα στο δημόσιο χώρο αφού η παρουσία του είναι αυτονόητη, άρα «διαφανής», σε αντίθεση με τον μη-λευκό που η δημόσια παρουσία του ελέγχεται και αποτελεί αντικείμενο συνεχούς έρευνας. Κάτι τέτοιο δε συμβαίνει απλά στις ευρωπαϊκές ή βόρειοαμερικανικές κοινωνίες όπου οι λευκοί υπερέχουν αριθμητικά, αλλά οπουδήποτε ο ρατσισμός αποτελεί ενεργή σημασία της πολιτικής ζωής. Αντίστοιχα στην ετεροσεξιστική κοινωνία ο στρέιτ άνδρας είναι «διαφανής» ως κυρίαρχη κατηγορία ακόμη και σε ένα γκέι μπαρ.

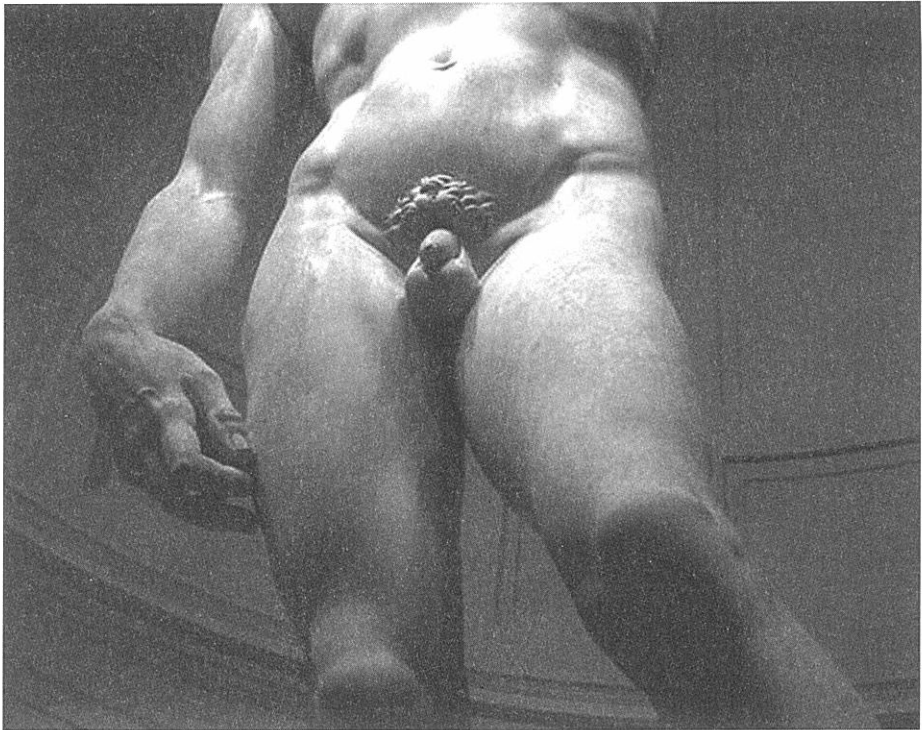
Ηγεμονία. Η ηγεμονία υποδηλώνει την κυριαρχία της μίας κοινωνικής ομάδας πάνω στις άλλες (π.χ. ηγεμονία της αστικής τάξης). Αυτό δε σημαίνει μόνο πολιτικό και οικονομικό έλεγχο, αλλά επίσης την ικανότητα της κυρίαρχης ομάδας να προβάλλει τον δικό της τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται τον κόσμο, ώστε αυτοί και αυτές που είναι υποδεέστεροι να αποδέχονται αυτόν τον τρόπο ως «κοινή λογική» και ως «φυσικό». Αυτό απαιτεί από τους τελευταίους προθυμία και

ενεργητική συναίνεση. Η κοινή λογική μπορεί να ιδωθεί ως ο τρόπος με τον οποίο η υποδεέστερη ομάδα βιώνει την υποτέλεια της. Υπάρχει ένας συνεχής αγώνας για ηγεμονία, που διαδραματίζεται μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων. Προτείνω να αναλυθεί η συγκρότηση της αρρενωπότητας εντός του πλαισίου των κοινωνικών συγκρούσεων για ηγεμονία.

Αγώνες για την αναπαράσταση. Μία πλευρά αυτών των συγκρούσεων είναι ο αγώνας για την αναπαράσταση. Ενώ υπάρχουν ηγεμονικές αναπαραστάσεις, όπως αυτή του άντρα της αστικής τάξης, υπάρχουν ταυτόχρονα και υποδεέστερες ομάδες που συχνά προσπαθούν να προβάλουν την δική τους αναπαράσταση, παρόλο που έχουν λιγότερες πιθανότητες να επιβάλουν την δική τους οπτική στα πράγματα. Για παράδειγμα, οι άνδρες της εργατικής τάξης προσπαθούν να προβάλουν απαξιωτικές αναπαραστάσεις των ανδρών της αστικής τάξης, με σκοπό να εξουδετερώσουν την υποτίμησή τους από την ηγεμονική αναπαράσταση³. Θα μπορούσε η δυναμική αυτή να περιγραφεί ως μια διαμάχη για προσδιορισμό, όπου άτομα και ομάδες παλεύουν για εξουσία και αυτοεκτίμηση, αποδίδοντας στερεότυπα η μία στην άλλη, αποδίδοντας συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Κατά συνέπεια, υποτιμώντας ή υπερεκτιμώντας τους άλλους, δαιμονοποιώντας ή εξιδανικεύοντάς τους, καθισχύζονται με τον τρόπο αυτόν τους δικούς τους φόβους, ή αδρανοποιούν τις δικές τους συναισθηματικές αμφιθυμίες και αντιφάσεις, εξυψώνοντας ή υποτιμώντας τον εαυτό τους. Μέσα από αυτούς τους αγώνες αναδύεται μια ιεραρχική δομή, δυναμική, αντιφατική, αλλά παρόλα αυτά σταθερή, η οποία ρυθμίζει την απόδοση της κοινωνικής αξίας και τη διανομή της εκτίμησης, η οποία καθιστά ορισμένες εργασίες, ορισμένα βάζανα, ορισμένες επιθυμίες ορατές και άλλες αόρατες. Ένα κεντρικό στοιχείο αυτής της δυναμικής είναι η εσωτερικευμένη απαξίωση, όπου άνθρωποι από μη προνομιούχες ομάδες εσωτερικεύουν αρνητικά στερεότυπα του εαυτού τους, με τη μορφή της ντροπής και του αυτό-μίσους.

[3] σ.τ.γν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, για την ελληνική περίπτωση, μιας τέτοιας αναπαράστασης, υπάρχει στο τραγούδι Gucci Φόρεμα του Μαζωνάκη. Στους στίχους του τραγουδιού αναφέρεται: Αν δε σ' αρέσει το αμάξι μου μη σώσεις ποτέ / πάρε το βουτυρόπαιδο απ' την Κηφισιά με BMW / που λέει το βράδυ πριν ξαπλώσει καληνύχτα μαμά / και παριστάνει τον τυπά με τα λεφτά του μπαμπά / πάρε αυτόν, θα φας καλά, με μαμά και μπαμπά / κίπο, πσίνα και λεφτά / να του αλείφεις βούτυρο στο ψωμί / και κατά τ' άλλα εσύ να ζεις μες στη μεγάλη χλιδή

Αποκειμενοποίηση⁴, εξάρτηση, αμφιθυμία. Μία κεντρική έννοια για την κατανόηση της αντιφατικής συγκρότησης της αρρενωπότητας θα μπορούσε να είναι η αποκειμενοποίηση. Χρησιμοποιώ αυτή τη λέξη, που έχει ψυχαναλυτική προέλευση, με τρόπο που σκοπίμως παραβλέπει τη διάκριση μεταξύ κοινωνικού και ψυχολογικού. Κάτι από το οποίο εξαρτάται κάποιος αποκειμενοποιείται: η οικιακή εργασία γίνεται αόρατη, τα αγόρια αρνούνται την ταύτιση με την μητέρα τους, οι πόρνες περιορίζονται σε συγκεκριμένες περιοχές... Η αποκειμενοποίηση παράγει αμφιθυμία. Η απαξίωση συνοδεύεται πάντα από την εξιδανίκευση και τη σαγήνη που σου ασκεί αυτό το οποίο απαξιώνεις⁵. Το να δυσφημείς κάποιον ή κάποια ομάδα σημαίνει ότι προβάλλεις κάποιες πραγματικές ή φανταστικές αρνητικές ιδιότητες από εσένα ή την ομάδα σου, στους άλλους. Αυτό σημαίνει ότι, στο πλαίσιο της παραγωγής μιας ενήλικης, αυτο-ελεγχόμενης, αστικής υποκειμενικότητας, που αρνείται κάποιες από τις πιο θεμελιώδεις ανθρώπινες παρορμήσεις και αρνείται να δεχτεί τη σωματικότητα, την εξάρτηση και τη δημιουργία δεσμών, οι άνθρωποι παραμένουν προσκολλημένοι σε ένα διχασμό, αρνούμενοι πλευρές του εαυτού τους. Και όσο περισσότερη ενέργεια επενδύεται στη διαδικασία του

διχασμού, τόσο μεγαλώνει η γοητεία αυτού που έχει αποκειμενοποιηθεί.

Με άλλα λόγια, ο καταπιεστής ή το μέλος μιας προνομιούχας ομάδας που μισεί και φοβάται τους άλλους (τους μαύρους, τις πόρνες, τους προλετάριους...) παραμένει δεμένος με αυτούς με ασυνείδητους δεσμούς. Ακόμα και ο πιο σκληρός λευκός ρατσιστής νιώθει, αν και ασυνείδητα, ότι δεν θα μπορούσε ποτέ χωρίς τους μαύρους, και ο πιο μισογύνης άνδρας νιώθει, αν και ασυνείδητα, ότι δεν θα μπορούσε ποτέ χωρίς τις γυναίκες. Αυτή ακριβώς η ασυνείδητη γνώση της όχι μόνο οικονομικής (με την παραδοσιακή έννοια της λέξης) αλλά και πολιτικής, και συνάμα τρυφερής, εξάρτησής τους από τον Άλλο, είναι που συχνά οδηγεί μέλη των κυρίαρχων ομάδων σε μια μανία άρνησης της εξάρτησης και της συνάφειας.

[4] σ.τ.φν. Η έννοια της αποκειμενοποίησης προέρχεται από την ψυχανάλυση, ενώ υπήρξε κεντρική στο έργο της Julia Kristeva. Αναφέρεται σε αυτό που η Kristeva θεωρεί ως πρωταρχική δύναμη απόρριψης, η οποία κατευθύνεται στη φιγούρα της μητέρας, ακριβώς επειδή από αυτήν υπάρχει θεμελιώδης εξάρτηση. Η έννοια της αποκειμενοποίησης χρησιμοποιήθηκε και από την κοινωνική θεωρία. Έναν ορισμό της κριστεβικής έννοιας του αποκειμένου βρίσκουμε στο κείμενο της Αθηνάς Αθανασίου, «Αναζητώντας τη σημειωτική χώρα: ετερότητα, αποστροφή και ο τρόμος του εκ-τοπισμένου υποκειμένου»: «Αποκείμενο» είναι αυτό που εκπίπτει ή αποβάλλεται από την κοινωνική ορθολογικότητα του συμβολικού συστήματος, η μαρφή ύλη που εκδιώκεται με τρόπο και αποστροφή από το σώμα ως ριζική και εκφυλισμένη ετερότητα, παγιώνοντας έτσι έναν ασφαλή, σταθερό και ακέραιο εαυτό» [Αθηνά Αθανασίου, Ζωή στο όριο: Δοκίμια για το σώμα, το φύλο και τη βιοπολιτική, 2008, σ. 97].

[5] σ.τ.φν. Σαν παράδειγμα κατανόησης της φράσης αυτής παραθέτουμε ένα απόσπασμα από το Αβεσσαλάμ, Αβεσσαλάμ! του Φόκνερ, όπου σκιαγραφεί με γλαφυρότητα την αντίφαση σαγήνης και απαξίωσης που δημιουργεί η σχέση με αυτό που απαξιώνεις.

«Γιατί δε» ήταν το όνομα, η λέξη, το γεγονός ότι με φώναζε Ρόζα. Όταν ήμαστε παιδιά

έτσι με φώναζε, όπως εκείνους τους φώναζε Χένρυ και Τζούντιθ -ήξερα πως ακόμα και τώρα εξακολουθούσε να φωνάζει τη Τζούντιθ (και τον Χένρυ όταν μιλάγε γι' αυτόν) με το μικρό της όνομα. Και θα μπορούσε πολύ φυσικά να εξακολουθεί να με φωνάζει κι εμένα Ρόζα, μια και για όσους γνώριζα ήμουν ακόμα παιδί. Μα δεν ήταν αυτό. Δεν εννοούσε καθόλου αυτό- μάλιστα, όσο κράτησε εκείνη η στιγμή που στεκόμαστε πρόσωπο με πρόσωπο (εκείνη η στιγμή πριν το σώμα μου που συνέχιζε να προχωράει περάζει ξυστά από δίπλα της και φτάσει στη σκάλα) μου 'δειξε περισσότερη ευγένεια και σεβασμό απ' όσο κάθε άλλος που γνώριζα- το ξερα πως από τη στιγμή που μπήκα από 'κείνη την πόρτα, τουλάχιστον για κείνην δεν ήμουνα παιδί. «Ρόζα;», φώναξα. «Σε μένα; Κατάμουτρα;» Τότε μ' άγγιξε, και τότε πάγωσα. Ίσως και τότε ακόμα το σώμα μου να μη σταμάτησε, μια και μου φάνηκε σαν να 'σπρωχνε ακόμα στα τυφλά το στέρεο κι φωτισμένο ασύλληπτο βάρος (το όχι δικό της: εκείνη δεν ήταν παρά όργανο- επιμένω σ' αυτό) εκείνης της θέλησής να μου φράξει το δρόμο προς τη σκάλα- ίσως ο ήχος της άλλης φωνής, η μια λέξη που ειπώθηκε στο κεφαλόσκαλο από πάνω μας, είχε κιάλας ακουστεί και μας είχε χωρίσει πριν ακόμα αυτό (το σώμα μου) σταματήσει. Δεν ξέρω. Ξέρω μόνο πως η ύπαρξή μου ολόκληρη σα να 'πεσε με τυφλή φόρα πάνω σε κάτι τερατώδες κι ακίνητο, μ' ένα φοβερό τράνταγμα που τόσο γρήγορο και τόσο σύντομο δε μπορούσε να 'ναι μόνο κατάπληξη και αγανάκτηση για κείνο το μαύρο απαγορευτικό και αδειλιαστο χέρι πάνω στη λευκή γυναικεία σάρκα μου. Γιατί υπάρχει κάτι στο άγγιγμα της σάρκας με σάρκα που καταργεί, που διασχιίζει κοφτά κι άμεσα τα στριφτά λαβυρίθινα κανάλια των διαχωρισμών της ευπρέπειας, που οι εχθροί καθώς κι οι εραστές το ξέρουν γιατί αυτό τους φτιάχνει και τους δύο- άγγιγμα κι άγγιγμα αυτού που είναι το προπύργιο της προσωπικής περιοχής του κεντρικότερου Είμαι: όχι πνεύμα, ψυχή- το μέθυστο και ξέζωστο μυαλό είναι στου καθενός τη διάθεση σε κάθε σκοτεινιασμένο διάδρομο τούτης της γήινης νομής. Ας αγγίξει όμως σάρκα σάρκα, και θα δεις να καταρρέουν όλα τα συνθήματα κάστας και χρωμάτων που δεν είναι άλλο από τσόφλια. Ναι, πάγωσα- όχι γυναίκα χέρι, όχι νέγρας χέρι, μα σκληρό χαλινάρι που ελέγχει κι οδηγεί την άγρια και αλύγιστη θέληση- φώναζα όχι σ' αυτήν, σ' αυτό- σ' αυτό μιλούσα μέσα από τη νέγρα, τη γυναίκα, μόνο εξαιτίας της έκπληξης που ακόμα δεν ήταν αγανάκτηση γιατί γρήγορα θα γινότανε φρίκη, μην περιμένοντας και μην παίρνοντας απάντηση γιατί κι οι δυο ξέραμε πως δε μιλούσα σε κείνη: «Παρ' το χέρι σου από πάνω μου, αράπω!»

Η εγγενώς αντιφατική φύση της αρρενωπότητας και το αίσθημα της ανεπάρκειας ως κινητήρια δύναμη. Προτείνω μια ανάλυση της δυναμικής της αρρενωπότητας, την οποία θεωρώ εκ των προτέρων φυλετική και ταξική, σε σχέση με τη διχοτόμηση σώματος και πνεύματος, συναισθήματος και λογικής. Αυτό παράγει μια εννοιολόγηση της αρρενωπότητας ως εγγενώς αντιφατικής. Αυτή η αντίφαση μπορεί να θεωρηθεί ως η κινητήρια δύναμη της πατριαρχίας, η δυναμική που διατηρεί τους άνδρες στην τσίτα. Η αρρενωπότητα από τη μια σχετίζεται με τη λογική και το πνεύμα -όχι μόνο στη Δύση αλλά και σε πολλές άλλες περιοχές του κόσμου- ενώ από την άλλη, ως μία κατηγορία φύλου, είναι δεμένη με το σώμα, και εκφράζεται κυρίως μέσω του σώματος και των συναισθημάτων του. Αυτό το παράδοξο σύνολο σχέσεων καθιστά αδύνατο σε οποιοδήποτε ανθρώπινο ον να αποτελέσει το τέλει παράδειγμα αρρενωπότητας. Πιστεύω ότι η καταστροφική δυναμική των πατριαρχικών κοινωνιών καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το γεγονός ότι η αρρενωπότητα γίνεται αντιληπτή ως θεμελιωδώς ελλειπής, ανασφαλής και απειλούμενη. Όση προσπάθεια και αν καταβάλει ένα άτομο διεκδικώντας την αρσενική/ανδρική κοινωνικότητα, το μέγεθος της βίας που μπορεί να ασκήσει κατά τη διαδικασία αυτή εναντίον του εαυτού του και των άλλων, δεν έχει τέλος: η ζωή είναι αγώνας ενάντια στην μη-αρρενωπότητα του εαυτού και όλων αυτών που την αντιπροσωπεύουν.

Η άρθρωση των διχοτομιών σώματος/πνεύματος, συναισθήματος/λογικής με τη φυλή και την τάξη. Στα πλαίσια αυτής της κοινωνικής λογικής, η μοντέρνα ετεροφυλόφιλη μεσοαστική λευκή αρρενωπότητα τείνει να είναι ελλιπής γιατί είναι «πολύ μακριά», αποξενωμένη από το αίμα, το πάθος και τη σωματικότητα. Κατά τη γνώμη μου, αυτό εξηγεί τη συχνά αποκηρυγμένη γοητεία που ασκούν σε πολλούς «νηφάλιους», μορφωμένους άνδρες των μεσαίων και ανώτερων τάξεων, οι εικόνες «ωμής» φυσικής δύναμης, σθένους και άγριας, «ζωώδους» αρσενικότητας. Η μεγάλη δημοτικότητα της Gangsta Rap σε νέους άνδρες της λευκής μεσαίας τάξης στις ΗΠΑ είναι απλά ένα παράδειγμα του πώς η ηγεμονική αρρενωπότητα θρέφεται καταναλώνοντας αναπαραστάσεις υποδεέστερων αρρενωποτήτων. Οι δε άνδρες της μεσαίας τάξης νιώθουν περισσότερο ελλειμματικοί απ' ό,τι οι άνδρες των ανώτερων τάξεων σε σχέση με την αρρενωπότητά τους, μιας και δε μπορούν να αντισταθμίσουν αυτή την έλλειψη μέσω του πλούτου και της δύναμης (όπως οι τελευταίοι).

Στα πλαίσια της κυρίαρχης κοινωνικής λογικής, οι υποδεέστερες αρρενωπότητες είναι επίσης ελλιπείς, εν τούτοις με έναν πολύ διαφορετικό τρόπο απ' ό,τι η λευκή και/ή μεσαίας και ανώτερης τάξης αρρενωπότητα. Κάποιες κατηγορίες κατώτερων ανδρών θεωρούνται ως «εκθηλυμένοι» σε ορισμένες ή σε όλες τις πτυχές της ύπαρξής τους- το πιο αντιπροσωπευτικό τέτοιο παράδειγμα είναι οι θηλυπρεπείς γκέι άνδρες. Άλλοι, όπως οι (ετεροφυλόφιλοι) αφροαμερικάνοι των ΗΠΑ, αναπαρίστανται ως υπερ-αρρενωποί με διάφορους τρόπους. Ταυτόχρονα, η αναπαράστασή τους είναι ελλιπώς αρρενωπή επειδή περιέχει «πολύ» από το φυσικό, το ζώδες κλπ. Η φαντασίωση για τη σεξουαλικότητα των μαύρων ανδρών είναι πως πρόκειται για μια περισσότερο ικανή, άρα και πιο αρρενωπή σεξουαλικότητα. Αλλά το να είσαι μια έμφυλη ύπαρξη σημαίνει μια ύπαρξη λιγότερο ορθολογική, λιγότερο αυτόνομη, λιγότερο ελεγχόμενη, επομένως λιγότερο αρρενωπή. Οι αναπαραστάσεις για τους άνδρες της Άπω Ανατολής, από την άλλη, λειτουργούν διαφορετικά: στον δυτικό Λόγο, οι ιάπωνες και οι κινέζοι παραδοσιακά απεικονίζονται ως δουλοπρεπείς και θηλυπρεπείς. Η έλλειψη ατομισμού, τους χαρακτηρίζει ως λιγότερο άνδρες από μια δυτική σκοπιά, τους λείπει η αύρα της ανεξαρτησίας που είναι τόσο κεντρική για τις δυτικές εικόνες του ιδανικού άνδρα. Πολλές μοντέρνες δυτικές αναπαραστάσεις για τους ασιατές τους περιγράφουν ως υπερδιανοούμενους, συννεσταλμένους και ασεξουαλικούς⁶. Η εβραϊκή αρρενωπότητα είναι πάλι, μια άλλη περίπτωση. Στον παραδοσιακό αντισημιτικό λόγο, ο εβραίος είναι πάντα καβλωμένος, πάντα έτοιμος να αποπλανήσει μια αθώα μη-εβραία, αλλά την ίδια στιγμή του λείπει η σεξουαλική ικανότητα/ισχύ. Ο εβραίος άνδρας δεν σεξουαλικοποιείται με τον ίδιο τρόπο που αυτό συμβαίνει για τον αφρικανό ή τον άνδρα των νησιών του ειρηνικού, και αυτό όχι γιατί είναι πλησιέστερα στη φύση από τον λευκό μη εβραίο, όπως είναι οι αφρικανοί, αλλά γιατί είναι, αντιθέτως, πιο μακριά! Για τον αντισημίτη ο εβραίος συμβολίζει όλα τα κακά της μοντερνικότητας, ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνονται ο εκφυλισμός, η ανηθικότητα και η υπερβολή της μοντέρνας αστικής ζωής...

[6] σ.τ.α. Η όπερα Madame Butterfly αποτελεί μια κλασική αναπαράσταση ενός ετεροφυλόφιλου έρωτα, ανάμεσα σε έναν αμερικάνο στρατιωτικό και μια γαπωνέζα. Στην ιστορία αυτή παρακολουθούμε την ασιατική θηλυκότητα να σαγηνεύεται από την δυτική αρρενωπότητα και αντίστροφα. Στην ταινία Madame Butterfly του Κρόνενμπεργκ, παρακολουθούμε μία «πειραγμένη» εκδοχή της αναπαράστασης αυτής. Μεταφερόμενο από την Ιαπωνία στην Κίνα, το επικό straight story ανατρέπεται επανειλημμένα στην ταινία του Κρόνενμπεργκ, καθώς τα όρια των φύλων θολώνουν και παρουσιάζονται ως μεταβλητά. Το ίδιο ευμετάβλητα άραγε θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε και τα όρια της φυλής; Θα είχε νόημα για παράδειγμα, μια άλλη «πειραγμένη» εκδοχή ετεροφυλόφιλου ρομαντικού έρωτα ανάμεσα σε έναν κινέζο επιχειρηματία και μια λευκή αμερικανίδα μαζορέτα;

Μετα-Αποικιακές Αρρενωπότητες. Η ιεράρχηση της ανθρωπότητας έχει, και πάντα είχε, έμφυλες και σεξουαλικές συνιστώσες που είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με άλλες συνιστώσες όπως οι εθνικές, οι εθνοτικές και οι φυλετικές. Η λογική της πατριαρχίας συνεπάγεται ότι η αποικιακή, νεο-αποικιακή και ιμπεριαλιστική απαξίωση των πληθυσμών θα εκφραζόταν μέσω της συμβολικής θηλυκοποίησης των ανδρών των κυριαρχούμενων ομάδων. Μια θηλυκοποίηση που μπορούσε φυσικά να πάρει πολλές και διαφορετικές μορφές. Η ηγεσία των βρετανών στρατιωτικών του 19ου αιώνα για παράδειγμα, θεωρούσε ότι οι εθνοτικές ομάδες των Σιχ και των Γκούρκα ήταν κατώτερες εκ φύσεως από τους ίδιους (που ήταν μέλη της άρχουσας φυλής) και ότι χρειάζονταν καθοδήγηση από τον λευκό άνδρα κλπ. Συγχρόνως όμως τους σέβονταν ως ανδροπρεπείς φυλές πολεμιστών, ενώ θεωρούσαν σχεδόν όλους τους υπόλοιπους πληθυσμούς της περιοχής θηλυπρεπείς και ανώριμους υπ-ανθρώπους. Στην απόδοση έμφυλων συμβολισμών στους υποτελείς πληθυσμούς από την αποικιοκρατία και τον ιμπεριαλισμό δυο τάσεις δισταυρώνονται και συνδυάζονται: από τη μια, η τάση απαξίωσης με τους όρους της θηλυκοποίησης κι από την άλλη η τάση που ανέφερα παραπάνω, δηλαδή η αντιμετώπιση των ανδρών των υποδεέστερων ομάδων ως εκπροσώπων μιας αυθεντικής αρρενωπότητας: φυσικής, παθιασμένης, σωματικής...αρρενωπότητας. Λόγω λοιπόν αυτού το έμφυλο και σεξουαλικοποιημένου φορτίου των εθνικών, εθνοτικών και φυλετικών στερεοτύπων, η αντι-αποικιοκρατική και αντι-ρατσιστική αντίσταση είναι αναπόφευκτα διανοήσιμη εκ μέρους της ομάδας ως μια προσπάθεια επανάκτησης της αρρενωπότητας. Μιας αρρενωπότητας που είχε συμβολικά αφαιρέσει ο ξένος καταπιεστής. Πολλά από τα αρσενικά μέλη τέτοιων καταπιεσμένων ομάδων βιώνουν τον αντι-αποικιοκρατικό και αντι-ρατσιστικό αγώνα σαν την εκ νέου κατάκτηση της απαλλοτριωμένης, από τον εισβολέα, αρρενωπότητάς τους.

Ο κεντρικός ρόλος που έχουν οι ετεροσεξιστικοί και μισογυνικοί μύθοι της αρρενωπότητας στον λόγο και την πρακτική πολλών ανδρών που εξεγείρονται ενάντια στην αποικιοκρατία και το ρατσισμό αποτελεί, κατά τη γνώμη μου, τόσο αντίδραση στη συμβολική θηλυκοποίηση, όσο και προϊόν του βαθιά ετεροσεξιστικού και αρσενικού χαρακτήρα του εθνικισμού- αυτής της επινόησης της μοντέρνας Ευρώπης που μέχρι και σήμερα παραμένει το αδιαμφισβήτητο σχήμα μέσα από το οποίο παράγονται τα συλλογικά υποκείμενα.

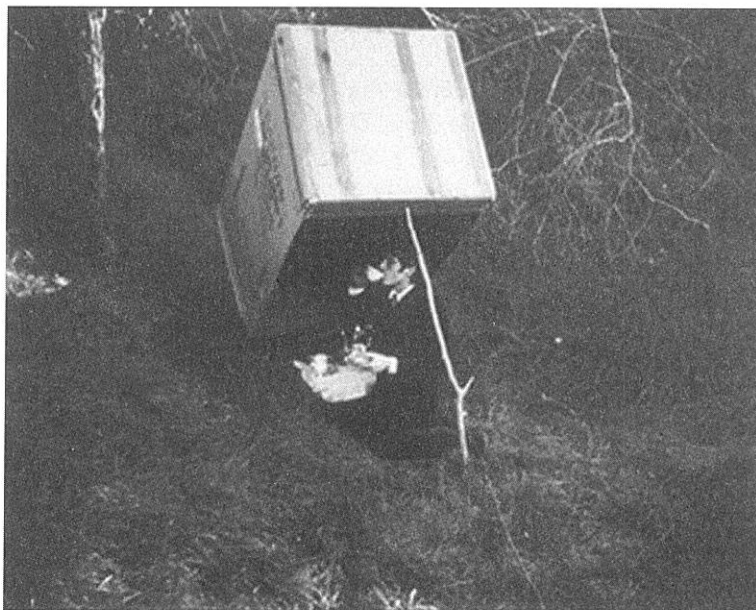
Οι αντιδραστικές και εθνικοποιημένες «αρρενωπότητες που διαμαρτύρονται» μπορούν με τη σειρά τους να χρησιμοποιηθούν για την καπιταλιστική εκμετάλλευση της διαφοράς. Η εκμετάλλευση αυτή περιλαμβάνει την πολιτισμική κατανάλωση του Άλλου γενικά αλλά και την περιοδική ανανέωση της ηγεμονικής αρρενωπότητας ειδικά. Ιδιαίτερα δε, απ' τη στιγμή που η απειλή προς τη σταθερότητα του ρατσισμού και του καπιταλισμού, την οποία προέβλεπαν τα πραγματικά κοινωνικά κινήματα που παρήγαγαν αυτές τις αρρενωπότητες, έχει αποδυναμωθεί από τον κατάλληλο συνδυασμό ενσωμάτωσης και καταστολής.

Η κατανάλωση του Άλλου,ή Πολιτισμικός Κανιβαλισμός. Πλευρές άλλων, υποδεέστερων αρρενωποτήτων χρειάζεται να ενσωματωθούν εκ νέου στα υπό εξέλιξη εγχειρήματα ηγεμονικής αρρενωπότητας. Φυσικά χωρίς να κάνουν συμβιβασμούς σε σχέση με τον αρσενικό ορθολογισμό, τον αρσενικό έλεγχο και την αρσενική αυτονομία. Αυτή η αναπαραγωγή της κυρίαρχης αρρενωπότητας μπορεί να πάρει πολλές διαφορετικές μορφές. Η κατανάλωση εικόνων υποδεέστερων αρρενωποτήτων και η απόλαυση που προκαλείται μέσω της ταύτισης, είναι οπωσδήποτε μία από αυτές. Πιστεύω πως αυτού του τύπου η τροφοδότηση της ηγεμονικής αρρενωπότητας είναι τμήμα ευρύτερων κοινωνικών διαδικασιών στο πλαίσιο των οποίων, κοινωνικά υποτελείς και/ή περιθωριοποιημένες ομάδες αποτελούν, συμβολικά και

πολιτισμικά, αντικείμενο εκμετάλλευσης στηρίζοντας έτσι τις διεκδικήσεις για συλλογική συναισθηματική σταθερότητα των προνομιούχων ομάδων. Ιδανικά, αυτές οι μορφές πολιτισμικής και συμβολικής εκμετάλλευσης θα έπρεπε να αναλυθούν σε σχέση με άλλους τύπους εκμετάλλευσης: σεξουαλικής, συναισθηματικής, οικονομικής.

Συμπέρασμα. Μια κριτική σχετικά με το πώς οι κατηγορίες φύλου ομογενοποιούν και αποκλείουν θα έπρεπε να αποτελέσει μέρος του «εγχειρήματος» των ανδρικών ομάδων και των αντισεξιστών ανδρών που δουλεύουν σε μικτά περιβάλλοντα –πολύ περισσότερο απ’ όσο ήταν, καθ’ όσον γνωρίζω, στο παρελθόν. Κατά τη γνώμη μου, αυτό σημαίνει πρώτα απ’ όλα, το να αντιμετωπιστούν οι διαφορές μεταξύ των ανδρών. Για παράδειγμα, όταν μιλάμε για «ομάδες ανδρών, κίνημα ανδρών», ο όρος «άνδρας» προκαλεί το συνειρμό «λευκός ετεροφυλόφιλος άνδρας της νέας (μεσο)αστικής τάξης» –αυτό πρέπει να ιδωθεί ως πρόβλημα και να ληφθεί σοβαρά υπόψη. Ομάδες λευκών αστών ετεροφυλόφιλων θα έπρεπε να αυτοπροσδιορίζονται ως τέτοιες ή κάπως σχετικά, και όχι απλώς να αποκαλούνται «ομάδες ανδρών».

Το ζήτημα της ταξικής διαφοράς και η συζήτηση γύρω από τους διαφορετικούς τύπους αρρενωπότητας (κατώτερη, συνεργάσιμη, ηγεμονική) πρέπει να αποκτήσει πιο κεντρικό χαρακτήρα. Είναι απαραίτητη η προσπάθεια για την επανεκκίνηση του διαλόγου μεταξύ ετεροφυλόφιλων, αμφι και γκέι ανδρών του κινήματος. Ένα άλλο τεράστιο πρόβλημα είναι, φυσικά, η στενότητα του «εθνοτικού φάσματος» των «παραδοσιακών» ανδρικών ομάδων αλλά και του κινηματικού χώρου από τον οποίο προέκυψαν, καθώς επίσης και η υποβάθμιση του ζητήματος της εθνοτικής ταυτότητας από στοιχείο της πρακτικής τους. Οι διαφορές μεταξύ των ανδρών από διαφορετικά εθνοτικά περιβάλλοντα και το ενδεχόμενο συναισθηματικού τραυματισμού όταν η επικοινωνία επιχειρείται δια μέσου τέτοιων διαχωρισμών θα έπρεπε επίσης να ληφθεί υπόψη περισσότερο απ’ ότι στο παρελθόν. Μια προϋπόθεση για καλύτερη επικοινωνία μεταξύ των λευκών ανδρών της πλειοψηφίας του πληθυσμού και των ανδρών μεταναστών θα ήταν να αντιμετωπίσουν, οι πρώτοι, με ειλικρίνεια, τον εσωτερικευμένο ρατσισμό και τα αντισημτικά στερεότυπα, τις εικόνες των «άλλων ανδρών» και την τάση να προβάλλουν «κακές», αποκρηυγμένες και διχασμένες πτυχές του εαυτού τους, στους «άλλους άνδρες». ●

Αγόρι από σπίτι. Χριστούγεννα στο σπίτι, το πατρικό όπως λέγεται δίνοντας το στίγμα της εξουσίας που δίνει όνομα και νόημα στα πράγματα. Ξυπνώ με δυσκολία απ' τα παρακάλια της μαμάς «για να φάμε όλοι μαζί». Από μέσα ακούω και τη φωνή του παππού, οπότε ξέρω. Ξέρω τι θα αντιμετωπίσω με ακρίβεια. Το έχω ζήσει με σχεδόν πανομοιότυπο τρόπο όσο θυμάμαι τον εαυτό μου. Σηκώνομαι και πράγματι όλα είναι όπως πρέπει: ο μπαμπάς καλοντυμένος δέχεται ευχές στα τηλέφωνα, η μαμά επίσης καλοντυμένη με το κλασσικό χτένισμα των εορτών και τα αδέρφια μου, μάλλον βαριεστημένα, ενατενίζουν παθητικά το σκηνικό έχοντας μάλλον το ίδιο αίσθημα της κουραστικής επανάληψης. Το απόγευμα θα έρθουν επισκέψεις για τη γιορτή του μπαμπά, θείοι και θείες, συνάδελφοι, φίλοι, ξαδέρφια και ανίψια. Όλοι μοιράζονται λίγο πολύ μιας ίδιας τάξης επιτελεστικότητα, είναι ετερόφυλα ζευγάρια, ο άντρας με πουκάμισο/γραβάτα, η γυναίκα με ταγιεράκι ή κάτι άλλο γυναικείο ανάλογα και με την ταξική θέση, τη μόρφωση κ.τ.λ., όλοι πάντως είναι ίδιοι. Αν έχουν και μικρά παιδιά μπορεί να τα κουβαλήσουν μαζί για να χαζοχαριεντιστούν μαζί τους οι επισκέπτες και να δείξουν πόσο τα αγαπάνε όλοι που είναι παιδιά ενώ αυτοί μεγάλοι.

Είναι εδώ που μεγάλωσα, μέσα σ' αυτήν την τόσο θεατρική επιτέλεση της αρρενωπότητας, σ' αυτό το βασίλειο της μικροϊδιοκτησίας και της καταναγκαστικής ετεροφυλοφιλίας. Εδώ είναι όλοι «όπως πρέπει» και μαζεύονται κάθε τόσο μες στο χρόνο, έτσι και σήμερα, για να επιβεβαιώσουν πως είναι «όπως πρέπει», όπως οι άλλοι: άντρες, οικογενειάρχες, με αξιοπρεπή εισοδήματα, με «καλά παιδιά», προκομένα, με μια καλή γυναίκα, νοικοκυρά, μάνα. Μπορεί να μιλήσουν και για πολιτική όμως κι εκεί δεν θα ξεφύγουν πολύ απ' το τι πιστεύει «όλος ο κόσμος», τι αναπαράγεται δηλαδή στην τηλεόραση. Βασικά δεν έχει και πολύ σημασία τι θα πουν, δεν έχει και πολύ σημασία αν έχουν και κάτι να πουν, σημασία έχει να είναι εκεί για το τελετουργικό, να επιβεβαιώσουν τη θέση τους, την έμφυλη-ταξική τους θέση. Γι' αυτό και οι γονείς μου με καλούν εκβιαστικά σ' αυτές τις περιστάσεις, πρέπει κι εγώ να περάσω τον έλεγχο και να βεβαιώσω πως είμαι ένας απ' αυτούς, πως είμαι κανονικός, μορφωμένος, έξυπνος, τυπικός, άξιο μέλος της κοινωνίας (τους). Δεν έχει σημασία που οι γονείς μου ξέρουν πως δεν είμαι και πολύ κανονικός, όλο το σιωπηλό δράμα που παίζεται απ' την εφηβεία μου για το γεγονός πως είμαι αδερφή. Ούτε το γεγονός πως ξέρουν την «ακραία» μου πολιτικοποίηση.

Σημασία έχει ο ρόλος στο συγκεκριμένο τόπο και χρόνο που οφείλω να επιτελέσω, αυτόν του γιού, του φοιτητή, του νέου-μέλλον του τόπου κ.τ.λ. Και λέω στον εαυτό μου οκ, θα τον επιτελώ όσο λιγότερο ανώδυνα για μένα, με τον ανάλογο κυνισμό: δεν τρέφω κανένα σεβασμό για τους γονείς μου και τα τελετουργικά τους όμως εξαρτώμαι οικονομικά απ' αυτούς όποτε ακολουθώ απλά τους όρους του συμβολαίου. Απ' την άλλη σκέφτομαι αυτόν τον κυνισμό τον έχουν υποψιν τους κι αυτοί οπότε δεν κάνω κάτι τρομερό. Θέλω να πω, πως η αρρενωπότητα, ως έκφραση του εαυτού, δεν είναι απλά η θεατρική

επιτέλεση του άνδρα αλλά επιτελεστικότητα με την έννοια πως αποτελεί σύστημα εξουσίας πολύ πέρα από απλές προθέσεις ή στιγμιαίες εκτονώσεις. Εγώ γεννήθηκα και μεγάλωσα εδώ κι εκτός από οικονομικά τροφοδοτούμαι και συναισθηματικά απ' το εδώ και υποχρεώνομαι να είμαι γιος της οικογένειας πέρα απ' το υλικό κομμάτι. Ακόμη κι αν κόψω πλήρως δεσμούς θα συνεχίσω με τον έναν ή τον άλλο τρόπο να κουβαλώ αυτόν τον εαυτό που δημιουργήθηκε εδώ και να κρίνω τα πράγματα και βάσει των εδώ μου παραστάσεων. Όλα αυτά κάπως μπερδεμένα, κάπως διαφορετικά τα σκέφτομαι κάθε φορά που έρχομαι επίσκεψη στους γονείς μου. Τα τελετουργικά αυτά επιβεβαίωσης ταυτότητας, άρα ασφάλειας υλικής-συναισθηματικής, βεβαιώνουν παράλληλα επισφάλεια και διχασμό κι αυτό νομίζω χαρακτηρίζει ως ένα βαθμό την αρρενωπότητά μου, όπως έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια, ένα συνεχές αίσθημα ρήξης, μια ασυνεχής διδρομή ανάμεσα σε ενοχές, ανασφάλειες και διαφορετικές ασταθείς ταυτίσεις.

Αγουροξυπνημένος ακόμα κι ενώ κατευθυνόμουν στην τουαλέτα άκουσα τη μάνα μου στο τηλέφωνο να μιλάει για μένα, απ' ότι πληροφορήθηκα πιο μετά, σε κάποια συγγενή σε άλλη πόλη. Μιλούσε για μένα με περηφάνεια, τις επιδόσεις μου στη σχολή, τις ικανότητές μου. Εκείνη τη στιγμή ένιωσα πάλι εκείνο το συναίσθημα, ήθελα να της επιτεθώ, να της πω να πάψει να ελπίζει πια για μένα, να πάψει να είναι περήφανη για οτιδήποτε με αφορά. Ήθελα να της πω για τις φάσεις που 'χω συμμετάσχει στην αναρχία, τους βανδαλισμούς, τις πορείες, τον Δεκέμβρη και το έργο της καταστροφής στο οποίο ηθικά και πρακτικά συμμετείχα. Ήθελα να της πω πως ψωνίζομαι στα πάρκα και πηδιέμαι με άνδρες που δεν ξέρω ούτε από τι αρχίζει το όνομα τους, ότι είμαι χαμένο κορμί και τίποτα δικό μου δεν έχω για να κάνω οποιαδήποτε περήφανη. Όμως δεν είπα τίποτα απ' όλα αυτά και πήγα και κάθησα στο τραπέζι να φάω, «όπως πρέ-

πει». Κι αυτή η «ήπτα» ήταν εν μέρει μόνο αποτέλεσμα της συναισθηματικής και υλικής ισχύος της οικογένειάς μου απέναντί μου. Πολύ περισσότερο ήταν το γεγονός πως όλα αυτά που ήθελα να της προτάξω σε μεγάλο βαθμό δεν αποτελούν για μένα τόπο ασφαλή, κάπου που με αναγνωρίζω σταθερά, αλλά φυγές από μια πολεμική συνθήκη, εκτονώσεις. Καταστάσεις όπου ο δυνάστης της κανονιστικής αρρενωπότητας είναι τις περισσότερες φορές παρών, όπου η τσίτα απέναντι στην αστυνόμευση της ετεροκανονικότητας είναι εκεί και απλά την ξεχνάω προσωρινά με το αλκοόλ και το χάσιμο στα πάρτι. Συνειδητοποιήσα πως πέραν του να σοκάρω τη μαμά μου δεν είχα και πολλά να της πω, εκτός δηλαδή απ' αυτά που λίγο πολύ υποψιάζεται. Η μαμά μου έκανε απλά χρήση της επίσημης ας πούμε αρρενωπότητάς μου, της ταυτότητάς μου όχι απλά όπως θέλει να είναι, αλλά εν τέλει όπως είναι. Γιατί μπορεί να ισχύει πως κατά καιρούς επιτελώ το χαμένο κορμί και δεν ξέρω γω τι άλλο, όμως απέναντι στους γονείς μου, το πανεπιστήμιο και τους μπάτσους δείχνω την ταυτότητα που λέει πως είμαι γιος μικροαστών απ' την επαρχία, φοιτητής, έλληνας, άρρεν. Κι αυτά τα κοινωνικά δεδομένα είναι που ρυθμίζουν την κοινωνική μου ύπαρξη, το πώς αναγνωρίζομαι απ' τους άλλους.

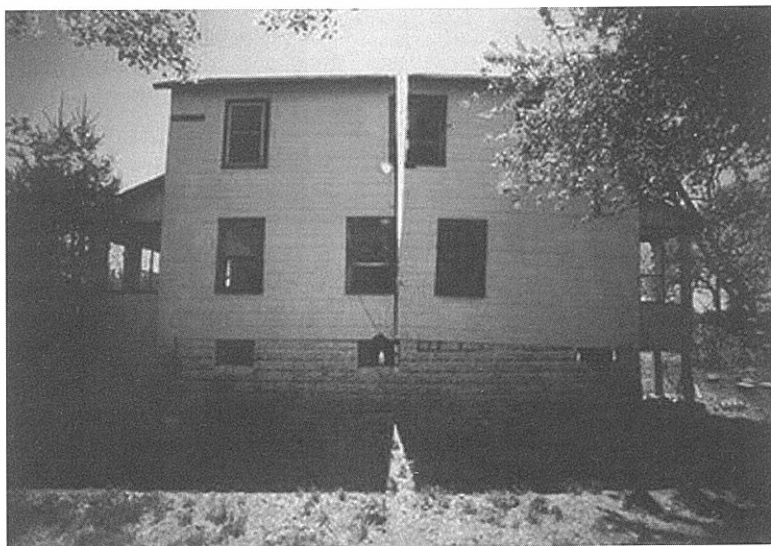
Σ' αυτό καταλήγω όχι (απαραίτητα) για να αυτομαστιγώθω αλλά για να θέσω το ζήτημα της πολιτικής. Ξεκινώντας απ' την παραδοχή πως το φύλο αποτελεί πανίσχυρο μηχανισμό εξουσίας, με την έννοια πως η διαδικασία εμφυλοποίησης διαρκεί όσο όλη μας η ζωή και για την ακρίβεια μάς παρέχει ή όχι το δικαίωμα σ' αυτή, δυσκολεύομαι να κοιτάξω την αρρενωπότητα απ' υψηλού και από μια θέση τελείως εξωτερική και γι' αυτό μπαίνω στη διαδικασία να την ψάξω στα βιώματά μου. Σ' αυτό που συνέχεια πάω να καταλήξω αλλά προσπαθώ να αποφύγω είναι το συμπέρασμα πως η ταυτότητά μου δεν είναι συνεχής αλλά κατακερματισμένη σε διαφορετικά πεδία και

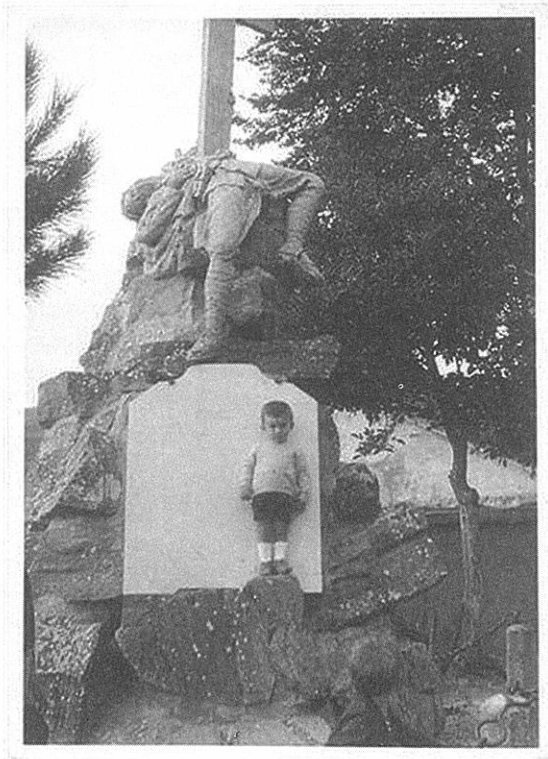
ολίγων σχιζοφρενική. Από τη μια κοιτάζω την εκπαίδευσή μου σε αγόρι και το όλο ταξικό-εθνικό κόντεξτ¹ και από την άλλη τα διαφορετικά κοινωνικά πεδία με τα οποία έχω έρθει σε επαφή αφότου έφυγα απ' το σπίτι των γονιών και μπορώ να δω την πρώτη ως την πιο αποφασιστική για την κοινωνική μου ύπαρξη, αφού αποτελεί τον πιο ρυθμιστικό παράγοντα στο συνεχές της εξουσίας και επιτήρησης στο οποίο υπόκειμαι. Δεν είναι ούτε η γκέι κουλτούρα στην οποία λιγότερο ή περισσότερο μετέχω, ούτε το φοιτητικό που μου εξασφαλίζουν ταυτότητα, αυτοί είναι παράγοντες που υπάρχουν μάλλον για να δραπετεύω απ' το βάρος των πιέσεων. Κι αυτό το λέω γιατί μου τη σπάει αφάνταστα το κυρίαρχο ντισκούρ του anything goes, όπου ο κάθε βολεμένος λευκός μεσοαστός την έχει δει κουίρ ή δεν ξέρω γω τι.

[1] Το ότι προσθέτω την ταξική καταγωγή και το κοινωνικό κόντεξτ της επαρχίας είναι γιατί τα θεωρώ περιεχόμενα της έμφυλής μου ταυτότητας. Άλλωστε έχω ακούσει από αναρχικούς που υπερασπιζόνταν μια απαράδεκτη ομοφοβική μπάντα πως «είναι από την επαρχία τα παιδιά», μια φράση που έδινε άλλη διάσταση στην έμφυλή τους ταυτότητα, αυτή δηλαδή των νεαρών καβλωμένων μάτσο ομοφοβικών και αποτελούσε «ελαφρυντικό». Πρόκειται βέβαια για κλασική φανταστική αναπαράσταση της επαρχίας ως παράδεισο μιας αγνής και αθώας ετεροφυλοφιλίας όπου η ομοφοβία σου 'ρχεται από φυσικού σου ξερω γώ.

Από την άλλη τα κοινωνικά δεδομένα δεν μένουν σταθερά ούτε ο τρόπος που αναγνωρίζουμε και αναγνωριζόμαστε απ' τους άλλους. Και είναι αυτές οι σχέσεις, οι άνθρωποι που γνώρισα και γνωρίζω τα τελευταία χρόνια, οι πολιτικές διαδικασίες και το κινηματικό γίνεσθαι που παράγουν μετατοπίσεις μέσα μου και έξω μου και είναι τα «όπλα» μου σ' αυτήν την πολεμική συνθήκη με τη μικροαστική μου αρρενωπότητα και ό,τι την αντιπροσωπεύει.

Εν τέλει θέλω να πω, πως όση αμφιθυμία και ανασφάλεια μου προκαλεί η επαναφορά μου στο σπίτι που μεγάλωσα, άλλη τόση ελπίδα μου δίνουν σχέσεις που με βοηθάνε να αναγνωρίσω τον εαυτό μου διαφορετικά. Γιατί το φύλο μας και η σεξουαλικότητά μας παράγονται μεν από καθεστώτα βίας με εξαιρετικά ισχυρή και βαθιά κανονιστική ισχύ, χαρακτηρίζονται όμως από αυτή τη δυναμική που χαρακτηρίζει όλες τις ανθρώπινες σχέσεις, την ανθρώπινη κατάσταση. Και θέλω να ελπίζω στην ευτυχία των ημερών που δεν θα σκέφτομαι καθόλου πόσο άντρας φάνηκα κι αν αλήθεια με αγαπάει η μαμά μου γι' αυτό που κάνω και γι' αυτό που (δεν) είμαι. ●

Αλλάζοντας θέσεις

Είδα την έρημη, άγνωστη χώρα. Στον ουρανό φάνηκαν ραγισματιές ώχρας. Μ' έναν αβάσταχο κόπο αναλογίστηκα. Έπρεπε να βρω μια δουλειά να ζήσουμε εγώ κι αυτός. Έσκυφα και τον βοήθησα να σκαρφαλώσει πάνω μου. Τον σήκωσα στους ώμους μου. Ήταν πολύ ελαφρός. Τα αδύναμα γόνατά του σμίξαν τρομαγμένα στο λαιμό μου. Βγήκαμε φύγαμε πύγαμε. Μακριά βαθιά μέσα στην ξένη πόλη. Χρόνια να περιφέρομαι και να κουβαλώ τον πατέρα στους ώμους μου. Με ό,τι βρω τον συντηρώ και ζω κι εγώ μαζί του.

Γ. Χειμωνάς

Η ταυτότητα λέει κάτι για το μέλλον. Απαντά σε θεμελιώδη ερωτήματα για την αγωνία της ύπαρξης, στο «Ποιοι είμαστε» και «Τι θα γίνουμε». Μ' αυτή την έννοια, η ταυτότητα μας προστατεύει από τους κινδύνους μιας ζωής που είναι τόσο τυχαία και συμπτωματική, ώστε καμία στιγμή να μην μας προετοιμάζει για την επόμενη. Ακριβώς γι' αυτό λοιπόν χρειάζεται η ταυτότητα, επειδή δεν υπάρχει. Η παραδοξότητα αυτή βρίσκεται στην καρδιά της υποκειμενικότητάς μας. Για να ζήσουμε και να δημιουργήσουμε, χρειαζόμαστε ασφάλεια. Για να συνεχίσουμε να ζούμε και να δημιουργούμε, χρειάζεται να την αμφισβητούμε, να τη δοκιμάζουμε, να την εγκαταλείψουμε. Να εγκαταλείψουμε τους εαυτούς μας για να αφεθούμε στους άλλους. Να δεχόμαστε ότι οι άλλοι, αν και είναι κομμάτι του εαυτού μας, δεν είναι πάντα αυτό. Ότι μπορεί να φύγουν, να αλλάξουν και μετασχηματιζόμενη η σχέση μας να κλονίσει ένα κομμάτι του δικού μας, αποκλειστικού, έρημου κόσμου. Να μας θυμίζουν τη μοναξιά και την ιδιαιτερότητά μας.

Ένα από τα νοήματα που ρυθμίζουν και ελέγχουν τα όρια των κοινωνικών σχέσεων είναι το γεγονός ότι αυτές που προσαρμόζονται στις νόρμες χωρίς κανέναν προβληματισμό για τους όρους με τους οποίους υπάρχουν και συνδέονται οι άνθρωποι που τις συγκροτούν, θεωρούνται αυτονόητες. Η σχέση μου με τη μάνα μου, η σχέση μου με τον πατέρα μου, η σχέση της μάνας μου με τον πατέρα μου, η σχέση μου με τον γκόμενό μου, η σχέση μου με την κοπέλα του πρώην μου είναι συστήματα πολιτικά διότι λίγα περιθώρια έχουν επιτραπέι στη διαχείρισή τους. Υπάρχει πάντοτε ένα σενάριο δεδομένο που έχει γραφτεί πριν όλοι αυτοί ανέβουν στη σκηνή. Υπάρχει μια ηθική δέσμευση απέναντι σε μια κοινωνία που σου λέει ότι, προκειμένου να ανανεώσεις την κάρτα μέλους σου, δεν θα πρέπει να διαταράξεις τη δημόσια ειρήνη. Όχι επειδή θα σε κυνηγήσουν, θα σε στείλουν στη φυλακή ή θα σου κάνουν βασανιστήρια, αλλά επειδή δεν θα σε αναγνωρίζουν ως δικό τους, κι όταν αυτή η κατάσταση της ξενότητας παγιωθεί ούτε που θα χρειαστεί να σε κοιτάνε. Κάθε φορά που υπάρχει μια ρωγμή, μια στοιχειώδης ανωμαλία, μια αλλόκοτη εκδοχή του σχετίζεσθαι, δημιουργείται ένας λόγος γύρω από αυτή την παραβίαση. Λόγος που δεν είναι πάντα εξόφθαλμα αστυνομευτικός και κατασταλτικός, αλλά και θετικός, χιουμοριστικός: ένα βλέμμα, μια κουβέντα, ένα αστείο βάζουν τα πράγματα (και τα υποκείμενα) στη θέση τους. Αν το να αμφισβητείς αυτά τα δεδομένα είναι κάτι που δημιουργεί συγκρούσεις, το να βιώνεις ως ανοίκεια τα αυτονόητα είναι το λιγότερο πηγή αγωνίας. Αλλά ταυτόχρονα, το πιο πρόσφορο πεδίο δημιουργίας.

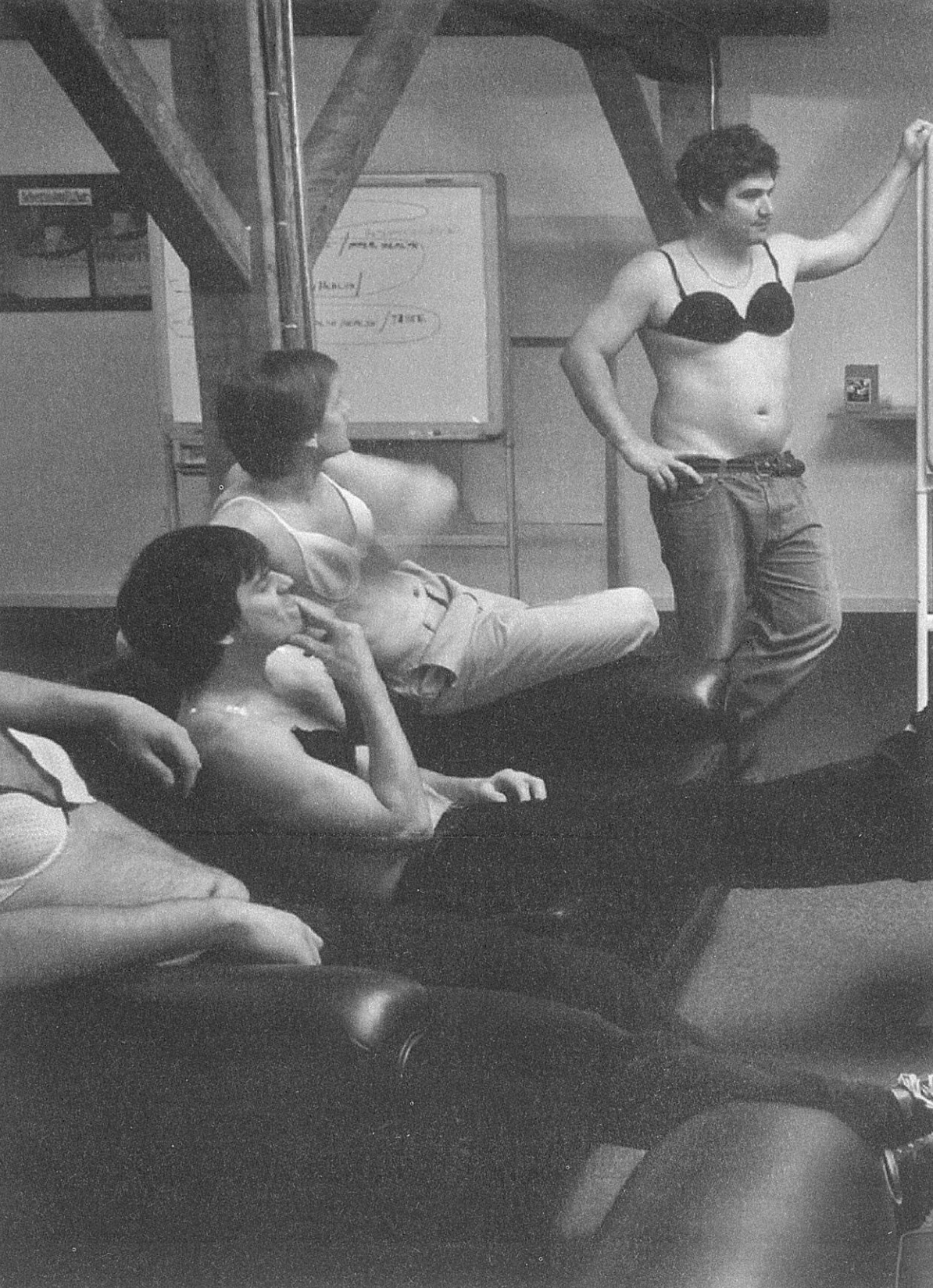
Για να μπορούμε όλοι μας, αλλά κυρίως όλες μας, να αναγνωρίζουμε τη διαφορετικότητά μας, χρειαζόμαστε ως προϋπόθεση τις αποστάσεις μας από τους άλλους: η στιγμή δηλαδή που γινόμαστε υποκείμενα και μπορούμε να πούμε «είμαι εγώ», είναι η στιγμή που πρέπει ταυτόχρονα να παραδεχτούμε ότι δεν είμαι εσύ, ούτε αυτός. Οι άλλοι είναι ξένοι για μένα. Γι' αυτό, πρόκειται για μια στιγμή πόνου και ταυτόχρονα απόλαυσης. Μια στιγμή δημιουργίας και απελευθέρωσης και ταυτόχρονα αποχωρισμού και αποκλεισμού. Κι αυτή η στιγμή ίσως να είναι απαραίτητη και θεμιτή, σαν ένα σημείο μιας διαδρομής που —όπως η στάση στο ταξίδι— είναι προϋπόθεση και άρνησή του. Αν όμως ένα υποκείμενο παγιωθεί σε μια θέση, δημιουργεί έναν πόλο εξουσίας, έναν τρόπο να υπάρξει επιθετικά απέναντι στους άλλους. Γι' αυτό, το επαναστατικό υποκείμενο είναι μπαλαμούτι ακόμα και στο δρόμο που χάραξε ο Ντουρούτι. Για να είναι βιώσιμες οι σχέσεις που συνάπτουμε, άρα και ο εαυτός, χρειάζεται η μετάβαση σε κάτι άλλο, στην άρνησή του, στον μη εαυτό, στον Άλλο. Με αυτή την έννοια, η αυτοκαταστροφή είναι δημιουργία με έναν τρόπο που ο Μπακούνιν δεν είχε φανταστεί ποτέ. Προκειμένου να αναπαράγεται η κυρίαρχη τάξη, ωστόσο, και οι ιεραρχίες της, αυτή η αποδόμηση είναι απαγορευμένη. Δεν μπορούμε να διανοηθούμε τους εαυτούς μας σε άλλες θέσεις, χωρίς να τραυματιστούμε από αυτή τη μετακίνηση ακόμα και αν γίνει στη φαντασία μας. Και επειδή μας ανακουφίζουν μοτίβα οικειότητας, θα λάβουμε τις θέσεις που κληρονομήσαμε και, ακόμα κι αν δεν περνάμε καλά, θα νιώθουμε ασφάλεια σ' αυτές. Θα μας αναγνωρίζουν, θα μας χειροκροτούν. Αυτό που στις διαφημίσεις το λένε ευτυχία. Και δεν είναι παρά η κρυφή γοητεία της εξουσίας. Η απόλαυση των τελετουργικών της.

Η γνεαλογία των ασύμμετρων έμφυλων σχέσεων, της δημιουργίας δύο φύλων μέσα από την πειθάρχηση των υποκειμένων σε απολύτως προκαθορισμένες και δεσμευτικές σωματικές εκδοχές και έμφυλους κώδικες, θέσεις από τις οποίες θα μπορούν να αναγνωρίζονται και να ασκούν κοινωνική δράση, ήταν μια μακροπρόθεσμη διαδικασία και ένα λαμπρό πολιτικό επίτευγμα των μοντέρνων καιρών. Ό,τι αναγνωριζόταν ως βιολογικός άνδρας έπρεπε να περιέχει και συγκεκριμένες ποιότητες χαρακτήρα, να είναι σκληρός, δυνατός, προστατευτικός, προκειμένου να στηρίζει την οικογένεια και την ιδιοκτησία του, να είναι ασυγκίνητος και απέχοντας από τα βιώματά του να δύναται να παρουσιάσει στην κοινότητα των υπόλοιπων ικανών ανδρών

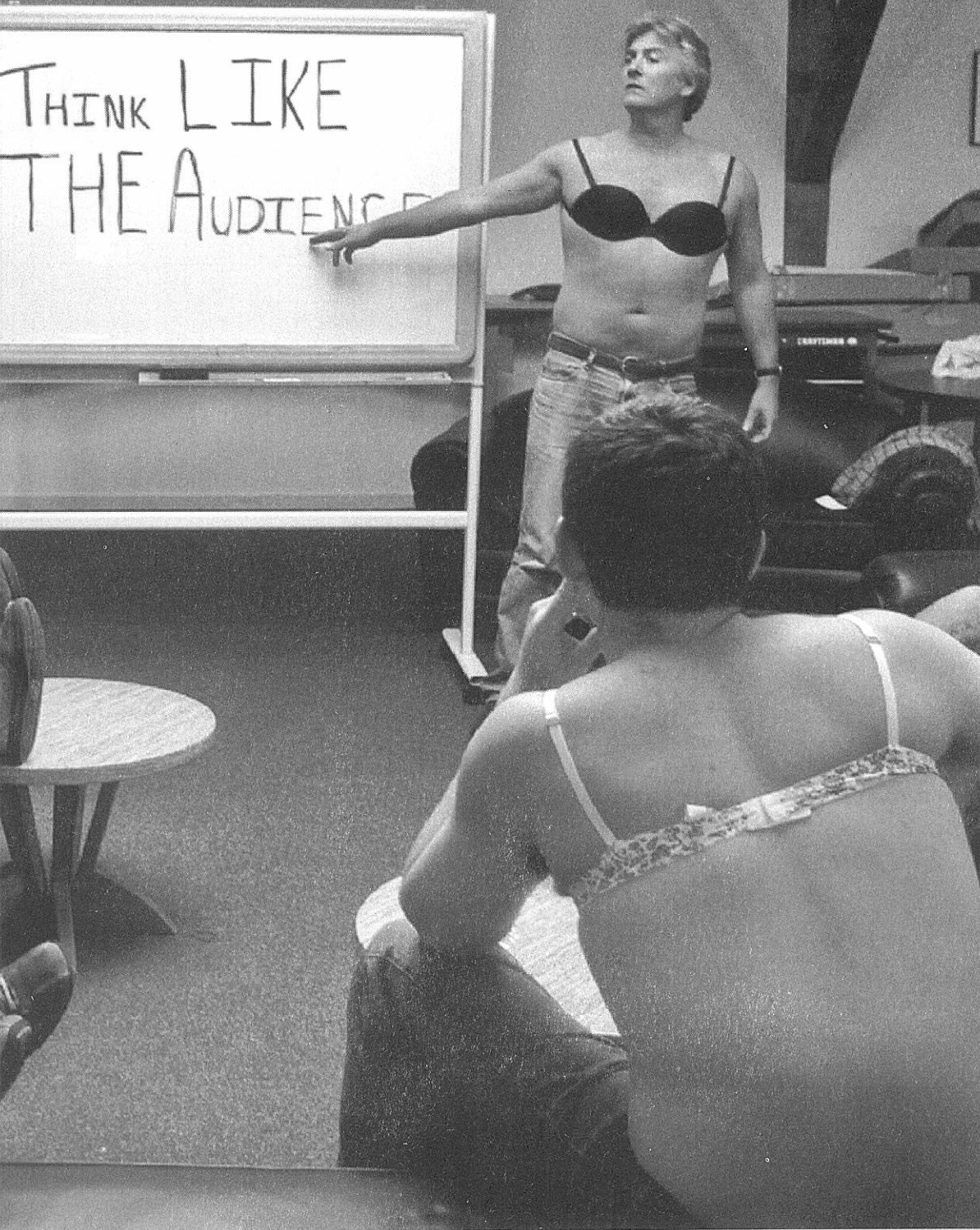
τα επιτεύγματά του. Οι θηλυκές πλευρές ενός τέτοιου χαρακτήρα έπρεπε να προβληθούν σε κάποια άλλη κοινωνική υποκειμενικότητα η οποία θα επιτελούσε την αρνητική εκδοχή του ανθρώπου, θα ήταν ο μη άνθρωπος. Οι γυναίκες και οι ομοφυλόφιλοι οφείλουν να ενσωματώνουν την παθητικότητα, την έλλειψη κυριαρχίας πάνω στον εαυτό και τα πάθη του, την απροθυμία και ανικανότητα για δράση και άλλες ποιότητες κοινωνικά περιθωριοποιημένες και ανυπόληπτες. Οποιοσδήποτε κλονισμός του πολιτικού αυτού συστήματος επιβαρύνει με συγκεκριμένες κυρώσεις όποιους και όποιες δεν εκπληρώνουν σωστά το φύλο τους. Επιπλέον, τα υποκείμενα είναι εξαρχής έμφυλα και σεξουαλικοποιημένα. Αυτό σημαίνει ότι η μετακίνηση από τον έναν ψυχισμό στον άλλο, πέρα από τον κοινωνικό έλεγχο που δεν επιτρέπει μεγάλους ελιγμούς διότι μας παγιδεύει σε συγκεκριμένους ρόλους, η μετακίνηση αυτή συνιστά τραύμα. Χρησιμοποιώ τη λέξη αυτή με όλο το καταστροφικό φορτίο που η έννοια αυτή κουβαλά.

Το οικογενειακό μας έπος στοιχειώνεται από ένα σκοτεινό σημείο. Η οικονομική καταστροφή, που για τον κώδικα αξιών της συγκεκριμένης οικογένειας αποτέλεσε ένα τεράστιο πλήγμα, συνοδεύτηκε από τέτοιες αναμενόμενες τραυματικές ανατροπές. Η μάνα μου προσέθεσε στην έμφυλη δράση της κι άλλες σημασίες, αφού περιέπεσε σε μια κατάθλιψη. Η εικόνα της ως παθητικής γυναίκας και η ζωή ως δράμα που μέχρι τότε έτσι κι αλλιώς ζούσε, κλινικοποιήθηκε και πήρε σάρκα και οστά με τους γιατρούς και τα φάρμακα που συμπλήρωναν την καθημερινή νοσηρή της εικόνα. Ήταν πράγματι ένα δυσάρεστο και άδικο βίωμα για την έφηβη που ήμουν εκείνη την εποχή. Παρόλο που με διαμόρφωσε –αφού ένα κομμάτι μου έχει ταυτιστεί απόλυτα με τη γυναικεία αυτή μορφή, ένα κομμάτι μέσα μου που με ντροπιάζει και με θυμώνει γιατί είναι μια απολύτως ενοχοποιημένη αντίδραση σε μια καταστροφή οποιουδήποτε είδους–, ωστόσο δεν αποτελούσε μια απειλητική συνθήκη. Μπορεί να ενσωμάτωνε τον φόβο για μια ύπαρξη που είναι αδύναμη να δράσει και μπορεί από μόνη της να τρωθεί από την ίδια της τη σωματοποιημένη παραίτηση, αλλά η μάνα μου με τον ένα ή τον άλλο τρόπο αυτή τη μορφή ζωής βίωσε όσο τη γνώριζα.

Ο πατέρας μου έπαιξε μια άλλη σκηνή αυτού του δράματος. Η απώλεια της δουλειάς του οδήγησε σταδιακά στην απώλεια της αρρενωπότητάς του. Κι αυτός ο μετασχηματισμός που δεν προστατευόταν από κάποιο σχήμα που ευαγγελιζόταν ότι οι άνθρωποι αλλάζουν, παρά βιώνόταν στο σκοτεινό δράμα της καθημερινής ζωής, ήταν πράγματι τρομακτικός και απειλητικός. Διότι όταν ο πατέρας μου άλλαξε τους κώδικές του, άφησε ανοιχτό το ενδεχόμενο να πάθει οτιδήποτε δεν είχα διανοηθεί ποτέ γι' αυτόν. Έπειτα η μάνα μου είχε ήδη φτιάξει μια αφήγηση που παρουσίαζε τον εαυτό της ως θύμα και σχεδίασε σχεδόν το τέλος αυτού του Γολγοθά. Ο πατέρας μου δεν είχε λόγο. Ο αυταρχικός, δυνατός, προστατευτικός, κυρίαρχος εαυτός του τον πρόδωσε στη μέση της διαδρομής. Με άλλη φωνή, με άλλο σώμα, με άλλο σενάριο στα χέρια μού ζητά να τον βοηθήσω. Τώρα πια, εγκαλεί τον δικό μου αρρενωπό εαυτό που ποτέ πριν δεν αναγνώρισε, γιατί τον έχει ανάγκη. Αν εξ ορισμού η ενηλικίωση είναι εξαιρετικά οδυνηρή, αφού η ωριμότητα βάζει ένα όριο στη χαρά και στην ανεμελιά μας, στην περίπτωση που το υπόβαθρο στο οποίο χρειάζεται να θεμελιώσεις έναν αυτοκυριαρχούμενο εαυτό έχει τραυματιστεί, τα βάρη της ενηλικίωσης είναι δυσβάστακτα. Το δημιούργημα της εξουσίας που έχεις γίνει και η ζωή που σε καλεί να κάνεις αυθυπερβάσεις απέχουν τόσο περισσότερο όσο πιο βαθιές είναι οι ψυχικές ρωγμές σου. Όσο πιο προστακτική ήταν η έμφυλη συγκρότησή σου. Το άνοιγμα του πατέρα μου στην ετερότητα που αποτελούσα γι' αυτόν τα περισσότερα χρόνια της κοινής ζωής μας, ήταν το αποτέλεσμα της κλονισμένης αρρενωπότητάς του. Την ίδια στιγμή κλώνιζε τη δική μου θέση σ' αυτόν τον κόσμο. Και όλα αυτά που βιώθηκαν ως καταστροφή θα μπορούσαν απλά να επικοινωνούν έναν εαυτό ως κομμάτι του Άλλου και την τρωτότητά μας ως μια άλλη δυνατότητα του σχετίζεσθαι. ●

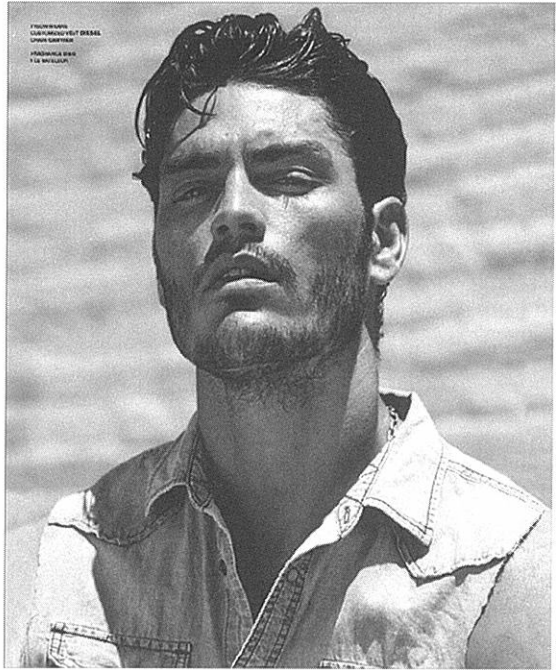

THINK LIKE
THE AUDIENCE

Το φύλο είναι ο πρώτος τρομοκράτης. Πριν ακόμα γεννηθώ, δηλαδή, τριανταένα χρόνια περίπου πριν, η μητέρα μου δεν είχε κάνει υπερηχογράφημα, αλλά όλοι ήταν σίγουροι για το φύλο του μωρού. Δεν υπήρχε σχεδόν καμία αμφιβολία για το ότι θα ήταν αγόρι γιατί η εγκυμοσύνη ήταν πολύ δύσκολη, ειδικά τους τελευταίους μήνες. Όταν γέννησε η μητέρα μου και ο γιατρός βγήκε και είπε στον πατέρα μου «να σου ζήσει η κόρη» ο πατέρας μου αναρωτήθηκε «και ο γιος τι έγινε;». Ο γιατρός του απάντησε «έρχεται και ο γιος...». Σ' αυτή τη συζήτηση εγώ δεν ήμουνα παρών, μου την μετέφεραν έπειτα από πολλά χρόνια, αλλιώς θα τους έλεγα «καλά τρελοί είσαστε ή μου κάνετε πλάκα;! Εδώ είναι ο γιος...Για κοιτάζτε πιο καλά!».

Μεγαλώνοντας έμαθα ότι το να είσαι γιος, αγόρι, άντρας δεν είναι και τόσο απλό. Για να εισέλθεις σ' αυτόν τον «προνομιακό» χώρο, ένα χώρο που προφυλάσσει τα σύνορά του καλύτερα από τα σύνορα οποιασδήποτε χώρας, διαθέτοντας την πιο ισχυρά εδραιωμένη μορφή εξουσίας, πρέπει να έχεις τα κατάλληλα προσόντα (τα λεγόμενα αρχίδια) και βέβαια να μπορείς να το αποδείξεις, φυσικά όχι επιδεικνύοντάς τα! αλλά ακολουθώντας ένα σύνολο από κανόνες, θεσμούς και ήθη καθιερωμένα από τη φύση και τον άνθρωπο με τις ευλο-

γίες του θεού. Σύμφωνα λοιπόν με αυτούς τους κανόνες, τους θεσμούς και τα ήθη, η ταυτότητα που πρέπει να επιδείξεις για να εισέλθεις σ' αυτόν τον «προνομιακό» χώρο, είναι η αρρενωπότητα. Όσο πιο καλά μπορείς να επιδείξεις την αρρενωπότητά σου ακολουθώντας τους κανόνες, τόσο πιο πολύ γιος, αγόρι, άντρας γίνεσαι. Τόσο πιο μακριά βρίσκεσαι από το να χαρακτηριστείς γυναικούλα, κατίνα, αδερφή κτλ.

Όταν όμως όλες αυτές οι συμπεριφορές που πλαισιώνουν την αρρενωπότητα δε σου κάνουν, τότε τι γιος, τι αγόρι, τι άντρας είσαι;! Και όταν δε διαθέτεις ούτε «αρχίδια» για να επιδείξεις, τότε τελικά τι είσαι;! Όχι για σένα, αλλά για τους άλλους, (δηλαδή, πώς θα σε αναγνωρίσουν οι άλλοι;). Αφού επικοινωνούμε μέσα από εικόνες και συμπεριφορές, για να υποστηριχθεί και να επικοινωνηθεί μια έννοια ή μια υπόσταση, πρέπει να διαθέτει τουλάχιστον το μίνιμουμ από μια εικόνα ή μια συμπεριφορά κοινώς αναγνωρίσιμη.

Χρησιμοποιούμε για την επικοινωνία μας κατασκευές που υπήρχαν πριν από εμάς. Πολλές από αυτές τις ανατρέπουμε, ή έστω το προσπαθούμε, γιατί δε μας κάνουν, δε μας χωράνε όλες. Όμως για να ανατραπεί μια κατασκευή πρέπει να είναι ορατή. Για παράδειγμα διαθέτοντας την «εικόνα» του άντρα μπορείς να επιδείξεις θηλυκότητα ή αρρενωπότητα ανάλογα πόσο αντέχεις ή όχι, να ξεπεράσεις τα όρια. Όμως όσο και αν τα ξεπεράσεις έχεις την «ασφάλεια» της πιο αδιαμφισβήτητης κατασκευής: της βιολογίας (του φύλου σου). Ένας θηλυπρεπής άντρας δεν είναι μάλλον όσο αποδεκτός θα ήταν ένας αρρενωπός άνδρας, αλλά παραμένει να είναι *αυτός*. Από την άλλη μεριά, μια αρρενωπή γυναίκα είναι λιγότερη αποδεκτή, καθώς διεκδικεί το «προνόμιο» της αρρενωπότητας, αλλά παραμένει να είναι *αυτή*.

Όλοι έχουμε φίλους, που όταν μας χτυπούν την πόρτα τους και ρωτάμε από τη χαραμάδα: «ποιος είναι;», απαντούν (γιατί είναι προφανές) «Εγώ». Πράγματι, αναγνωρίζουμε ότι είναι «εκείνος» ή «εκείνη».

Λουί Αλτουσέρ, «Ιδεολογία και ιδεολογικοί μηχανισμοί του κράτους»

Μέχρι και την εφηβεία η διεκδίκηση της ορατότητάς μου με οδήγησε στην υιοθέτηση μιας αρρενωπής συμπεριφοράς και ρόλων εντελώς αποδεκτών, έως και απαραίτητων από το υπάρχον κοινωνικοπολιτικό σύστημα, προκειμένου να κατηγοριοποιηθώ και να κοινωνικοποιηθώ ως άντρας. Συμπεριφορά και ρόλους βάσει των οποίων μεγαλώνει ένα αγόρι για να μπορεί στο μέλλον να διαγωνιστεί την εξουσία που κληρονόμησε από τον πατέρα του και τον παππού του. Συμπεριφορά και ρόλους που αν τους υιοθετήσει ένα κοριτσάκι επιβραβεύεται γιατί θεωρείται δυναμικό παιδί, αρκεί βέβαια αυτή η συμπεριφορά να μη συνεχιστεί και πολύ μετά την εφηβεία. Μην ξεχνάμε ότι ο προορισμός της γυναίκας είναι άλλος...

Έπειτα, άρχισε για μένα η εποχή της συνειδητοποίησης, η αναγνώριση και η σημασία της αναπαραγωγής της κυρίαρχης mainstream αρρενωπότητας και η «γνωριμία» με το φεμινισμό. Ήταν μια διαδικασία επαναπροσδιορισμού, αυτοκριτικής και απόρριψης, αρκετά επώδυνη και βίαιη. Η αυστηρή κριτική και συχνά η απόρριψη της αρρενωπότητας από τα φεμινιστικά κινήματα και το λεσβιακό/γυναικείο χώρο, έναν αυστηρά οριοθετημένο χώρο, σε μια πρώτη επαφή μού δημιούργησε αρκετές εσωτερικές συγκρούσεις και ενοχές για συμπεριφορές και στάσεις που σχετίζονται με την αρρενωπότητα, έστω και αν υπήρχε μια αποστασιοποίηση από την κυρίαρχη μάτσο αρρενωπότητα. Συχνά η ταύτιση της αρρενωπότητας μόνο με κάτι αρνητικό δεν αφήνει περιθώρια έκφρασης κάποιας άλλης μορφής της και επαναπροσδιορισμού του περιεχομένου της, στα υποκείμενα που θέλουν να εκφραστούν επιτελώντας μια αρρενωπή συμπεριφορά.

Η Judith Halberstam, στο βιβλίο της «Female Masculinity», αναλύοντας την butch και FTM αρρενωπότητα στο κεφάλαιο «Butch/FTM Border Wars» παρουσιάζει την ιστορία του λεσβιακού φεμινισμού και την αντιπαράθεσή του στους FTM τρανσέξουαλς. Αναφέρεται στο «A Posttranssexual Manifesto» της Sandy Stone, η οποία δείχνει πως η Janice Raymond και άλλες φεμινίστριες τη δεκαετία του '70 και του '80 έβλεπαν τους FTM τρανσέξουαλς ως φαλλοκράτες πράκτορες που προσπαθούσαν να διεισδύσουν σε έναν αποκλειστικά γυναικείο χώρο. Και πως, πρόσφατα ακόμα, μερικές λεσβίες εναντιώνονται στους FTM τρανσέξουαλς χαρακτηρίζοντας τους ως προδότες και ως γυναίκες που έγιναν ο εχθρός. Στο «Stone Butch Blues» ο-η (he-she) Jess Goldberg έρχεται σε σύγκρουση με τη femme φεμινίστρια σύντροφό του-της, Theresa, σχετικά με τους αποδεκτούς τύπους της θηλυκής αρρενωπότητας, όπου η Theresa του-της λέει «Είσαι γυναίκα» και ο-η Jess απαντάει «Είμαι αυτός-αυτή (he-she) και αυτό είναι διαφορετικό». Ο-Η Jess προσπαθεί να πει στη σύντροφό του-της ότι δεν είναι λεσβία με την έννοια του όρου που τον χρησιμοποιεί η Theresa. Η Halberstam υποστηρίζει ότι η διάκριση που έχει γίνει από τις butch κατά τη διάρκεια των τελευταίων είκοσι χρόνων μεταξύ λεσβιακής και θηλυκής αρρενωπότητας έχει εξαρτηθεί από τη διαφοροποίηση των ταυτοτήτων που βασίζονται στη διάκριση ανάμεσα στο gender (κοινωνικό φύλο) και στο sex (βιολογικό φύλο).

Στο «Stone Butch Now» ο-η (he-she) Jay προσπαθεί να ορίσει τη διαφορά μεταξύ του να είσαι Stone Butch και FTM τρανσέξουαλ: «Ως Stone Butch μπορείς να έχεις μια αίσθηση του χιούμορ σχετικά με την έλλειψη αποδοχής σου από τον κόσμο. Ως FTM τρανσέξουαλ, ωστόσο, χάνεται αυτή η αίσθηση του χιούμορ. Καταστάσεις που είναι αστείες ξαφνικά γίνονται τραγικές». Το να διαχωρίζει ο-η Jay την «κατηγορία» των FTM τρανσέξουαλ από την «κατηγορία» των Stone Butch είναι σαν να αποδίδει στις butch θηλυκότητα και στους FTM αρρενωπότητα. Με βάση αυτήν την κατηγοριοποίηση, όπως παρατηρεί η Halberstam, δημιουργείται και μια διαφοροποίηση ανάμεσα σε λεσβίες και butch, χωρίς να αποκλείεται η λεσβιακή αρρενωπότητα, φτάνοντας τελικά στην αναγνώριση πολλών τύπων αρρενωπότητας.

Στο ντοκιμαντέρ «Boy, I am» η Halberstam υποστηρίζει ότι η αρρενωπότητα συνεπάγεται το μισογυνισμό (...that's my feeling, no masculinity without misogyny somewhere around because of the world where we are living...). Όμως σε ποια αρρενωπότητα αναφέρεται η Halberstam; Στη λεσβιακή αρρενωπότητα, την FTM αρρενωπότητα, την gay αρρενωπότητα; Ή μήπως μόνο η μάτσο αρρενωπότητα είναι η «κακή»; Όταν ασκείται κριτική στην αρρενωπότητα γίνεται ανεξάρτητα του υποκειμένου που τη φέρει ή υπάρχουν και «ελαφρυντικά»; Δηλαδή ακόμα και η αρρενωπότητα που μπορεί να φέρει ένα υποκείμενο που αυτοπροσδιορίζεται ως γυναίκα συνδέεται με το σεξισμό και το μισογυνισμό ή απαλλάσσεται λόγω του «φύλου» της; Και αν δεχτούμε ότι δεν υπάρχει καμία διάκριση/διαφορά, τότε κάθε υποκείμενο που εκφράζεται με μια αρρενωπή συμπεριφορά συνδέεται άμεσα με το σεξισμό και το μισογυνισμό; Πιστεύω πως αν δεχτούμε την παραπάνω άποψη της Halberstam, δεν υπάρχει λόγος για περαιτέρω ανάλυση της αρρενωπότητας. Έτσι τα πράγματα είναι πολύ απλά, αφού αρρενωπότητα = σεξισμός και μισογυνισμός, τότε ας καταστείλουμε κάθε μορφή της και κάθε έκφρασή της.

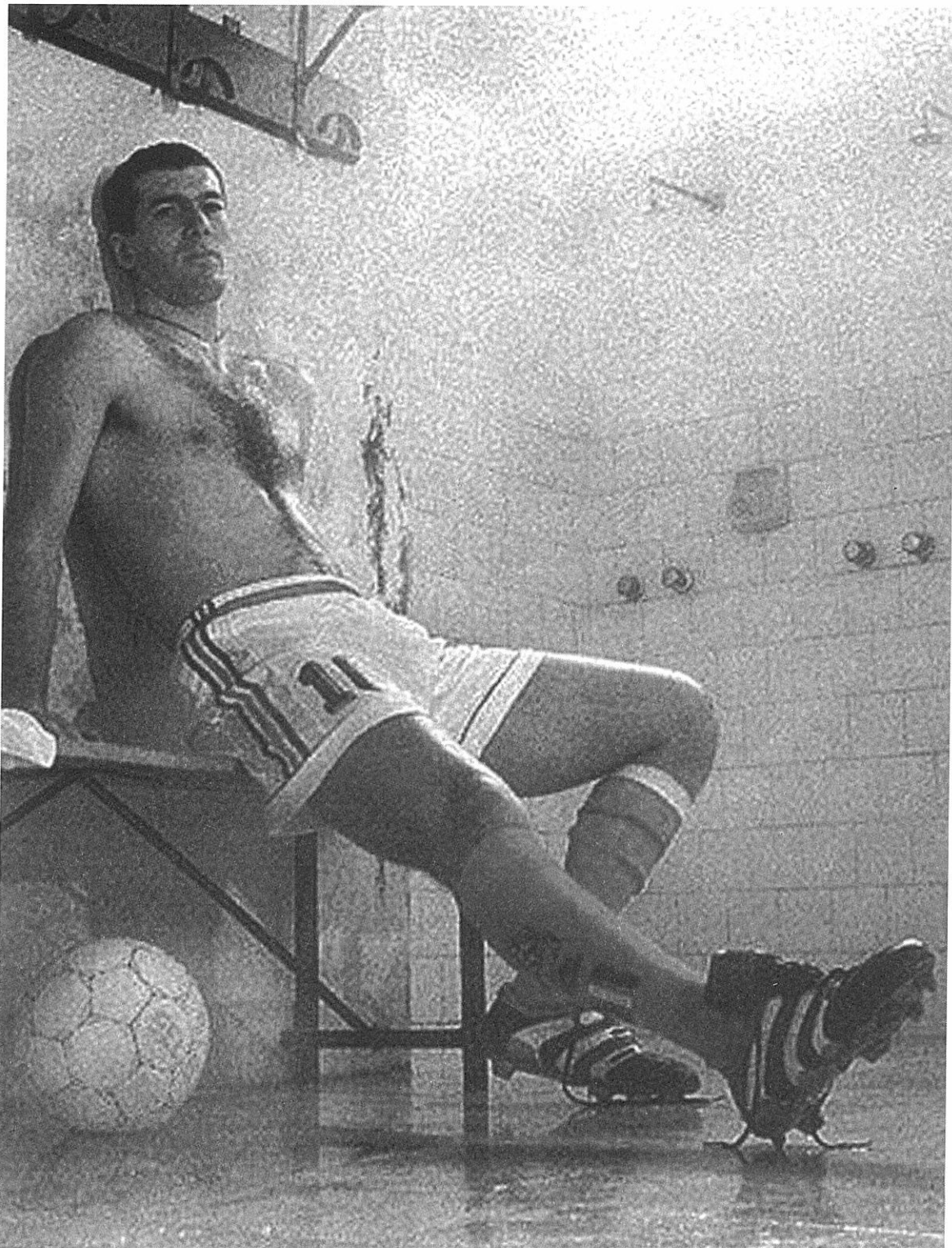
Η Halberstam στο «Female Masculinity» υποστηρίζει ότι το πραγματικό πρόβλημα σχετικά με τη λεσβιακή και την transgender αρρενωπότητα προέρχεται από τον τρόπο που γίνεται αντιληπτή η διαβαθμισμένη αναπαράσταση της αρρενωπότητας ως εξής:

Androgyny ↔ Soft Butch ↔ Butch ↔ Stone Butch ↔ Transgender Butch ↔ FTM
Not Masculine-----Very Masculine.

Σύμφωνα λοιπόν με αυτήν την τοποθέτηση η αρρενωπότητα γίνεται αποδεκτή ανάλογα με το υποκείμενο που τη φέρει. Έτσι η αρρενωπότητα μιας Butch μπορεί να είναι αποδεκτή ενώ όταν πρόκειται για την αρρενωπότητα ενός άντρα (FTM) τα κριτήρια γίνονται πιο αυστηρά και η αποδοχή περιορίζεται. Βέβαια σ'αυτήν τη διαβαθμισμένη αναπαράσταση δεν αναφέρεται η gay και straight αρρενωπότητα αλλά μάλλον τοποθετείται έπειτα από τους FTM.

Με βάση την εμπειρία μου δε θα έλεγα ότι η παραπάνω τοποθέτηση απέχει και πολύ από την πραγματικότητα. Ως butch λεσβία η αρρενωπότητά μου ήταν αποδεκτή, τουλάχιστον στο λεσβιακό χώρο, χωρίς να κινδυνεύω τόσο άμεσα να χαρακτηριστώ ως σεξιστής ή μισογύνης. Στη συνέχεια, η FTM «ταυτότητα» μου και η χρησιμοποίηση του αρσενικού γένους και του αρσενικού ονόματος άλλαξαν τα δεδομένα με αποτέλεσμα τον επαναπροσδιορισμό των σχέσεων και του τρόπου κοινωνικοποίησής μου. Δεν υποτιμώ την ανάγκη ύπαρξης γυναικείων και λεσβιακών χώρων σε μια κοινωνία όπου η ανδρική κυριαρχία, η μασιλά και ο σεξισμός δεν αφήνουν και πολλά περιθώρια έκφρασης της θηλυκότητας ως κάτι αυτόνομο και ισότιμο. Όμως, άλλο το να αναγνωρίζεται και να καταστέλλεται ο σεξισμός και ο μισογυνισμός και άλλο να αντιμετωπίζεται κάθε μορφή και έκφραση της αρρενωπότητας με προκατάληψη. Ο σεξισμός, ο μισογυνισμός και η βία δεν είναι μόνο «προνόμιο» της ανδρικής αρρενωπότητας. Ούτε αρρενωπότητα σημαίνει μόνο σκληρότητα, βία, σεξισμό και μισογυνισμό. ●

Ο Ζιντάν ήταν μόνο η αφορμή

Η ερώτηση τότε ήταν, αν μια υγιής και ζωντανή κοινωνία προτιμάει έναν άντρα που παραμένει αδιάφορος μπροστά στην πρόκληση ή εκείνον που έστω βίαια αντιδρά. Έλεγα λοιπόν τότε, 11 χρόνια πριν, ότι θα ήθελα πριν κρίνω και καταδικάσω, να γνωρίσω ψύχραιμα και λογικά τους λόγους και τις συνθήκες μιας τέτοιας ερωτικής επίθεσης.
Κώστας Τσόκλης, Ιούλιος 2010

Το σημαντικότερο: θεωρείται γενικά ότι ο εθνικοσοσιαλισμός σημαίνει μόνο κτηνωδία και τρόμο. Ο εθνικοσοσιαλισμός –και γενικότερα ο φασισμός– σημαίνει επίσης και ένα ιδεώδες ή μάλλον κάποια ιδεώδη που επιβιώνουν σήμερα κάτω από άλλες σημαίες: το ιδεώδες της ζωής ως τέχνης, η λατρεία της ομορφιάς, ο φетиχισμός του θάρρους, η διάλυση της αποξένωσης σε εκστατικά αισθήματα κοινότητας, η απόρριψη της διανόησης, η ανδροκρατούμενη οικογένεια (υπό την πατρική αιγίδα των ηγετών).
Σούζαν Σόνταγκ, Περί Φασισμού, 1975

Η ιστορία. Ο Ζιντάν δεν ήταν από μόνος του η αφορμή. Η κουτουλιά που έδωσε στον Ματεράτσι στον τελικό του Παγκοσμίου Κυπέλλου ποδοσφαίρου του 2006, ήταν η αφορμή. Τη θυμάται κανείς άραγε αυτή την ιστορία; Εγώ πάντως ναι. Είχα πάθει εμμονή τότε. Η εμμονή μετά έγινε σκέψεις, οι σκέψεις επεξεργασία και το κείμενο που ακολουθεί είναι ένα κείμενο προβληματισμού και σχολιασμού της αρρενωπότητας και μιας περίπτωσης δημόσιας διαπραγμάτευσής της. Όλα λοιπόν ξεκίνησαν όταν, κατά τύχη σχεδόν, παρακολούθησα τον τελικό του Μουντιάλ το 2006. Η τηλεόραση έπαιζε και η παρέα μου και εγώ δεν δίναμε ιδιαίτερη σημασία στα όσα διαδραματιζόνταν στο γήπεδο. Όταν όμως ακούσαμε τον εκφωνητή να λέει επανειλημμένα “ού! ου!” καταλάβαμε ότι κάτι είχε συμβεί. Ο αγώνας είχε σταματήσει. Σίγουρα κάτι δεν πήγαινε καλά. Σε επανάληψη είδαμε τον Ζιντάν και έναν παίκτη της αντίπαλης ομάδας να ανταλλάσσουν μερικές κουβέντες και μετά τον Ζιντάν να του ρίχνει μια κουτουλιά. Η κατάσταση λοιπόν είχε ως εξής: α. Τελικός Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου Ανδρών = Ένα σημαντικό επεισόδιο στην ιστορία του ποδοσφαίρου. Ο ανδρισμός στα μεγαλεία του, μια χρονική στιγμή που άνθρωποι από όλο τον πλανήτη ενώνονται και αποδεικνύουν ότι τα ανδρικά πράγματα είναι σοβαρά, οικουμενικά και άξια να τα γράψει η Ιστορία β. Σωματική βία από ένα μεγάλο παίκτη (ή αλλιώς ένα μεγάλο άνδρα –που περίμενε τότε, συν τοις άλλοις, να γίνει άγαλμα) = Παραβίαση των κανόνων του παιχνιδιού.

Στον κόσμο των ανδρών η σωματική βία είναι πάντα στα όρια του ηθικά επιτρεπτού και ανεκτού. Η απειλή βίας στο επίπεδο της επιτέλεσης (τόσο ως λεκτική απειλή, όσο και ως άμεσα σωματική έκφραση απειλής, με χειρονομίες, στάση σώματος κλπ), είναι συνεχώς παρούσα, αλλά η καθ’ αυτό άσκησή της είναι συχνά παραβίαση των κανόνων. Κάτι σαν παραβίαση του σαβουάρ βιβρ. Το γεγονός όμως ότι η βία είναι ένας από τους κυρίαρχους τρόπους παραβίασης των κανόνων, την κάνει εν τέλει μέρος του παιχνιδιού και των άγραφων κανόνων του. Ο «κανόνας» είναι να ασκείται βία ως παραβίαση των κανόνων. Μπροστά λοιπόν σε αυτή τη διπλή συνθήκη ξεκίνησε η εμμονή μου. Αυτή την ιστορία θα την παρακολουθήσω. Με μεγάλη αγωνία περίμενα την επόμενη μέρα για να μάθω τι θα υποστηρίξει ο Ζιντάν ότι του είπε ο Ματεράτσι πριν την κουτουλιά. Στο μυαλό μου τα σενάρια ήταν δύο: α. Του έβρισε τη μάνα β. Του είπε ότι τον παίρνει. Μπίνγκο! Ή στη γλώσσα τους: Γκόλ! Ο Ζιντάν είπε ότι ο Ματεράτσι του έβρισε τη μάνα!¹

[1] οι πρώτες δηλώσεις του Ζιντάν εδώ: <http://www.youtube.com/watch?v=fESPK2cmjpY&feature=related>

Τα σενάρια ότι τον αποκάλυψε τρομοκράτη και βρωμομουσουλμάνο που ακούστηκαν την επόμενη μέρα, πριν την ανακοίνωση του Ζιντάν, δεν τα είχα σκεφτεί. Έκαναν βέβαια νόημα γιατί υπάρχει σαφής και ξεκάθαρη ιεραρχία ανάμεσα στη γαλλική και αλγερινή καταγωγή, άρα η επισήμανση ότι «οι γονείς σου ήρθαν από εκεί» μπορεί να ειπωθεί ως βρισιά. Αλλά για μένα ήταν προφανές ότι ο Ζιντάν είναι άνδρας και ξέρω πολύ καλά ότι τα α και β προσβάλλουν την ανδρική τιμή, ενώ το ότι είναι γάλλος αλγερινής καταγωγής ήταν μία ταυτότητα δευτερεύουσα στο μυαλό μου. Απ' ό,τι φάνηκε και για τον ίδιο τον Ζιντάν κάπως έτσι ήταν, γιατί όπως είπε και στην συνέντευξη που έδωσε στη γαλλική τηλεόραση λίγες μέρες μετά: «Πάνω από όλα είμαι άνδρας»². Σε αυτή τη συνέντευξη ο Ζιντάν είπε τρία πράγματα: α. Ο Ματεράτσι είπε άσχημα πράγματα για την μητέρα και την αδερφή μου. Εγώ απλά υπερασπίστηκα την τιμή της οικογένειάς μου β. Ζητώ συγνώμη από τα παιδιά που παρακολουθούσαν τον αγώνα και για τα οποία είμαι πρότυπο γ. Πάνω από όλα είμαι άνδρας. Και οι τρεις δηλώσεις έχουν σαν κέντρο τη σωστή συμπεριφορά του άνδρα. Πρώτον υπερασπίζεται την τιμή της οικογένειάς του, δεύτερον ξέρει ότι οφείλει να είναι σωστό πρότυπο για τους μικρότερους και τρίτον, πάνω από όλα, είναι άνδρας και σέβεται/υπερασπίζεται αυτή του την ταυτότητα.

[2] Για την ακρίβεια είπε: «Je suis un homme avant tout». Στα γαλλικά η λέξη homme σημαίνει άντρας αλλά και άνθρωπος. Στην ελληνική τηλεόραση είδα δύο μεταφραστικές εκδοχές. Σε ένα κανάλι ο υπότιτλος έλεγε: «είμαι άνθρωπος», ενώ σε ένα άλλο ο υπότιτλος έλεγε: «είμαι άντρας». Εγώ εμπέδω στην θέση ότι ο Ζιντάν επικοινωνούσε ότι είναι άνδρας, με την έννοια ότι τα δύο αυτά νοήματα ταυτίζονται σε κοινωνίες που είναι οργανωμένες γύρω από το διχοτομικό σύστημα των φύλων, με ξεκάθαρα εξαρτημένα και ιεραρχημένα τα δύο φύλα.

Η εμμονή. Η δική μου εμμονή για την υπόθεση τροφοδοτήθηκε από το εξής κίνητρο: καταλαβαίνω το ποδόσφαιρο που παίζεται από τις γειτονιές και τα σχολεία, μέχρι τα γήπεδα των μεγάλων διοργανώσεων, και την οικουμενικότητά του σαν μία διαδικασία στημένη για τους άνδρες που εξυπηρετεί την οργάνωση της αρρενωπότητας. Με ενδιαφέρει να παρακολουθήσω τι συμβαίνει όταν η εικόνα αυτή δείχνει την άλλη της πλευρά, την άλλη όψη του ίδιου πάντα νομίσματος. Και αυτή είναι η εικόνα του ανδρισμού που παραβιάζει τους κανόνες χρησιμοποιώντας τα ίδια του τα όπλα. Δηλαδή τη βία. Η εμμονή, που έλεγα παραπάνω, με «ανάγκασε» τις μέρες εκείνες να διαβάζω δημοσιεύματα, δηλώσεις και θέσεις. Ήθελα να παρακολουθήσω τον μηχανισμό που θα έβαζε τα πράγματα ξανά στη θέση τους και τον ανδρισμό πίσω στο βάθρο του. Η απάντηση σε αυτή την αναταραχή ήταν απλή και αναμενόμενη: μία τελετουργική πρακτική που αναπαράγει τη συλλογική μυθολογία. Τα στάδια: πρόκληση-προσβολή-τιμή-υπεράσπιση-ανδρισμός. Αυτή ήταν και η εκδοχή του Ζιντάν.

Εδώ να κάνω μια παρένθεση: μου είναι παντελώς αδιάφορο να εξετάσω το τι έγινε στην «πραγματικότητα» ανάμεσα στους δύο. Αυτό, το «πραγματικό», δεν συμμετείχε στην τελετουργία. Η τελετουργία έλαβε χώρα στα βήματα έκφρασης λόγου (συνέντευξη τύπου, εφημερίδες, σχόλια σε αθλητικά και άλλα sites, περιοδικά) και οργανώθηκε γύρω από τους λόγους που εκφράστηκαν και τα συναισθήματα που ανταλλάχθηκαν υπογείως. Το σημαντικό δηλαδή ήταν αυτό που έγινε στη συζήτηση που ακολούθησε, στις θέσεις που εκφράστηκαν εξ αφορμής. Αυτό που είχε κοινωνικό και πολιτικό ενδιαφέρον ήταν οι αφηγήσεις που παρήχθησαν σχετικά με το περιστατικό, η ιστορία που επέλεξε ο Ζιντάν να πει, ο δημόσιος λόγος που διατυπώθηκε. Οι θέσεις που αποκρυσταλλώνονταν στο λόγο αυτό, συνδέουν την αφήγηση αυτού του μικροεπίπεδου της ζωής με ευρύτερα αποδεκτές, ή διανοησίμες, αντιλήψεις και πρακτικές του πεδίου των κοινωνικών σχέσεων και αξιών. Το ενδιαφέρον για μένα

ήταν να εξετάσω την κατασκευή, διαχείριση και τον μετασχηματισμό του νοήματος της πράξης, τις συνδηλώσεις και τα συμφραζόμενα που έκαναν αυτό το νόημα επικοινωνήσιμο. Υπό αυτό το πρίσμα, αναζήτησα τους μηχανισμούς κοινωνικής πρακτικής, ανταλλαγής και ελέγχου, σε μια προσπάθεια να φωτίσω ίσως ένα μεγαλύτερο κομμάτι του πλέγματος των εξουσιών. Για να είμαι ειλικρινής όμως, να ξεκαθαρίσω εδώ ότι η πολιτική μου αντίληψη εκ των προτέρων επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στα νοήματα που ανταλλάσσουμε μεταξύ μας, και επιμένει ότι εκεί φανερώνεται, εδραιώνεται αλλά και -εν δυνάμει- ανατρέπεται ο κατεστημένος τρόπος αντίληψης του κόσμου, η ηθική τάξη πραγμάτων.

Η δημόσια συζήτηση. Αφού με τα παραπάνω ξεκαθάρισα το σημείο εκκίνησης, μπορώ τώρα να μοιραστώ μαζί σας το ταξίδι στη ζιντανο-ιστορία. Από την επόμενη κιόλας μέρα, χύθηκε άφθονο μελάνι και καταναλώθηκαν ουκ ολίγα ηλεκτρονικά δεκαδικά ψηφία στο σχολιασμό του περιστατικού. Όλες όμως οι αντιδράσεις, είχαν έναν κοινό παρανομαστή: ο Ματεράτσι τον προσέβαλε, αυτό αποτελεί πρόκληση. Μετά από αυτή την κοινή παραδοχή έχουμε δύο εκδοχές: α. Καλά έκανε και τον χτύπησε, είναι σωστός ο μάγκας, αυθόρμητος και αλανιάρης β. Δεν έκανε καλά. Έπρεπε να είναι συγκρατημένος και συγκεντρωμένος στο παιχνίδι. Οι παίκτες έχουν συνηθίσει να ακούνε προσβολές. Δηλαδή, κοινός παρανομαστής και των δύο εκδοχών ήταν ότι το «να σου βρίσει κάποιος τη μάνα» είναι πραγματική προσβολή και η στάση που κρατάς απέναντι σε αυτή την προσβολή δείχνει το μέγεθος και την ποιότητα του ανδρισμού σου. Όποια στάση και αν κρατήσεις προσφέρονται ανδρισμοί που επιβεβαιώνουν την ποιότητά τους. Από τη μία ο λαϊκός (ή εφηβικός) ανδρισμός που απαιτεί άμεση και βίαιη απάντηση και από την άλλη ο αστικός (ή ενήλικος) που απαιτεί ψυχραιμία και σύνεση. Ο Ζιντάν λαϊκής καταγωγής αλλά με αξιώσεις μεγαλοαστισμού, ως πάμπλουτος σούπερ σταρ, είχε να διαλέξει ανάμεσα στα δύο. Και διάλεξε το πρώτο. Ποιες ήταν οι αντιδράσεις για την επιλογή του Ζιντάν; Από τη μία οι περιήφανοι οπαδοί του ανδρισμού της εργατικής τάξης χειροκροτούσαν την ενέργειά του (βλέπε για παράδειγμα, indymedia³). Από την άλλη, οι φορείς της ιδεολογίας του καθωσπρέπει ανδρισμού, ενώ θα περιμέναμε να καταδικάσουν την ενέργεια, αντίθετα με πάθος «κατανάλωσαν την πράξη ζωόδους θυμού, ως το θελκτικό Άλλο»⁴ (για παράδειγμα βλέπε Καθημερινή⁵).

Στα άρθρα που γράφτηκαν σε ενχώρια περιοδικά κατέγραφα θέσεις που αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα που εμφανίζεται όταν διαπραγματευόμαστε εκφράσεις της αρρενωπότητας. Θα σταθώ σε ένα κείμενο που με εντυπωσίασε περισσότερο. Ο τίτλος είναι «Ένας μεγάλος παίκτης, μια μικρή μεγάλη πράξη». Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό ο Πολίτης⁶, τον Ιούνιο του 2006 και το υπογράφηκε η Σία Αναγνωστοπούλου. Το συγκεκριμένο άρθρο μου κέντρισε το ενδιαφέρον γιατί δημοσιεύτηκε σε ένα περιοδικό αριστερών καταβολών που προσπαθούσε να προσεγγίσει κριτικά και «σε βάθος» πλήθος ζητημάτων. Έτσι, ένα άρθρο σαν αυτό της Σίας Αναγνωστοπούλου, που δημοσιεύεται στις πρώτες σελίδες ενός περιοδικού με τα παραπάνω χαρακτηριστικά, έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί ενώ αποτελεί «μη καθεστωτικό» λόγο, φέρει παρόλα αυτά, όπως θα υποστηρίξω παρακάτω, την κυρίαρχη ιδεολογία.

[3] ενδεικτικά αποσπάσματα: «πριν την έξοδο, ο ήρωας/αλήτης παίζει ωραία, βαραίει άσχημα, χάνει, φεύγει», http://athens.indymedia.org/front.php3?lang=el&article_id=541701 και «το τσογλάνι από τα βόρεια προάστια της Μασσαλίας που κρύβει ο Ζιντάν κάτω από την αστραφτερή εικόνα των διαφημιστικών σποτ πήρε για κάποια δευτερόλεπτα τον έλεγχο και αντέδρασε όπως στις αλάνες των παιδικών του χρόνων», http://athens.indymedia.org/front.php3?lang=el&article_id=543022.

[4] Daniel Mang, Φυλή, τάξη και αντιφάσεις της αρρενωπότητας, σφ4.

[5] ενδεικτικά αποσπάσματα: «εκεί όπου η αξιοπρέπεια συνυπάρχει με το φανατισμό και τη διαφθορά, εκεί όπου η ζωή έχει τη δική της δύναμη και δυναμική, χωρίς ετικέτες και καθωσπρεπισμούς, εκεί «χωράει» και η κεφαλιά του Ζιντάν», http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_columns_2_11/07/2006_190572. «Η μπάλα εξακολουθεί να παίζεται από ανθρώπους κι όχι από

κουρδισμένες μηχανές ή από υποκριτικά χαμογελαστές μαριονέτες χορηγών και διαφημιστών», http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_columns_2_11/07/2006_190618

[6] Ο Πολίτης, τ.145, Ιούνιος 2006 - το περιοδικό σταμάτησε την κυκλοφορία του το 2009, μετά το θάνατο του εκδότη του Άγγελου Ελεφάντη.

Η Αναγνωστοπούλου στο άρθρο της συντάσσεται με το μέρος του Ζιντάν και χειροκροτεί την αντίδρασή του. Γράφει (η έμφαση δική μου): «Αυτή η κουτούλια στο στήθος έπεται μιας χοντράς, πολύ χοντράς βρισιάς. Έπεται μιας χοντρά *κατινίστικης* συμπεριφοράς, έστω και συνθησιμένης στα γήπεδα». Το «κατινίστικης» που χρησιμοποιείται στην πρόταση, εγώ το διαβάζω «θηλυκής». Ο χαρακτηρισμός «κατινίστικη», αποδίδεται στην πράξη του «να βρίζεις τη μάνα (ή την αδερφή) του άλλου», και είναι μία πράξη που ανήκει αποκλειστικά στον κόσμο της αρρενωπότητας. Όμως, όπως πολύ συχνά συμβαίνει, αποδίδεται στη και συνδέεται με, τη θηλυκότητα και έτσι η θηλυκότητα χρησιμοποιείται ως βρισιά (υποτίμηση) για να συμβολίσει αυτό που είναι ανάξιο και αναξιοπρεπές, το μη-αντρίκιο. Η «κατινιά» επιστρατεύεται για να σχολιάσει/διαπομπεύσει μία καθαρά αρρενωπή πρακτική, όπως ήταν αυτή του Ματεράτσι. Είναι τρομερό (τρομακτικό και συγκλονιστικό μαζί) το πώς μπορεί αρρενωπές συμπεριφορές να μην καταδικάζονται ως τέτοιες, αλλά να στιγματίζονται ως εκθλυσμένα λάθη.

Συνεχίζοντας στο κείμενο της Αναγνωστοπούλου, διαβάζουμε «ο Ζιντάν καθάρισε». Αντρίκια, μπορούμε εύκολα να προσθέσουμε, καταγράφοντας αυτό που απλά υπονοείται. «Ανέλαβε την ευθύνη», συνεχίζει στο ίδιο πνεύμα. Η απάντηση δηλαδή του Ζιντάν καταγράφεται στο άρθρο αυτό ως το εξ-ανδρισμένο σωστό και θαυμαστό, αναγνωρίζεται και τιμάται η «στα ίσια και κατά μέτωπο», μεταφορικά και κυριολεκτικά, αντίδρασή του. Βέβαια για να είμαστε ακριβείς, παραπάνω στο άρθρο η Αναγνωστοπούλου δηλώνει ότι ο Ζιντάν με την αντιαθλητική του συμπεριφορά «Εγκατέλειψε στην πιο κρίσιμη στιγμή του αγώνα το πεδίο της μάχης και συγχρόνως κουρέλιασε την ψυχολογία της ομάδας της οποίας ο ίδιος είναι αρχηγός». Του αναγνωρίζεται δηλαδή και ένα σφάλμα, ή μάλλον αναγνωρίζεται ότι το να «καθαρίσεις» μπορεί και να σημαίνει ταυτόχρονα ότι κάτι πληγώνεις/προδίδεις. Παρόλαυτα, στην συγκεκριμένη θέση που εκφράζεται στο άρθρο του Πολίτη, η πράξη «κρεμάσματος της ομάδας» φαίνεται να μην ενοχλεί τόσο πολύ, αφού από την άλλη ο παίκτης «καθάρισε». Το ερώτημα όμως είναι, ποιος/α αποφασίζει τι αξίζει και τι όχι; Ποιος/α αποφασίζει πότε πρέπει και πότε όχι να ακολουθούνται οι κανόνες; Ποιος ορίζει τους κανόνες, ποιος ορίζει το συλλογικό καλό και ποιος αναλαμβάνει να το προασπίσει;

Σκέψεις αντί συμπεράσματος - σε άλλο ύφος. Η ιδεολογία της ανωτερότητας της αρρενωπότητας απαντάει σε όλα τα παραπάνω ερωτήματα: ο Αρχηγός! Και δεν ντρέπεται, ούτε δέχεται κουβέντα. Ο Αρχηγός, πέρα από κάθε κόστος, ομαδικό, κοινωνικό, πρέπει να καθαρίζει και να αναδεικνύει την αξία/τιμή της ατομικότητας, του ανδρισμού της μονάδας. Και κάπως έτσι φτάνουμε στο συμπέρασμα του Μπουρντιέ ότι ο άνδρας είναι «εξουσιοδοτημένος να αισθάνεται κομιστής ολόκληρης της μορφής της ανθρώπινης κατάστασης»⁷, με την έννοια ότι η αξία της ατομικότητας είναι η ανθρώπινη αξία, είναι η ανδρική αξία, είναι η αξία που ο αρχηγός υπερασπίζεται. Διότι κάθε λιμάνι και καπμός, κάθε σπίτι/πυρηνική οικογένεια και ένας αρχηγός, κάθε αρχηγική φιγούρα και αναπαραγωγή της εξουσίας.

Μέσα σε αυτό το σύστημα βέβαια υπάρχουν τα υποκείμενα που χαρακτηρίζονται άνδρες, τα οποία μέσω του μηχανισμού εγκαθίδρυσης του συστήματος των φύλων, αναλαμβάνουν την

υποχρέωση να αποδεικνύονται ικανοί και άξιοι να αποτελούν την καθολική κατηγορία. Και αυτό έχει συνέπειες για όλους και όλες, για αυτό και δε μας αρέσει το διχοτομικό σύστημα των φύλων. Γιατί μέσα στα πλέγματα των πειθαρχήσεων υπάρχουν τα υποκείμενα που κατά καιρούς καταποντίζονται και βγαίνουν λαβωμένα, με τα σημάδια των καταναγκασμών χαραγμένα στο σώμα τους, όταν από την άλλη πλευρά οι Λόγοι έρχονται να επιβάλλουν τα νοήματα, να περιφράξουν άλλες δυνατότητες και να καταστείλουν αλλόκοτες επιθυμίες.

Η όλη συζήτηση που έγινε τότε γύρω από την πράξη του Ζιντάν ήταν εν τέλει μια ακολουθία «τελετουργικών λόγων και πράξεων, ολοκληρωτικά προσανατολισμένη στην αναπαραγωγή μιας κοινωνικής και κοσμικής τάξης, θεμελιωμένης στην απολύτως συνεπή κατάφαση της υπεροχής της ανδρικότητας»⁸. Δηλαδή ήταν μία τελετουργία αναπαραγωγής της κυρίαρχης τάξης πραγμάτων, όσο μικρή και ασήμαντη κι αν μοιάζει μετά το πέρασμα των χρόνων. Ήταν μια περιπέτεια για το σύστημα των δύο φύλων, το οποίο έχει μηχανισμούς και πρακτικές που επιστρατεύει για να βγει αλώβητο. Ο Ζιντάν λοιπόν ήταν η αφορμή για να παρατηρήσω τον κύκλο αναπαραγωγής και εδραίωσης της έμφυλης ιεραρχίας. Και η παρατήρηση, καταγραφή και κριτική του κύκλου αναπαραγωγής της έμφυλης ιεραρχίας είναι η δική μου εκδοχή όπλου για το άνοιγμα ρωγμών στις κανονικότητες. ●

[7] Πιερ Μπουρντιέ, Η Ανδρική Κυριαρχία, εκδ. Δελφίνι, σ. 18

[8] ο.π., σ. 12

Το Ανδρικό προνόμιο. Το παρακάτω κείμενο είναι ένα γράμμα που λάβαμε από έναν ξενιτεμένο φίλο, ο οποίος για καιρό συμμετείχε με τον τρόπο του στην ηλεκτρονική επικοινωνία της ομάδας. Έστω κι αν στο γράμμα του εκφράζει κάποιες σκέψεις που προέκυψαν μέσα από έναν εσωτερικό διάλογο που έλαβε χώρα πριν από πολύ καιρό, παρόλα αυτά θεωρούμε ότι συνεισφέρει στον προβληματισμό περί αρρενωπότητας, καθώς αναρωτιέται πόσο ακριβά μπορεί να κοστίζει ένα προνόμιο, όπως αυτό του να εγγράφεται στο φύλο που είναι πρώτο στην ιεραρχία. Αυτός ήταν ο βασικός λόγος που αποφασίσαμε να το συμπεριλάβουμε στην ύλη αυτού του τεύχους. ● qv

Γεια σε όλα-λα,

Μου 'πιασε το μάτι το κείμενο της Χ. Βρήκα ενδιαφέροντα τα στιγμιότυπα από το πώς βιώνει το βλέμμα των ετεροφυλόφιλων αντρών και πιάστηκα από την αξίωση ότι το ανδρικό προνόμιο δεν έχει προϋποθέσεις. Νομίζω ότι αυτή είναι μια ριζικά λανθασμένη εκτίμηση που έχει αναπάντεχη σχέση με το φαινόμενο, σε κοινωνίες όπως η Ελλάδα, της ύπαρξης «αρχετυπικών» αντρών που αυτοπροσδιορίζονται ως ετεροφυλόφιλοι αλλά γαμάνε από θηλυπρεπή παθητικά αγοράκια και γυναίκες μέχρι τρανς (για μια γρήγορη εισαγωγή, ψάξτε στα προφίλ του gay.gr για ενεργητικούς ετεροφυλόφιλους).

Καταρχάς, πρέπει να ξεκινήσω με την υπόθεση ότι η ταυτότητα φύλου είναι ένα σύστημα συμπεριφορών το οποίο υιοθετείται και συντηρείται βάσει κάποιας συνειδητής αξιολόγησης —ή ασυνειδητού εκβιασμού— στο άτομο, ειδικά σε σχέση με την κοινωνία, και όχι —και εδώ νομίζω ότι δε χρειάζονται πολλές εξηγήσεις— κάτι που πηγάζει από τον γενετικό κώδικα. Αυτό βέβαια για μένα κάπου μπλέκεται με το μυστήριο του σεξουαλικού προσανατολισμού, ως προς τις ρίζες του οποίου ακόμα δεν είμαι ξεκάθαρος (πώς γίνανε τα γουρουνάκια γκέι, αφού ποτέ δε διάβασαν φρούνη). Αλλά αυτό θα το αφήσω στην άκρη για τώρα.

Η ουσία για μένα είναι ότι κάθε κοινωνικός ρόλος εμπεριέχει ένα στοιχείο νευρώσης, και εκεί είναι το κόστος που αγνοεί η Χ. Εγώ, το αρρενωπό αρχετυπο ανέκαθεν το ζούσα ανταγωνιστικά σε σχέση με τα αγόρια, δηλ. ότι πρέπει να βγαίνω από πάνω, να είμαι λίγο καπιτάλας, να μη με περνάνε για μαλάκα, και συγκρουσιακά με κατ' εξοχήν σωματικό τρόπο. Δηλαδή: γιατί δεν έδειρα τα παιδιά που με πείραζαν στο σχολείο, και πότε επιτέλους θα το κάνω και γιατί ο κολλητός μου ο Θεο, που είναι στρέιτ έχει μαύρη ζώνη στο τζούντο ενώ εγώ δεν άντεξα στον Πανελλήνιο Γ.Σ; Οι γυναίκες σ' αυτό το ντισνεϊκό τοπίο είναι στην αντίπερα όχθη, πρᾶα και σχεδόν ανίκανα όντα που χρειάζονται άμε-

ση διάσωση. Νομίζω ότι το ανδρικό προνόμιο έχει τρομερό κόστος, υφίσταται δε —όπως μου είπε κάποτε ένας φίλος— ανελέητη αυτοαστυνόμευση κατά οποιασδήποτε αμφιλεγόμενης συμπεριφοράς, και επιπλέον νομίζω ότι όλα αυτά έχουν σχέση με την έλξη προς άτομα με αλλόκοτη ταυτότητα φύλου.

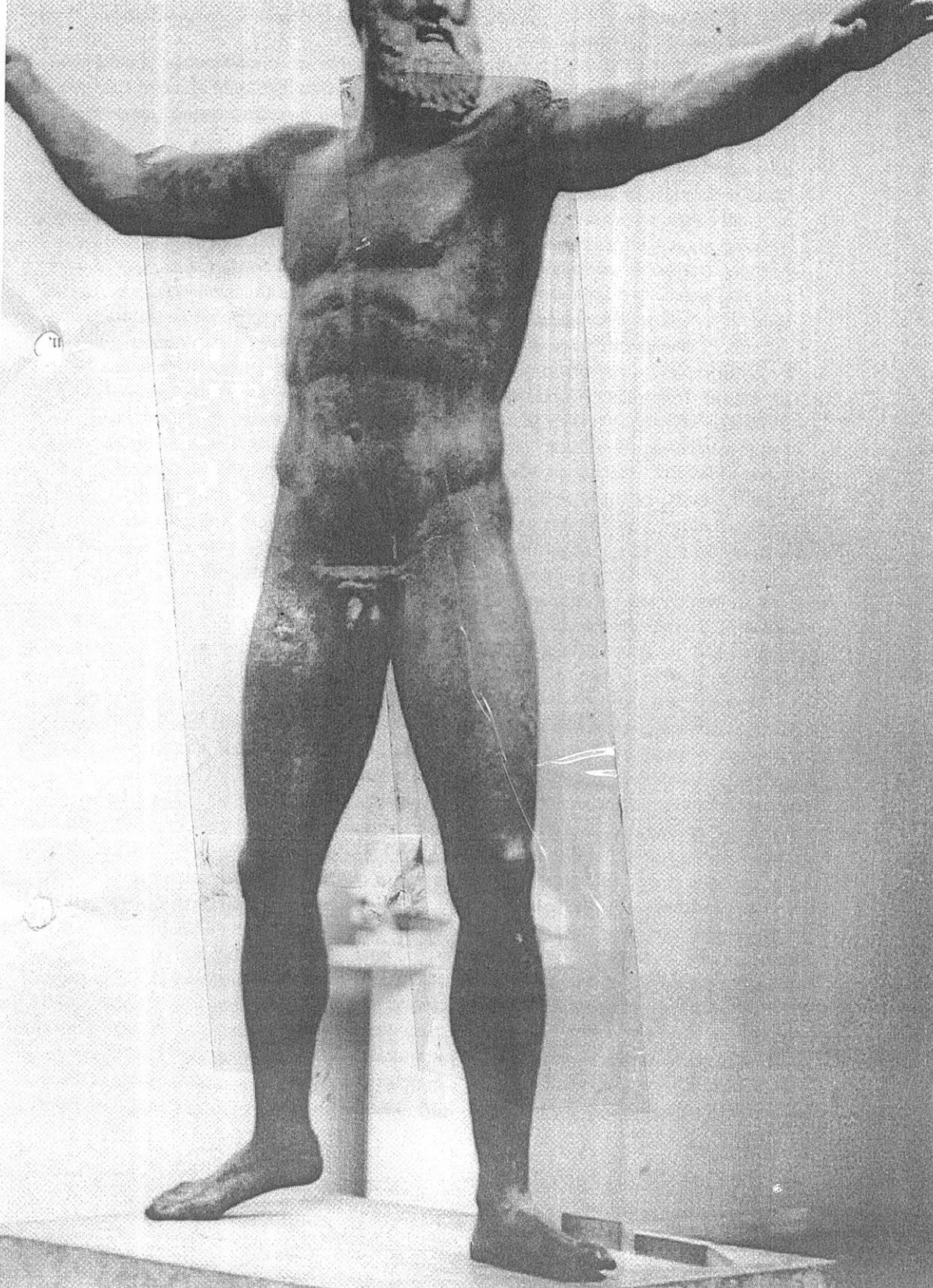
Ανέφερα τη νεύρωση επειδή πιστεύω ότι οι κατασκευασμένες ανάγκες-ελλείψεις και οι δέκτες τους, δημιουργούν ισχυρές σεξουαλικές δυναμικές. Οι αρχετυπικοί άντρες ίσως βρίσκουν στις τρανς και στα θηλυπρεπή αγόρια μια μοναδική διέξοδο από την ανταγωνιστική και αποξενωτική σχέση με τους άλλους άντρες, ή —και αυτό είναι το πιο ζουμερό για μένα— βιώνουν μέσα από αυτή τη διάδραση μια πιο ισχυρή επιβεβαίωση, έναν πιο ισχυρό εξορκισμό της νεύρωσης της αρρενωπότητας, από το να γαμάνε μια γυναίκα. Επιβεβαίωση που προκύπτει από την αίσθηση ολικής κυριαρχίας πάνω σε έναν άλλο άντρα-ανταγωνιστή ο οποίος παρέδωσε την αρρενωπότητά του. Δηλαδή από μια άποψη, για αυτούς οι τρανς και τα θηλυπρεπή αγόρια είναι «πιο γυναίκες από γυναίκες» επειδή αντιπροσωπεύουν την υποταγή του ίδιου του φύλου. Αυτό για μένα επιπλέον εξηγεί αρχετυπικούς άντρες που έχω γνωρίσει, οι οποίοι λειτουργούν ενεργητικά ή παθητικά με άλλους άντρες στο σεξ ανάλογα με το πόσο αισθάνονται ότι νικούν ή χάνουν στον αγώνα της αρρενωπότητας.

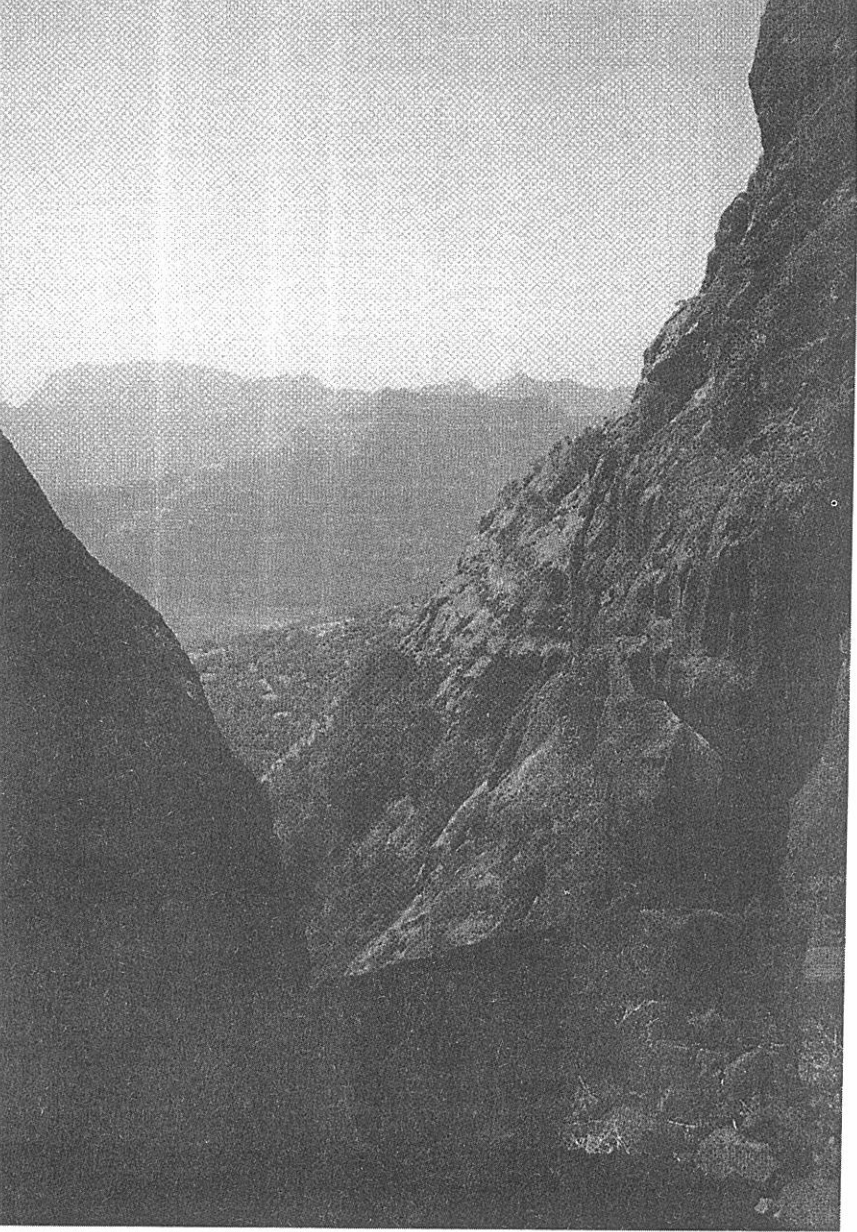
Δεν πιστεύω ότι αυτού του είδους οι άντρες είναι υποκριτές ή αρνούνται την ομοφυλοφιλία τους. Για να είμαι ειλικρινής, δεν νομίζω, επιπλέον, ότι αν π.χ. γαμάνε θηλυπρεπή αγόρια είναι ομοφυλόφιλοι, ούτε ότι αν γαμάνε τρανς είναι ετεροφυλόφιλοι. Και στις δύο περιπτώσεις δεν είναι τίποτα απ' τα δύο. Πρόκειται για μια έλξη που έχει να κάνει με τη μετατόπιση ή παράδοση του φύλου, και είναι ισχυρότερη από την έλξη προς έναν «πόλο». Δηλαδή υποψιάζομαι ότι —και ξέρω ότι εδώ μπαίνω σε ξένα χωράφια— πολλοί αρχετυπικοί άντρες μαγνητίζονται περισσότερο προς τις τρανς επειδή είναι τρανς, κι όχι επειδή είναι γυναίκες.

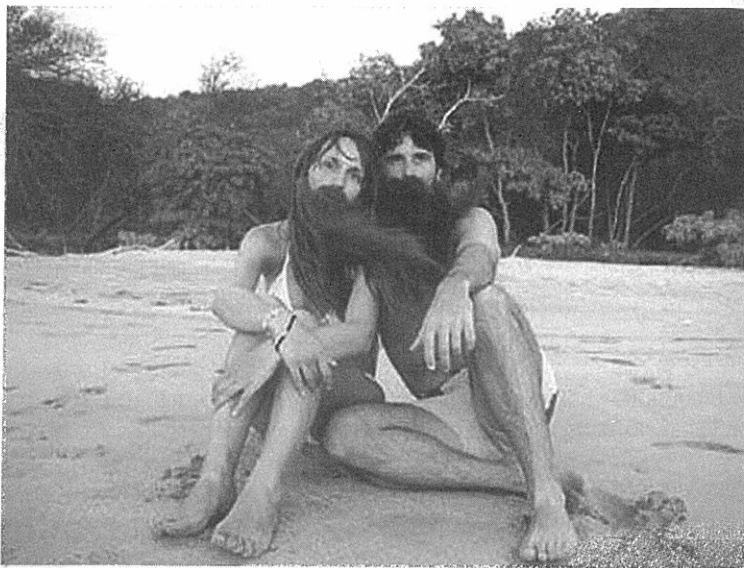
Μη με παρεξηγήσετε, δεν υπονοώ ότι το να γουστάρει ένας ετεροκανονικός άντρας τις τρανς ή τα πουσινάκια είναι θεμελιωδώς νευρωσιακό —τουλάχιστον όχι περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη έλξη.

Αυτού του είδους οι σχέσεις είναι για μένα ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες. Στην Αγγλία διακρίνω έντονη αποστροφή ανάμεσα στους γκέι προς τις θηλυπρεπείς αδερφές και τις τρανς, και πιστεύω ότι συμβαίνει επειδή προσβάλλουν τον καινούριο καθωσπρεπισμό των γκέι. Νομίζω ότι τα αστικά δικαιώματα των γκέι στην Αγγλία κατακτήθηκαν εν μέρει αντιδραστικά —δηλαδή μέσω της προβολής μοντέλων αρρενωπής ομοφυλοφιλίας ή επιτυχημένων δημοσίων γκέι φιγούρων, που είχε ως σκοπό να καθησυχάσει το κοινό ότι οι γκέι δεν είναι πούστηδες, αλλά και της ταύτισης με τη δεξιά ως προς την απόσυρση του κράτους από τη ζωή του ιδιώτη— αλλά και επαναστατικά —δηλαδή μέσω της διεκδίκησης του δικαιώματος προς τη σεξουαλική διαφορετικότητα σ' όλες τις μορφές της. Το επαναστατικό στοιχείο φαίνεται τώρα να αντικαθίσταται από μια ανανεωμένη αστυνόμευση του αρρενωπού, όπως ανακάλυψα μετά από μια συζήτηση μ' έναν παλιό μου Εγγλέζο γνωστό, ο οποίος υποστήριζε ότι δεν θα 'πρεπε να υπάρχουν τρανς στα Pride, επειδή οι τρανς δεν έχουν τίποτα να κάνουν με τους γκέι- (μαλ*κας).

Δε θα γράψω πάλι για κάνα μήνα (όπως μερικές ξέρετε είμαι υπερβολικά απασχολημένος να γαμιέμαι και να βγάζω φράγκα), οπότε σχολιάστε με όλη σας την κακία. Φιλιά σε όλα-λα. Κ. ●

brake. Η αρρενωπότητα είναι κυριαρχία και αυτοκυριαρχία. Δυνατοί σίγουροι άνδρες μάς κυβερνάνε, μας λένε τις ειδήσεις, φοράνε στις διαφημίσεις ρούχων τα ρούχα που πρέπει να φορέσουμε, αγκαλιάζουν καλλιγράμμες εύθραυστες γυναίκες στις διαφημίσεις των περισσότερων προϊόντων, φυλάνε τα κυβερνητικά κτίρια ή τα εμπορικά κέντρα, καταστέλλουν πορείες, βρίσκονται μπροστά στις πορείες ή δεν λένε να βγάλουν το σκασμό σε πολιτικές συνελεύσεις με την απύθμενη σοφία τους, είναι δυνατόι και σίγουροι για τον εαυτό τους, τους βλέπω μπροστά μου από τότε που με θυμάμαι και η παρουσία τους δεν έχει σταματήσει να με αγχώνει, όταν δεν μπορώ να είμαι σαν αυτούς ή όταν πρέπει να σκύψω το κεφάλι μπροστά τους. Κάποιες όμως φορές, είμαι σαν αυτούς· κι αυτοί άλλωστε αγχώνονται και σκύβουν το κεφάλι, και δεν μπορώ παρά να δω τον εαυτό μου ως μέρος αυτού του πολιτικού συστήματος, σε στιγμές, σε ρόλους που επιτελώ, αλλά και να με δω και απέναντί του σε άλλες στιγμές, σε άλλους ρόλους. Η αρρενωπότητα υπάρχει παντού, είναι κάτι σαν την ταξική κοινωνία, τον καπιταλισμό, την ετεροφυλοφιλία ή το εθνικό κράτος· για την ακρίβεια, θεωρώ πως αποτελεί συστατικό κομμάτι τους, και τούμπαλιν. Ξεκινώντας από αυτή την παραδοχή, εντοπίζω εαυτόν σε διάφορα κοινωνικά πλαίσια να επιτελώ ή μη διαφορετικές αρρενωπότητες. Κάποιες φορές μοιάζει αστείο, σαν ένα θέατρο του παραλόγου όλη αυτή η εναλλαγή επιτελέσεων, ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι —λιγότερο ή περισσότερο συνειδητά— υιοθετούν έναν έμφυλο εαυτό· θα είχε ίσως όντως γενικό ανθρωπολογικό ενδιαφέρον αν, ας πούμε, δεν έβλεπα τη ζωή μου και τις ζωές άλλων γύρω μου να καθορίζονται τόσο πολύ από αυτό, αν δεν με βασάνιζε τόσο στο να βρω τόπο σ' αυτήν την κοινωνία, να κοινωνικοποιηθώ με ευκολία, να με αναγνωρίσω στα πλαίσια του συλλογικού, αν δεν ασκούσε τόση βία πάνω μου με τρόπο που να με κάνει να σωμαίνω και να παραχωρώ δύναμη και εξουσία σε άλλους παρά τη θέλησή μου. Η αρρενωπότητα λοιπόν είναι για μένα ζήτημα πολιτικό, διότι ακριβώς αποτελεί βασικό ρυθμιστικό παράγοντα της κοινωνικής μου ζωής. ●

Μια ιστορία αγάπης από το εργατικό Πέραμα. Μεσημέρι με χαλαρή δουλειά και ευχάριστη διάθεση, κάπου στην ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη Περάματος. Ένας συνάδελφος μάς αφηγείται μια ιστορία από τα παλιά. «Είναι αργά το μεσημέρι. Εγώ δουλεύω στον τórνο. Είμαι μόνος μου στο μαγαζί. Το καράβι έχει σχολάσει. Το μαγαζί πάνω είναι κλειστό. Έρχεται ο Γιαννάκης¹. Κάθεται στο σκαλί, με κοιτάει και μου λέει: «Πότε θα μου τη βαρέσει καμιά ώρα, να σε αρχίσω στις τεμπέλικες;»² Κοιτάω γύρω γύρω, να δω αν είναι κανένας άλλος στο μαγαζί. Σ' εμένα το λέει; «ούτε να γελάσω δεν μπορώ...» του απαντώ».

[1] Ο Γιαννάκης είναι 40 χρονών, αλλά όταν άρχισε να δουλεύει στη ζώνη ήταν πολύ μικρός και το υποκοριστικό του έχει μείνει. Ακόμα και εγώ τον φωνάζω Γιαννάκη και ας είναι περίπου 15 χρόνια μεγαλύτερός μου.

[2] Στην γλώσσα του Περάματος, τουλάχιστον, υπάρχουν οι τεμπέλικες και οι γρήγορες. Έτσι διαχωρίζονται και κατηγοριοποιούνται οι κάθε τύπου βίαιες σωματικές ανταλλαγές.

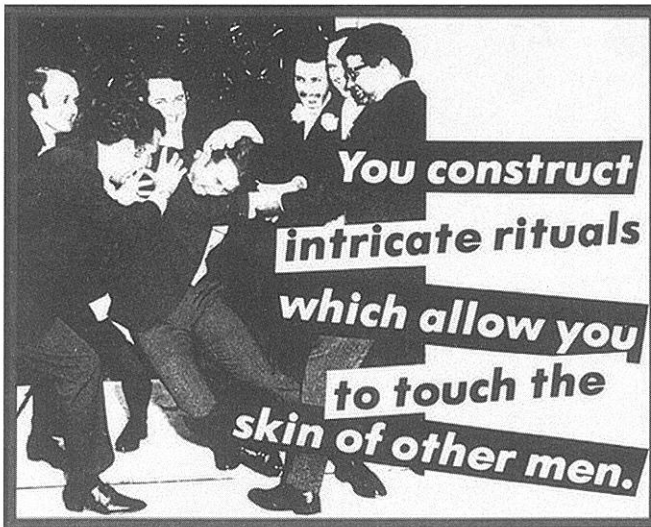
Η εξιστόρηση τέλειωσε έτσι αφηρημένα κι είχε στόχο να γελάσουμε. Μου άφησε όμως πολλές απορίες και έσπευσα να ρωτήσω: «Και τι έγινε μετά; Έτσι έληξε η ιστορία;». «Ναι, μου λέει, είναι δυνατόν να μπορέσει ο Γιαννάκης να μ' αρχίσει στο ξύλο;». «Μα, αυτό ήταν μία έκφραση τρυφερότητας, δεν ήταν επίθεση», του απαντώ. Δεν πήρα καμία απάντηση. Κανένας από όσους παρακολούθησαν το διάλογο –ήμασταν επτά άτομα– δεν διαφώνησε, ούτε εξέφρασε κάποια ένσταση, παρόλο που πιστεύω με αρκετή βεβαιότητα ότι τέτοιες αναγνώσεις δεν είναι κοινός τόπος για τους εμπλεκόμενους.

Ακούγοντας τον Πέτρο να διηγείται την ιστορία και να περιγράφει τόσο γλαφυρά το σκηνικό, το μεσημέρι, τη μουτζούρα, την ψυχία –μια ψυχία γεμάτη από τον ήχο του τórνου– το κλειδωμένο μαγαζί, την αίσθηση της απομόνωσης, τη δυναμική της συνεύρεσης, είχα καταλάβει ότι πρόκειται για μια απόλυτα ερωτική στιγμή. Το είχα καταλάβει πολύ πριν φτάσουμε στην ατάκα «πότε θα μου τη βαρέσει...» που επιβεβαίωσε τις υποψίες μου. Ήταν μια ομοερωτική σκηνή, από αυτές που συχνά μάλλον διαδραματίζονται στους χώρους κοινωνικής συνεύρεσης ατόμων εγγεγραμμένων στο ίδιο φύλο. Στην περίπτωση μας, στο αντρικό.

Καθώς άκουγα την ιστορία, αλλά και καθώς παρατηρώ τις σχέσεις μεταξύ των αντρών εργαζομένων στην ζώνη του Περάματος, καταλαβαίνω ή προσπαθώ να καταλάβω τη σημειολογία αυτών των σχέσεων. Τη χρήση της

επιθετικότητας ως τρόπου επικοινωνίας, την ανταλλαγή ύβρεων ως τρόπο έκφρασης συναισθημάτων, τις φωνές ως τρόπο επιβολής άποψης, τη διαπραγμάτευση μίας ταυτότητας φύλου που παλεύει ανάμεσα σε «μάτσο» και «καθωσπρέπει» ανδρισμό. Το «μάτσο», που τους προσφέρεται σαν επιλογή και το «καθωσπρέπει», που υπάρχει σαν ιδανικό, αλλά ανήκει σε άλλη ταξική κατηγορία.

Τους ακούω τόσο συχνά, σχεδόν σε κάθε χαιρετισμό τους, σε κάθε καλημέρα, σε κάθε «που είναι η τσιμπίδα;», να απευθύνονται ο ένας στον άλλο: «Μωρή κόρη, θα σε γαμήσω», «Τι θες; Να στον φορέσω;», «Τον γουστάρεις μωρή λούγκρα, ε;», «Άμα σε γαμήσω, τι θα πεις;» και διάφορες παραλλαγές αυτών. Ανταλλάσσουν μεταξύ τους αυτές τις κουβέντες σε βαθμό εμμονής. Και σκέφτομαι ότι εγώ είμαι εδώ λίγα χρόνια, ενώ αυτοί είναι εδώ από παλιά και καθημερινά δημιουργούν ξανά και ξανά την εικόνα του εαυτού τους να γαμεί άντρες, να γαμείται από άντρες, την εικόνα του πούτσου τους να είναι πανταχού παρών και συνέχεια σε στύση. Και έτσι, σαν για να μην ξεχνιόμαστε, στον τοίχο του μηχανουργείου μια τσοντο-φωτογραφία: μια γυναίκα, ξανθιά, με ανοιχτά τα πόδια και το μουνί της να φαίνεται.

Κάθε φορά που τους παρακολουθώ, έχω στο μυαλό μου ένα έργο της Barbara Kruger, που δείχνει μια ομάδα αντρών, ανακατεμένων σαν κουβάρι, μία εικόνα που θυμίζει άντρες να τσακώνονται ή ίσως να παίζουν ράγκμπι ή απλά να γελάνε. Η φωτογραφία της Kruger συνοδεύεται από τη φράση: «Κατασκευάζεις περίπλοκες ιεροτελεστίες που σου επιτρέπουν να αγγίζεις το δέρμα των άλλων αντρών». Θυμάμαι την Kruger και προσπαθώ να διαβάσω τις συμπεριφορές τους σαν ιεροτελεστίες και να βλέπω τους τρόπους που μέσα από αυτές ακουμπάνε ο ένας τον άλλο. ●

Τα καρέ του βαλέ. Από καιρό έλεγα «θα γράψω κι εγώ κάτι για αυτήν τη ρημάδα την αρρενωπότητα, τόσα σκέφτομαι κάθε φορά στην αναφορά της» κι όμως μια σύγχυση και μια αμφιθυμία με κρατούσε. Χρειάστηκε να δούμε όλα τα κείμενα, να κάνουμε τις συνδέσεις και τους συνειρμούς, να πούμε τόσα κι άλλα τόσα που έμειναν ανείπωτα και υπονοούμενα, για να πιάσω μολύβι και χαρτί.

Πώς γράφεις για κάτι τόσο θολό μέσα σου και ελάχιστα αναγνωρίσιμο;...τόσο στο πώς αναγνωρίζεται ως ατομική συμπεριφορά, με διαφορετικές ποιότητες, όσο και στο πώς ετεροαποδίδεται, πιθανόν βολικότερα, αλλά επίσης με μία αντίστοιχη σύγχυση.

Ακόμα προσπαθώ να κατανοήσω με τι όρους αναγνωρίζω και ονοματίζω συμπεριφορές -δικές μου και των σημαντικών και «ασήμαντων» Άλλων- που ίσως είναι αρρενωπές, ίσως επιθετικές, ίσως «δυναμικές» (βολική «αυτοαπόδοση»), ίσως πατριαρχικές. Ίσως να είναι κι όλα αυτά παράλληλα, σα να χρειάζεται η συνύπαρξή τους για ν' αλληλοϋποστηρίζονται και να νομιμοποιούνται. Σκέφτομαι πώς όλες αυτές οι συμπεριφορές συνδέονται και συγγέονται και όλες τις συναντώ στον εαυτό μου πρωτίστως, με μια κρυφή αγωνία, αναρότιση και ενοχή, και στους άλλους, ενδεχομένως μ' ένα ακόμα πιο καθαρό ή αυστηρό βλέμμα. Αλληλεπιδρώντας σε ένα διαφορετικό περιβάλλον κάθε φορά, το οποίο μπορεί να καθορίσει την αναγνωρισιμότητα και την ποιότητα αυτού που ονομάζουμε «αρρενωπότητα».

Μιλώντας για περιβάλλον, αναφέρομαι ουσιαστικά σε όλες αυτές τις συνθήκες που διαμορφώνουν ένα πλαίσιο συνύπαρξης. Ένα πλαίσιο στο οποίο εγώ που φέρω τον εαυτό μου σαν βιολογικά προσδιορισμένη γυναίκα και κοινωνικά καθορισμένη ετεροφυλόφιλη, συνυπάρχω με ετερότητες και κανονικότητες, παράγω αλλά και δέχομαι συμπεριφορές διά μέσου του λόγου και της δράσης. Συμπεριφορές, που ακόμα κι αν τις βαφτίσω αρρενωπές -εξ ορισμού «κακό πράμα» στην πολιτική που αφορά στα ζητήματα φύλου;- μέσα μου γράφουν διαφορετικά κατά συνθήκη. Συμπεριφορές που τις αξιολογώ και τις βιώνω μέσα από τη σχέση μου με την κάθε άλλη/άλλο, τις ιστορίες τους και τη δική μου, το διαπροσωπικό και κοινωνικό/πολιτικό πλαίσιο εντός του οποίου συμβαίνει η κάθε συνάντηση. Μου έρχονται λοιπόν στο νου διάφορες σκηνές, συνθήκες στις οποίες έχω βρεθεί και όπου αναγνωρίζω -στο «τώρα», στο «τότε», όχι πάντα- πώς η επιτέλεση της αρρενωπότητας ή/και της θηλυκότητας, μέσω της κατασκευής του διπόλου αρσενικό-θηλυκό, εξυπηρετεί την παγίωση των όρων που εγκαθιδρύουν ιεραρχίες, αλλά και τις ευρύτερες σχέσεις εξουσίας. Ακόμα και στις σχέσεις τις λιγότερο χαρακτηρισμένες ως σχέσεις εξουσίας ή έστω τις λιγότερο αρνητικά φορτισμένες, μπορεί να επιτελούνται με παρόμοιους όρους οι έμφυλοι μας ρόλοι.

Καρέ πρώτο «εκπαιδεύομαι» για να δουλέψω και η εκπαίδευση περιλαμβάνει ενάμιση μήνα εγκλεισμού σε θεραπευτικό πρόγραμμα για χρήστες τοξικών ουσιών, με αυστηρά ιεραρχική δομή. Δεν μπαίνω στη διαδικασία να περιγράψω τους όρους που χρίζουν τη δομή ως ιεραρχική, θα πω μόνο ότι ενίσχυε με κάθε τρόπο την αφομοίωση σε ένα σύ-

στημα όπου οφείλεις να υπακούς, να δέχεσαι a priori την εξουσία του κατά περίπτωση ιεραρχικά ανώτερου και να απολογείσαι όταν σκέφτεσαι διαφορετικά. Η «εκπαίδευση» σε αυτή τη δομή θεωρούνταν απαραίτητη, για να μείνει κανείς καθαρός και να «επανενταχθεί» στο ίδιο σύστημα, εκπαιδευμένος όμως πια να το αντέχει με, υποτίθεται, άλλους όρους. Δε χρησιμοποιώ το θηλυκό γραμματικό γένος στην περιγραφή μου, εξαιτίας του συνειρμού που μου θυμίζει ότι συνυπήρξα στο πρόγραμμα σχεδόν μόνο με άνδρες (η αναλογία ήταν 3 προς 42). Αλλά και οι λιγοστές γυναίκες που ήμαστε, είχαμε οχυρωθεί πίσω από κάθε αρρενωπή στάση και συμπεριφορά στην οποία μπορούσαμε να ανατρέξουμε και την οποία μπορούσαμε να μίμηθούμε ή να επιστρατεύσουμε, για να υπάρξουμε εκεί, όχι ως άνδρες φυσικά, αλλά ως φορείς εξουσίας.

Είναι εντυπωσιακό πως όσο ανέβαινε κάποιος στην ιεραρχία, τόσο πιο έντονα έφερε την αρρενωπότητά του, σα να ήταν απαραίτητο αξεσουάρ για να ηγηθεί, να θέσει όρια και κανόνες, να επιβάλλει κυρώσεις. Μου ήταν ρητά διατυπωμένο ότι έπρεπε να απαιτήσω, να φωνάξω, να κυριαρχήσω με όλη την αρρενωπότητά μου, για να επιβιώσω και να μη με υποτιμήσουν. Και επειδή η σωματική μου διάπλαση είναι τέτοια που δεν μπορούσε από μόνη της να «επιβάλλεται», οφείλα να ενισχύω ακόμα περισσότερο με κάθε άλλο μέσο τον εξουσιαστικό μου ρόλο. Κι όσο περισσότερη εξουσία, τόσο περισσότερη ματίλα. Φυσικά για τα αρσενικά μέλη του προγράμματος ήταν επίσης ζητούμενο να εκφράζουν έναν εξευγενισμένο τσαμπουκά, που υποστήριζε την ιεραρχία, χωρίς ωστόσο να παραπέμπει στον τσαμπουκά της πιάτσας.

Μέσα σ' ένα τέτοιο πλαίσιο ύπαρξης φρόντισα με έναν σχιζοφρενικό τρόπο να μην υπάρχω, όσο ήταν δυνατό, ως φορέας κανενός κοινωνικού φύλου, τουλάχιστον στο βαθμό που αυτό καθορίζεται από τις κυρίαρχες αναπαραστάσεις της θηλυκότητας και της αρρενωπότητας και κυρίως στο βαθμό που και αυτές επιτελούνται δια μέσου της σεξουαλικότητας, που φέρουμε και είμαστε, την οποία σε καμία περίπτωση δεν μπορούσα και δε μου επιτρεπόταν να εκφράζω. Δεν ήμουν θηλυκή, δεν ήμουν αρρενωπή, με έναν τρόπο που δεν μπορώ να περιγράψω, ούτε καν να επαναφέρω στη μνήμη μου. Κι αυτός ο τρόπος βοήθησε ώστε να «μη με φάνε τα τσακάλια», όπως συχνά μπορεί να απειλούμουν. Με ένα πείσμα αντίστασης, ίσως γιατί η απαίτηση ήταν τόση άμεση και κατηγορηματική, στάθηκα με έναν άλλο τρόπο.

Ωστόσο, συνειδητοποιώ πόσο έξυπνα μας χειρίζονται τα «ταπεινά» μας ένστικτα όταν πιάνω τον εαυτό μου πόσες άλλες φορές να γίνομαι μάτσο για να υπερασπιστώ ρόλους στη δουλειά μου, στις διαπροσωπικές μου σχέσεις, όπου φαντάζομαι ότι απειλείται η εικόνα μου, η ταυτότητά μου, η εξουσία μου μέσα σε αυτούς τους ρόλους! Και παράλληλα σκέφτομαι πως είναι αναπόφευκτο να μην αναγνωρίσεις τον Κυρίαρχο Λόγο, ακόμα και για να τον αμφισβητήσεις, καθώς και αυτό που λέει ο Φουκώ, πως ο Νόμος δεν επιβάλλεται στα Υποκείμενα αλλά τα κατασκευάζει κι αυτά ενεργούν με έναν τρόπο, κατά μία έννοια, ήδη προκαθορισμένο.

Καρέ δεύτερο: πορεία ενάντια στην καταστολή «από τον εξωτερικό εχθρό». Η πορεία τελειώνει και η καταστολή κορυφώνεται, όπως και η ένταση, η αγωνία, ο θυμός. Μέσα σε μια τέ-

τοια συνθήκη, γιουχαΐζω έναν μπάτσο και προσπαθώ, με όση νηφαλιότητα έχω εκείνη τη στιγμή, να μην εκφέρω ένα λόγο σεξιστικό όπως πολύ συχνά συμβαίνει σε τέτοιες συνθήκες. Αναπαράγω ωστόσο όλο το στερεότυπο για την «περήφανη μαμά του», πέφτοντας φυσικά στην παγίδα του εσωτερικού εχθρού, του εαυτού μου και του «κατασκευασμένου συστήματος αξιών» που έχω αφομοιώσει...μέχρι εκεί όμως, δεν υποψιάζομαι καν! Όσπου ο μπάτσος απαντά...απαντά όπως και εκείνος ξέρει και έχει εκπαιδευτεί, μέσα από τις δικές του αναπαραστάσεις και με την δική του αγονία να υπερασπιστεί μέσω της αρρενωπότητας που προτάσσει, το κοινωνικό του φύλο και όσα αυτό του υπαγορεύει, όπως το να είναι ένας γιόκας για τον οποίο είναι περήφανη η μαμά του. Απαντά με έναν τρόπο που, ενώ μου είναι γνώριμος και αναμενόμενος, παραδόξως με αιφνιδιάζει, γιατί καλά το είχα τακτοποιήσει να μην χρησιμοποιήσω ως επίθεση τη δική του γλώσσα, αλλά όταν πρέπει να αμυνθώ, τι; Εκεί επιστρατεύω κι εγώ τη δική μου αρρενωπότητα και εν τέλει παράγω τον ίδιο λόγο, την ίδια σεξιστική και άρα εξουσιαστική πρακτική...και συνειδητοποιώ πώς αυτό συμβαίνει στη συνθήκη της δικής μου επισφαλούς θέσης ως γυναίκα στο δρόμο. Τουλάχιστον προσπαθώ να αναγνωρίσω τον «εχθρό» που υπάρχει μέσα μου, γιατί όταν τον υπερβαίνω, όταν τον πολεμάω, κάπου παραπέρα έχω να πάω.

Καρέ τρίτο· εδώ είναι ένα μοτίβο που επαναλαμβάνεται. Σώματα που δεν παράγουν γλωσσικές πράξεις κι όμως παράγουν λόγο. Κουβαλούν τις αναπαραστάσεις τους γι' αυτό που θα έπρεπε να είναι, γι' αυτό που θα 'θελαν να είναι, γι' αυτό που «δεν

κατάφεραν», γι' αυτό που φαντασιώνονται. Εναλλάσσονται σε ρόλους και συμπεριφορές, ώστε να πραγματώσουν άλλοτε την επιθυμία να εξουσιάσουν, απολαμβάνοντας την ηδονή που επιφέρει κι άλλοτε την επιθυμία ή και το φόβο να εξουσιαστούν.

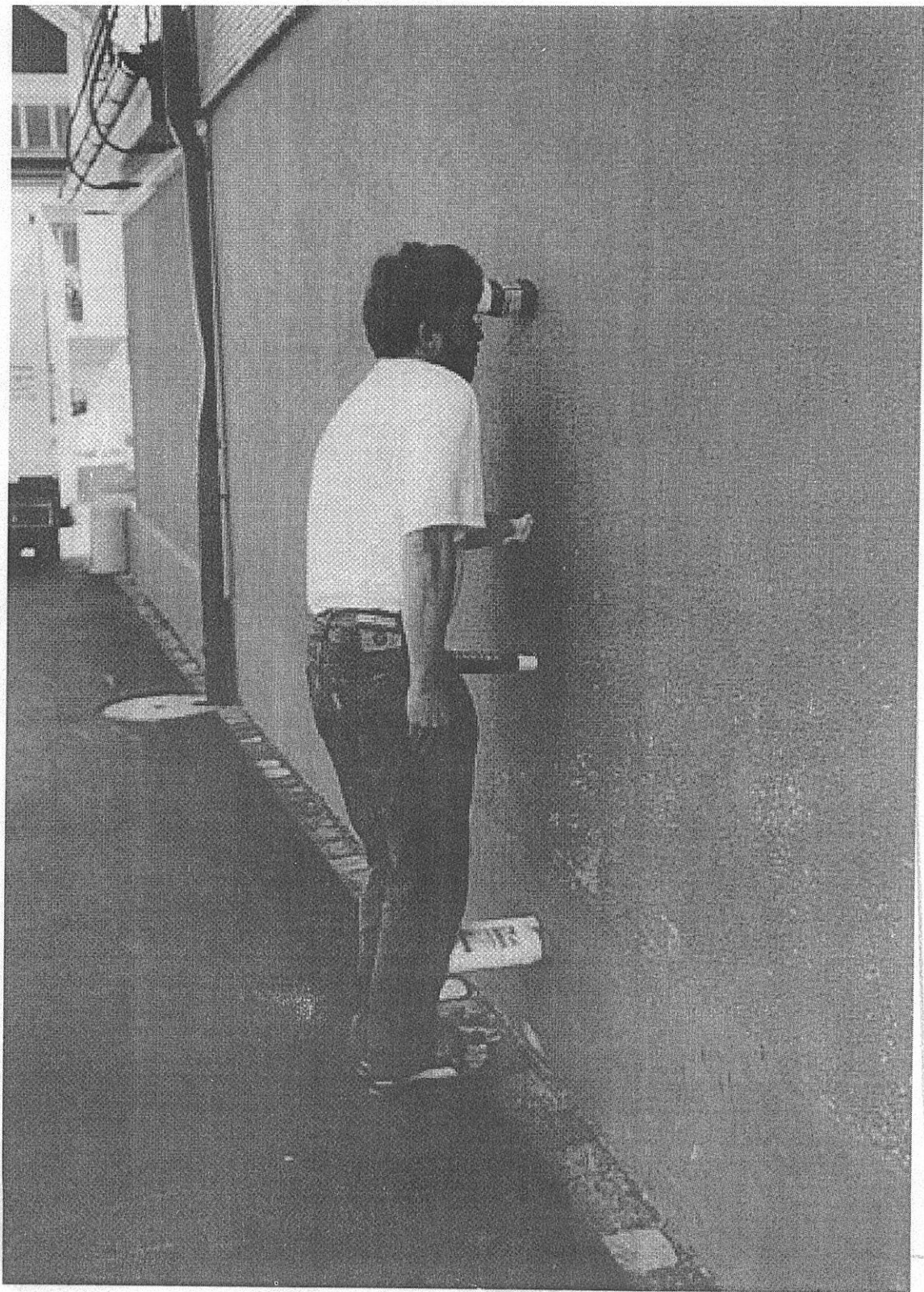
Μιλάμε με το σώμα μας. Μιλάμε για τον εαυτό μας, μιλάμε στον εαυτό μας, μιλάμε στον άλλο. Γίνεται λόγος το αν και πώς αγγιζόμαστε, πώς υπάρχουμε σαν σώμα δημόσια και ιδιωτικά και πώς διαφοροποιούμε αυτούς τους χώρους, τι τελετουργίες κατασκευάζουμε για να μπορέσουμε να αναγνωρίσουμε τα σώματα και να τα επικοινωνήσουμε. Κι επειδή δεν είναι η πρόθεσή μου να μιλήσω γενικά για μια πολιτική του σώματος, φέρνω στο νου μου το χορό ή το σεξ (τι συνειρμοί!) –πώς εκεί μετουσιώνεται η εξουσία και η υποταγή και πώς επιτελούμε κι εκεί το δίπολο της αρρενωπότητας-θηλυκότητας χωρίς να επικυρώνεται απαραίτητα αυτό που αποδίδεται στο κοινωνικό ή βιολογικό μας φύλο, αλλά ακολουθώντας ωστόσο συχνά το ίδιο μοτίβο όπως αυτό έχει γράψει πάνω μας, ώστε να «διατηρηθούν οι ισορροπίες». Επιλέγω ωστόσο να μιλήσω για το χορό και όχι για το σεξ, αφενός γιατί δεν είμαι τόσο θαρραλέα ώστε να κάνω δημόσιο λόγο το σεξ μου –νομίζω πως αυτά που ανακαλύπτεις για τον εαυτό σου, όταν αναγνωρίζονται δημόσια γίνονται πιο τρομακτικά– αφετέρου γιατί στο χορό, τουλάχιστον όσον αφορά στη μορφή που έχω κατά νου και έχω δει τον εαυτό μου σ' αυτή, επιτελούμε τις ίδιες έμφυλες συμπεριφορές και είμαστε και σεξουαλικότητα, ακόμα και αν δεν καλώνουμε χορεύοντας (τουλάχιστον όχι απαραίτητα!).

Όταν, για παράδειγμα, εγώ χορεύω με ένα άλλο σώμα σε έναν αυτοσχεδιασμό, το σώμα μου κουβαλάει αν όχι οπωσδήποτε τη θηλυκότητα ως γυναικείο σώμα (άλλωστε, δεν είναι προϋπόθεση αυτή η αλληλουχία), σίγουρα όλες τις εξουσίες στις οποίες υπόκειμαι. Αυτό συμβαίνει κυρίως στη επαφή μου με ένα ανδρικό σώμα, φαντασιακά ή και ρεαλιστικά πιο δυνατό ή και με ένα γυναικείο, στο οποίο επίσης μπορεί να αποδώσω μεγαλύτερη δύναμη ή αντοχή (αυτό συμβαίνει βέβαια όταν οι διαστάσεις του είναι μεγαλύτερες από τις δικές μου, πράγμα που συμβαίνει συχνά...τελικά το μέγεθος μετράει!...για ό,τι του αποδίδουμε!). Όταν πάλι αναμετρώ τις δυνάμεις μου και τις νιώθω πιο ισότιμες με το άλλο σώμα, τότε βγαίνω από τον παθητικό ρόλο και γίνομαι πιο ενεργητική και πιο σίγουρη, πιο διαθέσιμη να ρισκάρω στο χορό μου. Αυτός ο χορός λοιπόν με το άλλο σώμα, δεν καθορίζεται ποιοτικά τόσο από το φύλο του/της παρτενέρ, αλλά πολύ περισσότερο από τα όσα αποδίδω σ' αυτό το άλλο σώμα, πάντα σε αναμέτρηση με το δικό μου, αυτό το πότε ασθενές, παθητικό σώμα και πότε δυνατό και δυναμικό. Ωστόσο, δεν είμαι σίγουρη να απαντήσω αν η «παθητικότητά» μου είναι και η θηλυκότητά μου και αντιστοίχα, ο δυναμισμός μου είναι η αρρενωπότητά μου. Καμιά φορά νιώθω πως η θηλυκότητά μου μπορεί να γίνει και δύναμή μου, όταν δεν ενοχοποιούμαι γι' αυτήν, όταν δεν ντρέπομαι να τη φανερώσω ως τέτοια!

Κάπου μέσα στο ίδιο πλαίσιο παίζει στο μυαλό μου ένα ευρύ φάσμα σχέσεων, όπου ισορροπούμε σε διαφορετικές ποιότητες για ν' αναγνωριστούμε κι έτσι να υπάρξουμε μέσα από το βλέμμα του άλλου. Τι γίνεται όμως όταν αυτό το βλέμμα φαντάζει απειλητικό; Αυτό το βλέμμα που κατασκευάζει μια αρρενωπότητα ως ανεπαρκή, επειδή δεν αντα-

ποκρίνεται σ' αυτό για το οποίο προορίζονταν, κυρίως μπροστά στη φαντασίωση ή και την πραγματικότητα μιας άλλης αρρενωπότητας που «πληροί τις προϋποθέσεις» και κυριαρχεί...όταν μπροστά σε αυτό το βλέμμα, αυτή η αρρενωπότητα υποτιμάται και τραυματίζεται. Είναι το ίδιο βλέμμα που κατασκευάζει μια θηλυκότητα μέσα σε όρους γονιμότητας και μέσα από όλες εκείνες τις κυρίαρχες κοινωνικές αναπαραστάσεις για το ποιο σώμα είναι λιγότερο ή περισσότερο γυναικείο, επαρκώς θηλυκό ή μη. Μια θηλυκότητα που απειλείται, απαξιώνεται, τραυματίζεται αλλά και επιτελείται στα πλαίσια μιας αμοιβαίας αναγκαιότητας να επιβεβαιώσει μια φαντασιακή αρρενωπότητα και να επιβεβαιωθεί ως θηλυκό μέσα στην ίδια φαντασίωση.

Τα καρτέ δεν τελειώνουν. Επανερχονται, τόσο στην πραγματικότητά μου όσο και στις μνήμες μου. Συχνά είναι επώδυνα γιατί με «εκβιάζουν» να σκεφτώ, να ξαναδώ, να αναθεωρήσω, να αποδομήσω. Ίσως όμως αυτός ο αναστοχασμός να 'ναι και ο μοναδικός τρόπος να με συναντώ, να μου επιτρέπω να ξεκουράζομαι και λίγο από το παιχνίδι όλων αυτών των κατασκευών, αναγνωρίζοντάς το και παράλληλα επιτρέποντας και στους άλλους να συναντιόμαστε και με άλλους όρους, πολιτικά και προσωπικά, αν αυτά διαφοροποιούνται εν τέλει...το ξέρω, είναι γνωστό κινηματικό κλισέ ότι «το προσωπικό είναι πολιτικό»... αλλά δε με ενδιαφέρει να πρωτοτυπήσω! ●

Έχω μικρό πουλί, ε και;
του Βίρ, από το ζιν Bang Bang

Περαισότερο από έναν αρκετά προβοκατόρικο τίτλο, πρόκειται για ένα θέμα σοβαρό, για το οποίο θα ήθελα να μιλήσω. Πότε αυτό άρχισε, δύσκολα μπορώ να πω. Αυτό που είναι σίγουρο, είναι πως απ'τη στιγμή που μου είπαν πως έχω μικρό πουλί, αφήνοντας να εννοηθεί ένα πουλί υπερβολικά μικρό (σε σχέση με τι; με ποιον;), ένα πουλί που δεν μεγαλώνει, ενώ το υπόλοιπο σώμα μου μεγαλώνει, αυτή η σκέψη δεν μου ξεκολλούσε, δεν σταματούσε να με επηρεάζει και να γίνεται πιο δυνατή, την ίδια ώρα που την ενσωμάτωνα. Με λίγα λόγια, η πατριαρχική, οικογενειακή, σχολική εκπαίδευση, είχε ήδη κάνει μια χαρά τη δουλειά της.

Αυτονόητα άρχισα να έχω μια στάση απόρριψης προς τα όργανα των ανδρών. Από τότε ήμουνα εξαιρετικά ντροπαλός γιατί ντροπέμουνα για το σώμα μου, ή τέλος πάντων για ένα μέρος του, και ήμουνα τρομοκρατημένος απ' τις ενδεχόμενες ειρωνικές, κοροϊδευτικές, προσβλητικές αντιδράσεις των άλλων. Έχω επίσης μια ανάμνηση πολύ παλιά και θολή ενός μπάνιου που έκανα με τον πατέρα μου, όπου η θέα του «γιγάντιου» πέους του με είχε εκπλήξει και απδιάσει. Βέβαια ακόμη και τώρα, δεν βρίσκω ένα πέος πολύ όμορφο αντίθετα, όσο πιο μεγάλο τόσο πιο άσχημο το βρίσκω.

Ναι τελικά αυτό είναι, πρόκειται περισσότερο για ζήτημα αισθητικής. Αυτή η απορριπτική μου στάση είχε φυσικά συνέπειες: το πέος είναι απ' τους βασικότερους άξονες για την κατασκευή της ανδρικής ταυτότητας. Ολόκληρο το σώμα των ανδρών εξομοιώνεται με το πουλί τους, με ένα όπλο. Η «με προσόντα» ή «άτυχος», αυτή είναι η ερώτηση. Φυσικά θα λέγαμε για έναν άνδρα «θηλυπρεπή» που δεν έχει αρχίδια, πως είναι μια «αδερφή»...Δηλαδή πως δεν είναι αληθινός άνδρας και οφείλει να υποστεί την κυριαρχία των ανδρών.

Το ανδρικό σύμπαν καθορίζεται από μια σύλληψη κενή νοήματος και μυθική: την αρρενωπότητα. Αυτός ο μύθος αποσκοπεί κυρίως στο να διακρίνει τους άνδρες απ' τις γυναίκες, να υποβιάσει αυτές σε ένα κατώτερο κοινωνικό ρόλο, και να δικαιολογήσει αυτόν τον υποβιβασμό στο όνομα υποτιθέμενων φυσικών ανδρικών προσόντων, το σύνολο των οποίων θα σχηματίσει ακριβώς αυτή την αρρενωπότητα. Αρρενωπότητα την οποία πρέπει ασταμάτητα να επανεπιβεβαιώνουμε και να συγκρίνουμε με αυτή των άλλων ανδρών: πούτσα, μύς, κατακτήσεις, εξουσία...

Υπολογίζοντας πως δεν έχω τα απαραίτητα γνωρίσματα για αυτό το διαγωνισμό, και φοβόμενος την ενδεχόμενη απόρριψη, αποκλείστηκα εν μέρει από τον τόπο των ανδρών αρνούμενος να έχω σχέσεις με γυναίκες ή βάζοντας τέλος σ' αυτές προτού υπάρξει σεξουαλική σχέση. Και μια ομοφυλόφιλη σχέση θα μου πείτε; Δεν την σκεφτόμουνα καν γιατί η νόρμα ήταν (και πάντα είναι...), μεταξύ άλλων, να είσαι ετεροφυλόφιλος. Όλο αυτό είχε σαν αποτέλεσμα το να καταστρώνω στρατηγικές φυγής, ώστε να μην αποκαλύπτω την «αναπηρία» μου. Στρατηγικές που ενδυναμώνονταν όσο περνούσαν οι ώρες, τα χρόνια, για να γίνουν σχεδόν έμφυτες και να καταλήξουν σε συμπεριφορές παραληρηματικές, παράλογες: άρνηση να πάω σε συγκεκριμένα μέρη, να κάνω φίλιες, να δημιουργήσω σχέσεις τρυφερότητας, κτλ...

Όσο για τον αυνανισμό, αυτή η πρακτική δεν μου επέτρεψε πραγματικά να ιδιοποιηθώ το σώμα μου. Η αναζήτηση της ευχαρίστησης, στην αρχή της πράξης, που μετασχηματίζεται γρήγορα σε αναζήτηση της εκσπερμάτωσης για να «αδειάσω». Δεν ξέρω αν είναι μόνο για αυτό το λόγο ή εξαιτίας της αρχής του προβληματισμού μου, σε κάθε περίπτωση ανέπτυξα ένα τρόπο σκέψης, μια ευαισθησία και στάσεις που ξέφευγαν έστω και λίγο απ' το κυρίαρχο ανδρικό μοντέλο. Δεν ήμουν τελείως άνδρας, ένας με αρχίδια, ξέρω γω! Είναι χωρίς αμφιβολία εξαιτίας αυτού που μπόρεσα να αρχίσω να μου λέω: βαρέθηκα, αποδέξου τον εαυτό σου όπως είσαι, αντί να φεύγεις γνώρισε ανθρώπους, αντί να κολλάς με μάταια πράγματα, θέσε στον εαυτό σου άλλες ερωτήσεις: η ετεροφυλοφιλία μου ως αποτέλεσμα της εκπαίδευσής μου, η διείσδυση-εκσπερμάτωση σαν λογική κατάληξη κάθε σεξουαλικής σχέσης, η διείσδυση ως μέσο κυριαρχίας, κτλ. Η αμφισβήτηση αυτών των κανονικών συμπεριφορών δεν θα μπορούσε να γίνει χωρίς τη γνώριμά μου με φίλες φεμινίστριες και φίλους γκέι αντισεξιστές.

Και τώρα θα μου πείτε; Προσπαθώ να υιοθετήσω, να διεκδικήσω μια σεξουαλικότητα όπου ο οργανισμός και η διείσδυση δεν είναι στόχοι, μια σεξουαλικότητα που είναι φτιαγμένη μόνο για ευχαριστίσεις. Αυτή η σκατοπατριарχική κοινωνία κατέστρεψε μια ολόκληρη περίοδο της ζωής μου και δεν έχω παρά περισσότερο θυμό για να την καταστρέψω, για να γαμήσω ανάποδα την αιώνια καταπίεσή μας πάνω στις γυναίκες, για να εξαφανίσω το θηλυκό και το αρσενικό, για να πολέμησω την λεσβο/ομοφοβία, για να συνεχίσω να είμαι στον κόσμο μου, για να βρω νέους τύπους σχέσεων. ●

Σημείωση από το γν

Το κείμενο αυτό το βρήκαμε τυχαία στο γαλλικό κούιρ ζιν Bang Bang και το μεταφράσαμε επειδή θεωρούμε πως η εμπειρία που καταθέτει ο Bir σε σχέση με το μέγεθος του πουλιού του και πως αυτό επηρέασε τις συναισθηματικές και σεξουαλικές του σχέσεις είναι μια εμπειρία αρκετά κοινή ανάμεσα σ' αυτούς που μεγαλώνουν ως αγόρια. Το ανδρικό σώμα κατά βάση ισούται με το πέος, εκεί βρίσκεται σχεδόν όλη η κοινωνική-αισθητική αξία που επενδύεται πάνω του. Μεγαλώνοντας κανείς σαν αγόρι αναπόφευκτα αντιλείπει αξία από τις «ποιότητες» του πουλιού του, πόσο μεγάλο τον έχει, πόσο «καλά» γαμιάει. Η αρρενωπότητα είναι ένα κανονιστικό ιδανικό που εγγράφεται στο σώμα με βίαιο τρόπο: ανάλογα με το πόσο ένα σώμα ανταποκρίνεται σ' αυτό το ιδανικό επικυρώνεται ή περιθωριοποιείται. Ο φαλλός αποτελεί κεντρικό άξονα όχι μόνο για την υλικοποίηση των ανδρικών σωμάτων αλλά όλων των σωμάτων που υλικοποιούνται στα πλαίσια της πατριарχικής συνθήκης, η οποία απαιτεί ή άξιους επιβήτορες ή άξιες δέκτριες της σεξουαλικής-και άρα κοινωνικής- εξουσίας τους. Η άρνηση του φαλλού ως αποφασιστικού παράγοντα για τη σεξουαλική μας ζωή είναι μακριά από δεδομένη στην πατριарχική ετεροφυλόφιλη κοινωνία όπου οι «μικροτσούτσουνοι» και οι «μαλακοκάβληδες» ή οι γυναίκες που κάνουν σεξ με ταξύ τους κατηγοριοποιούνται ως προβληματικές σεξουαλικές κατηγορίες, που πολλές φορές τους αρνούμαστε και την ικανότητα του να κάνουν σεξ- οι μεν χρειάζονται επιμήκυνση πέους ή βιάγκρα, οι δε έναν άντρα να τις συνοδεύει. Η ανάγκη στην οποία καταλήγει ο Bir στο κείμενο του για να επανεφεύρουμε τις σχέσεις μας, τα σώματά μας και άρα τις εαυτές μας στα πλαίσια φεμινιστικών και κούιρ κοινοτήτων είναι ζωτική στην επανοικειοποίηση των σωμάτων μας και του σεξ που κάνουμε. Υπάρχουν άπειροι τρόποι να γνωρίσουμε το σώμα του άλλου ή της άλλης, η απομάκρυνση απ' το μοντέλο της διείσδυσης και η αποδοχή του σώματος μας ανεξάρτητα των έμφυλων προσταγών είναι μια διαδικασία που αν και δύσκολη έχει σημασία σε μια πορεία προς την αυτονόμηση από την (ανα)παραγωγική λογική που έχει εγγραφεί πάνω μας ατομικά και συλλογικά.

Αλλάζοντας καύλες. Μέχρι πρόσφατα αισθανόμουν ότι επιθυμούσα ένα άλλο-σώμα μέσα από το πρίσμα αντίληψης του ανθρώπου στον οποίο ανήκε, της δικής του καύλας για το σώμα μου. Υγραινόμουν όταν το χέρι του έτρεχε στη μέση μου ήθελα το χέρι του. Υγραινόμουν όταν τριβόταν η λεκάνη του πάνω στη δική μου ήθελα τα λακάκια της λεκάνης του. Και πολλές άλλες τέτοιες μικρές στιγμές, όπου καύλωνα με το σώμα του άλλου, αλλά μόνο καθώς αυτό ενεργούσε πάνω στο δικό μου. Το βλέμμα εντάσσεται επίσης σε αυτό το μηχανισμό: το βλέμμα που με καυλώνει είναι αυτό, που όταν με κοιτά καυλώνει. Και εγώ μετά καυλώνω με την εικόνα του εαυτού μου, του γυναικείου μου σώματος. Το μουνί μου που το τρίβουν, το στήθος μου που θωπεύουν, τον κόλπο μου που τον κοιτάνε και τα λοιπά. Η επιθυμία μου ήταν βασικά ένας καθρέφτης του γυναικείου μου σώματος και των ερωτικών πράξεων που δεχόταν.

Ιστορικά και πολιτικά αυτό που περιγράφω είναι πολύ συμβατό με την κριτική ανάλυση του φεμινιστικού κινήματος ότι η γυναικεία σεξουαλικότητα πραγματώνεται μέσα από την διασκέδαση ή την προσφορά στον άλλο. Έμαθα να μου γίνονται πράγματα, να παρατηρώ τι μου κάνουν, να ταυτίζω την καύλα του άλλου με τη δική μου καύλα. Περιγράφω έτσι την εκπαίδευσή μου στον κόσμο της ετεροκανονικότητας. Την εκπαίδευσή μου σε έναν τύπο επιθυμίας που έμαθα να αγαπάω, να μου είναι οικείος και να αναπαράγω, έχοντας ταυτόχρονα την επίγνωση ότι ο τύπος αυτός αποτελούσε συναίνεση σε ορισμένους πάγιους κώδικες επιτέλεσης.

Θυμάμαι τόσο ξεκάθαρα την πρώτη φορά που καύλωσα για ένα σώμα με διαφορετικούς όρους. Ήταν γυναικείο το σώμα, από τα πρώτα που είχα επιθυμήσει. Ήταν σαν να υπήρχαν ξαφνικά δύο καθρέφτες, και όχι ένας καθρέφτης που βλέπω τον εαυτό μου, αλλά ένας καθρέφτης όπου έβλεπα το σώμα της μόνο και άλλος ένας που έβλεπα το σώμα μου σε σχέση με το δικό της. Την είδα απογυμνωμένη από την καύλα της για εμένα, σαν να είδα το σώμα της μόνο του απλωμένο στο στρώμα. Και θέλησα να το πιάσω, να του κάνω χίλια δυο και αυτό να τα απορροφήσει. Να ενεργήσω πάνω του για να το ικανοποιήσω. Μου ήταν τόσο ξεκάθαρο ότι ήθελα εγώ να το κάνω να χύσει, να ανατριχιάσει, να κοκκινίσει, να ματώσει, αλλά για μένα, για να το δουν τα μάτια μου. Ήταν μία πρωτόγνωρη επιθυμία, γιατί ήταν μονόπλευρη: από εμένα προς το σώμα, σχεδόν αδιαμεσολάβητα. Αδιαμεσολάβητα με την έννοια ότι η επιθυμία μου για το άλλο σώμα ξαφνικά δεν περνούσε από το φίλτρο του τι κάνει στο δικό μου σώμα, ή το γιατί καυλώνει αυτό το άλλο σώμα με το δικό μου. Ήθελα το σώμα αυτό που κοιτούσα, το οποίο μπορεί και να μη μου ζητούσε τίποτα, αλλά εγώ το ήθελα μόνο και μόνο για να δω τι θα κάνει όταν εγώ το ερεθίσω. Εκεί του ζήτησα να είναι παθητικό, να απορροφήσει όλη την ενεργητικότητά μου, όλες μου τις πρωτοβουλίες.

Έτσι ανακάλυψα έναν καινούριο τρόπο να είμαι με ένα γυναικείο ή ένα αντρικό σώμα. Η νέα έκφανση της επιθυμίας που δοκίμασα, με άλλαξε. Μετά την «ανακάλυψη» δεν γινόταν να κάνω βήματα πίσω. Αρχισα πια να μην καυλώνω μόνο με την καύλα του άλλου για μένα, αλλά με το σώμα της άλλης αυτό καθεαυτό. Και αυτό κατάλαβα ότι σήμαινε πως το σώμα αυτό γδυνόταν από τα χαρακτηριστικά της Μαρίας, της Αλεξάνδρας, του Γιώργου και γινόταν μόνο ένα γυναικείο ή ένα αντρικό σώμα. Σκέφτομαι ότι τότε οικειοποιήθηκα το προνόμιο που μέχρι στιγμής στη σεξουαλική μου ζωή κρατούσαν μόνο οι άντρες: την αντικειμενοποίηση του σώματος. Ο στρογγυλός κώλος, το κόκαλο που είναι ακριβώς εκεί που με βολεύει να είναι, το καλλίγραμμο στήθος, οι ροζ πατούσες. Το σώμα απολύει τα χαρακτηριστικά του ανθρώπου στον οποίο ανήκει και έχω μια έντονη μονομερή επιθυμία να γίνει η πλατφόρμα για τις πράξεις μου. Όταν το σώμα γίνεται αυτό το αντικείμενο το χρησιμοποιώ για να τριφτώ επάνω του σαν να ήταν ο καναπές που τριβόμουν όταν ήμουν μικρή. Όσο λιγότερο συμμετέχει το άλλο σώμα, τόσο καλύτερα. Και αναρωτιέμαι εάν αυτό είναι για τους άντρες η διείσδυση: ο κόλπος ως παλάμη. Μου 'ρχεται στο μυαλό το American Pie, όπου ο ήρωας γαμάει μια μπλόπιτα, δηλαδή αυνανίζεται, αλλά η εικόνα είναι ότι τη γαμάει. Όταν ενεργώ πάνω στο σώμα-αντικείμενο με αυτούς τους όρους, εννοείται ότι βρίσκομαι πολύ πιο κοντά στον αυνανισμό, παρά στο «συμμετοχικό σεξ». Παρ' όλα αυτά, ο τρόπος αυτός πάντα εμπεριέχει μια ευθύνη. Την ευθύνη που αντιστοιχεί στην συμμετοχή και την απόλαυση της άλλης. Δηλαδή, την αναγνώριση ότι αυτό είναι μια συμφωνία.

Αναρωτιέμαι εάν (και) μέσα από αυτή τη συζήτηση γύρω από το σώμα-αντικείμενο φαίνεται ξεκάθαρα ότι η αρρενωπότητα είναι το «ουδέτερο φύλο», το σημείο αναφοράς. Οι δράσεις της δεν έχουν φύλο γιατί, εφόσον μπορεί να ορίζει το κοινωνικό status, δεν υπάρχει καμία απόκλιση από το status αυτό κατά την διάρκεια της επιτέλεσης που να ορίζει ένα δρών φύλο, μία δρούσα επιτέλεση. Αυτό άλλωστε είναι προνόμιο των αρρενωποτήτων. Έτσι, μέσα στο πλαίσιο που έχει δημιουργήσει η σύγχρονη πατριαρχία για τις εκφάνσεις τους (μία από αυτές είναι η κανονικότητα της επιθυμίας για το σώμα-αντικείμενο), μια αρρενωπότητα ενεργεί αυνανιστικά, γιατί δεν είναι αναγκαίο να αποκλίνει από αυτό που η ίδια τελικά έχει δημιουργήσει, δεν είναι δηλαδή αναγκαίο να συμμετέχει και να συνδιαλέγεται με τους όρους του άλλου σώματος. Επειδή δεν αμφισβητείται.

Η επιθυμία για το σώμα-αντικείμενο είναι μία από τις εκφάνσεις της αρρενωπότητας στο σεξ. Παρόλα αυτά μέχρι στιγμής έχω περιγράψει δύο ξεκάθαρους ρόλους που ταυτίζουν την αρρενωπότητα με το ενεργείν και τη θηλυκότητα με την παθητικότητα. Τι πιο κανονικό; Στον καθρέφτη της σεξουαλικής μου συμπεριφοράς έτσι το ένιωθα. Όταν βλέπω το άλλο σώμα μόνο ως σάρκα, οστά, καμπύλες και θέλω να το κυριεύσω γι' αυτό που είναι, αυνανίζομαι, με την έννοια ότι κάνω πράγματα πάνω του που αντιστοιχούν αποκλειστικά στην δική μου επιθυμία. Όμως είναι σημαντικό να πω ότι βλέπω πως ταυτόχρονα εξακολουθώ να συνδιαλέγομαι, γιατί βιώνω ότι ο ρόλος αυτός κουβαλά, μαζί με αυτή την επιθυμία, και αντίστοιχες ευθύνες. Εάν αποδομίσω αυτή την εμπειρία, ο ρόλος που φέρει την αρρενωπή συμπεριφορά γίνεται απλά ένα εργαλείο για την επιθυμία. Έτσι οι αντιστοιχίες (αρρενωπότητα - ενεργητικότητα και θηλυκότητα - παθητικότητα) δεν είναι ποτέ τόσο ξεκάθαρες. Είναι η ενεργητικότητα στο σεξ κύριο χαρακτηριστικό της αρρενωπότητας; Ποια άλλα χαρακτηριστικά κάνουν τις πράξεις στο σεξ αρρενωπές; Αντίστοιχα μία θηλυκότητα στο κρεβάτι είναι κυρίως παθητικότητα;

Μου φαίνεται ότι αυτές οι αντιστοιχίες είναι αυθαίρετες και τα νοήματα δίνονται από την επανάληψη συγκεκριμένων δράσεων από τα αντίστοιχα σώματα. Το παθητικό και ενεργητικό δεν περιγράφουν κάποια έμφυλη διάσταση, εκτός εάν τους προσδοθεί αυτό το πρόσημο. Το θέμα εδώ είναι τι περιθώρια συμμετοχής, συμφωνίας, απόλαυσης ή συναίνεσης δίνει η ενεργητικότητα και η παθητικότητα. Εάν δεν στερούν τα περιθώρια αυτοπροσδιορισμού της επιθυμίας μου και του άλλου σώματος, τότε δεν είναι παρά εργαλεία που μπορούν να δώσουν νέα νοήματα στο σεξ που κάνω, εργαλεία που αποδομούν ή παίζουν με τα κυρίαρχα έμφυλα νοήματα.

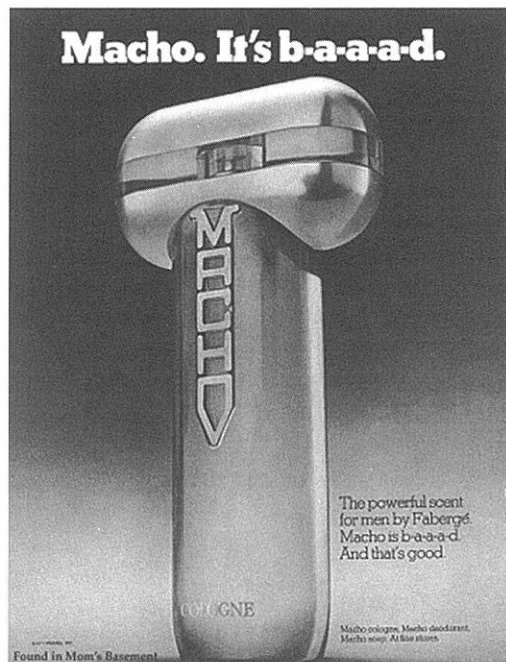
Από την άλλη, αυτό που φαίνεται πιο ξεκάθαρα από τις παραπάνω τελικά αυθαίρετες αντιστοιχίες μεταξύ θηλυκότητας-παθητικότητας και αρρενωπότητας-ενεργητικότητας, είναι πως ο πεοκεντρισμός αποτελούσε για μένα ένα αόρατο σημείο αναφοράς για το τι συνιστά ενεργητικότητα και τι όχι. Αυτή η διαπίστωσή μου ακολουθεί και το παραπάνω σκεπτικό, κατά το οποίο η αρρενωπότητα είναι «ουδέτερη», αποτελεί ορισμό. Με τον ίδιο μηχανισμό ο πεοκεντρισμός (ίσως, στα πλαίσια της ετεροκανονικότητας, θα μπορούσε κανείς να πει γενικά η διεϊσδυση) δεν είναι εμφανής, δεν κατονομάζεται, είναι δεδομένος. Μέσω αυτού γίνεται η αντιστοιχία μεταξύ ενεργητικότητας και αρρενωπότητας. Ο πεοκεντρισμός, ως αδιαπραγμάτευτο στοιχείο του σεξ, δημιουργεί την κυρίαρχη εννοιολόγηση της σεξουαλικής πράξης με τον ανάλογο τρόπο που η αρρενωπότητα αποτελεί σημείο αναφοράς για την κυρίαρχη εννοιολόγηση γύρω από τα κοινωνικά φύλα. Είναι παθητικότητα όταν παίρνω πίπα; Είναι ενεργητικότητα όταν κάνω γλειφομούνι; Οι δύο τελευταίες ερωτήσεις έχουν ενδιαφέρον μόνο συνδυαστικά γιατί αλλιώς, μόνες τους, δεν γίνεται να απαντηθούν, χωρίς να ξέρουμε τους όρους με τους οποίους γίνεται η δουλειά. Ίσως καλύτερη ερώτηση θα ήταν: γιατί η πίπα κουβαλά την υποτίμηση, ενώ το γλειφομούνι όχι; Γίνομαι πιο αρρενωπή, όταν κουνάω το αιδοίο μου πάνω στο πρόσωπο κάποιας; Είναι παθητικός κάποιος, όταν είναι στα τέσσερα με τον πισινό του στον αέρα, ή ενεργητικά μου ζητάει κάτι που έχω συνηθίσει να μου το ζητούν οι γυναίκες; Εάν η ενεργητικότητα και η παθητικότητα δεν έχουν φύλο, τότε δανειζονται από τα φύλα κάθε στιγμή, προκειμένου να έρθουν στη σφαίρα του πολιτισμικά διανοήσιμου, προκειμένου να πραγματωθούν ως συγκεκριμένο και κατανοητό βίωμα στο σεξ. Έτσι, προσπαθώ να αποταυτίσω την ενεργητικότητα από την αρρενωπότητα και αντίστοιχα την παθητικότητα από την θηλυκότητα, να αμφισβητήσω την φυσικοποίηση αυτών των αντιστοιχιών που και εμπειρικά μου φαίνεται τελικά εντελώς αυθαίρετη.

Τα στερεότυπα είναι απομονωμένες εικόνες που έχουμε για το φύλο μας και την ιδανική επιτέλεσή του, βασικά είναι η υπερσυσσώρευσή τους μέσα στο χρόνο, ούτως ώστε

να πραγματώνονται με σχεδόν «υλικό» τρόπο. Οπότε δε θα μπορούσα στο κρεβάτι παρά να συνδέσω την ενεργητικότητα με την αρρενωπότητα ή την παθητικότητα με την θηλυκότητα. Και εν μέρει να πιστέψω πως αυτή η σύνδεση είναι «φυσική» και επακόλουθη των δύο τύπων σωμάτων: θηλυκό και αρσενικό. Το τρίπτυχο αρσενικό σώμα - ενεργητικότητα - αρρενωπότητα διατηρείται σαν αντικειμενική συνεπαγωγή, αλλά με ένα μη-λογικό μηχανισμό. Αυτή η συνεπαγωγή, στην περίπτωση μου μπερδεύεται: θηλυκό σώμα - ενεργητικότητα - αρρενωπότητα και θηλυκότητα μαζί. Το άγχος που μου δημιουργείται είναι φόβος για το εάν θα αλλάξει τελικά το πρώτο μέρος της αλληλουχίας: η ταύτισή μου με το γυναικείο μου σώμα. Δηλαδή εάν θα αλλοιωθεί, μέσα από τις κυρίαρχες έμφυλες ερμηνείες ο καθρέφτης του γυναικείου μου σώματος, με το οποίο τυχαίνει να ταυτίζομαι βαθιά. Η αγωνία μου προέρχεται από το σπάσιμο αυτής της αλληλουχίας. Ούτως ή άλλως η επιθυμία μου π.χ. για το σώμα-αντικείμενο, η οποία είναι μία μόνο από τις εκφάνσεις της «κανονικής» σύνδεσης μεταξύ ενεργητικότητας και αρρενωπότητας, ανήκει στη σφαίρα της αποτυχίας μου να εκπληρώσω το θηλυκό κοινωνικό μου φύλο. Αυτό συμβαίνει επειδή φαίνεται να κάνω μια άλλη από την αναμενόμενη πρακτική επιτέλεση του φύλου μου στο κρεβάτι.

Εάν λοιπόν μετά την μικρή μου ανακάλυψη εκτοπίζω τον εαυτό μου από ένα μέρος που μου είναι οικείο, αυτό της παθητικότητας στο σεξ ή της αποδοχής του πέους ή της διεύθυνσης ως κεντρικό στοιχείο στο σεξ, δεν σημαίνει ότι γίνομαι απαραίτητα αρρενωπή· αυτό με καθυστεράει. Γιατί σιγά σιγά μαθαίνω να αποδέχομαι ότι δεν μπορώ ποτέ να βρεθώ σε καλή και πλήρη συμφωνία με τις παραπάνω κατηγορίες και αλληλουχίες. Όπου λιμνάζω ανήκοντας, είναι συνήθως επειδή αναγνωρίζω μια κατηγορία οικεία, κανονική και γι' αυτό διαχειρίσιμη. Πρόκειται λοιπόν για έναν αγώνα δρόμου με αντίπαλο τον εαυτό μου, όπου προσπαθώ να επανανοηματοδοτήσω τις πρακτικές του σεξ μου, τοποθετώντας τες εκτός της έμφυλης ερμηνείας. Ωραία ακούγεται αυτό και καταστασιακό. Αλλά να μη λέω και μεγάλα λόγια, και αφού ζω σε αυτή τη γαμοκοινωνία, και όχι κάπου αλλού, συμβαίνει και κάτι άλλο.

Η επανανοηματοδότηση της ενεργητικότητας και της παθητικότητας, της πρωτοβουλίας, της βίας, της κυριαρχίας, της σωματοποιημένης υποτίμησης, της υποτακτικότητας στο σεξ δεν είναι ποτέ μία διαδικασία ευχάριστης επισφάλειας, όπου διαλέγω με ελεύθερη βούληση σε ποιο λουλουδάκι θα πετάξω κάθε φορά. Μου φαίνεται ότι η διεκδίκηση της αρρενωπότητας από το γυναικείο σώμα μου είναι ένας τρόπος να οικειοποιηθώ την άλλη όχθη των δύο κυρίαρχων φύλων. Το βίωμα αυτό είναι μάλλον προϋπόθεση για να μπορέσει μετά το σεξ μου να πάρει άλλο νόημα. Δηλαδή νόημα που δεν θα προσδίδει στις δράσεις μου έμφυλες ερμηνείες, κι αυτό γιατί θα έχω οικειοποιηθεί το φάσμα των πρακτικών που κουβαλούν την νοηματοδότηση της κανονικότητας, ελπίζοντας να δώσω τελικά άλλο περιεχόμενο. Είναι επίσης ένας τρόπος να επιτεθώ, φέροντας το γυναικείο μου σώμα. Γιατί όταν οικειοποιούμαι αρρενωπές πρακτικές, οικειοποιούμαι ένα προνόμιο, το οποίο φρουρούμενο από τις αρρενωπότητες δεν παραχωρείται οικειοθελώς σε σώματα που δεν συμμορφώνονται με την στερεότυπη εικόνα του αντρικού φύλου. Οπότε, αποδεχόμενη ότι η επιθυμία μου είναι πάντα διαμεσολαβημένη, η διεκδίκηση της αρρενωπότητας στο σεξ που κάνω είναι ένας τρόπος να δημιουργήσω χώρο (ή να πάρω πίσω αυτόν που μου έκλεψαν) για τα κομμάτια της επιθυμίας μου που δεν είχαν γόνιμο έδαφος να καλλιεργηθούν και που δεν έβρισκαν έκφραση πουθενά. ●

Γάμπσέ τα ρε πούστη μου. Θεωρώντας, ότι δεν είχα τίποτα καλύτερο να κάνω εκείνο το απόγευμα, πήγα να παρακολουθήσω ένα συνέδριο για τον Κορνήλιο Καστοριάδη που το οργάνωναν διάφορα λαμόγια, ακαδημαϊκοί, δημοσιογράφοι, κτλ. Μπαίνοντας στο χώρο και πριν εισέλθω στην αίθουσα διαλέξεων, είδα ένα μακρυμάλλικο αγόρι, συμπαθές κατά τα άλλα, να κάθεται στο απαραίτητο τραπέζακι και να προσφέρει διάφορα έντυπα. Αντανακλαστικά και μόνο, κατευθύνθηκα προς τα εκεί και πήρα με περισσή ευγένεια ό,τι έδινε, κάτι που ακόμα με κάνει έξαλλο με τον εαυτό μου. Έκατσα σε μία θέση πίσω-πίσω στο αμφιθέατρο της εκδήλωσης, περιμένοντας να τελειώσουν οι βαρετοί χαιρετισμοί για να περάσουμε στο θέμα μας. Ξεφύλλισα το υλικό που είχα στα χέρια μου και το μάτι μου, αδιαφορώντας για άλλη μια φορά για τη διατήρηση της ψυχικής μου ηρεμίας πήγε κι έπεσε πάνω στον υπέρτιτλο και τον υπότιτλο ενός κειμένου για την Οαχάκα που έλεγε τα εξής: «Πυροβόλησε πούστη!» (ένας κάτοικος της Οαχάκα προς τους αστυνομικούς).

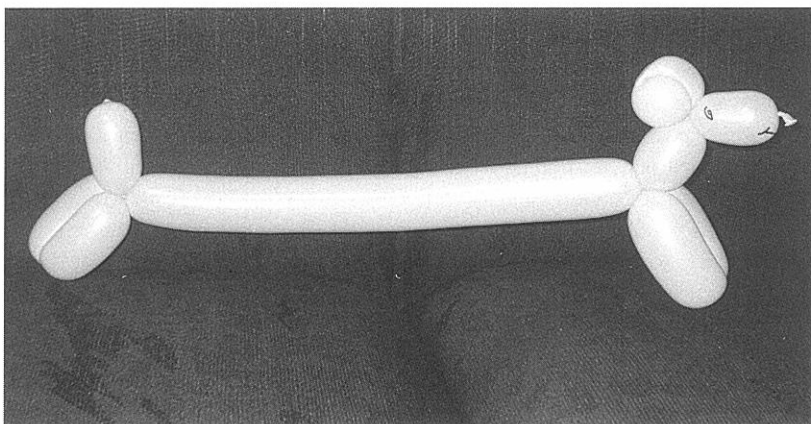
Επειδή δεν υπάρχει ποτέ άμεση και καθαρή αντίληψη, καθώς κάθε αντιληπτική διαδικασία είναι διαμεσολαβημένη από νόημα, θεώρησα ότι επρόκειτο για ένα κείμενο που σχολιάζει την παραπάνω φράση. Πιο συγκεκριμένα, ότι θα μπαίνει στη διαδικασία να αναπτύξει το γιατί επιλέγει κανείς να πει κάτι τέτοιο, τα συν-κείμενα της έκφρασης αυτής, τις σημασίες που έχει και τις πιθανές λειτουργίες που επιτελεί. Πραγματικά δεν μπορώ να καταλάβω πώς μου πέρασε αυτό από το μυαλό. Ίσως γιατί το κείμενο βρέθηκε στα χέρια μου έξω από ένα συνέδριο για τον Καστοριάδη με ότι άδηλες και φανταστικές συνδηλώσεις παρήγαγε σε μένα αυτό το γεγονός.

Όπως το υποψιαστήκατε ήδη, το κείμενο δεν είχε σαν θέμα του αυτό που εγώ είχα αρχικά φανταστεί. Αντίθετα, ήταν ένα κλασικό δείγμα ααα (αριστερο-αναρχο-αυτόνομου) κειμένου ενημέρωσης/πολιτικής θέσης για την εξέγερση στην Οαχάκα. Οι συγγραφείς του κειμένου, χρησιμοποίησαν τον συγκεκριμένο υπέρτιτλο απλώς για να συμβολίσουν (κρατήστε αυτή τη λέξη) το πόσο 'δυναμικοί', 'αποφασισμένοι', 'θαρραλέοι' - και άλλα τέτοια ηρωικά επίθετα, είναι οι εξεγερμένοι της Οαχάκα.

Βλέπετε, ο εν λόγω εξεγερμένος στον οποίο αποδόθηκε αυτή η φράση, όχι μόνο ζητούσε από τον μπάτσο/στρατιώτη να τον πυροβολήσει, αλλά τον προκαλούσε κιόλας. Και δεν τον προκαλούσε λίγο, αλλά τον προκαλούσε πολύ. Γιατί δεν φώναζε «πυροβόλησε ρε!», ούτε «πυροβόλησε μαλάκα!», ούτε «πυροβόλησε ρε γουρούνη!», ούτε πολλά άλλα που θα μπορούσε να είχε φωνάξει, αλλά «πυροβόλησε πούστη!». Και αυτό, κατά γενική ομολογία, είναι ό,τι πιο προκλητικό υπάρχει, για λόγους που θα αναλύσω στη συνέχεια, μιας και προσβάλλει τον ανδρισμό κάποιου που είναι ένα χαρακτηριστικό το οποίο απαιτεί συχνά υπεράσπιση μέχρι θανάτου... του άλλου, όπως έχω άλλωστε ισχυριστεί σε προηγούμενο τεύχος. Αυτός είναι ο πιο εμφανής λόγος για να επιλεγεί ο συγκεκριμένος τίτλος από τους συγγραφείς του κειμένου, καθώς και αυτοί γνωρίζουν καλά πως είναι γενικός αποδεκτό ότι η παραπάνω φράση συμβολίζει τον μεγάλο δυναμισμό κάποιου, και άρα έτσι θα το εισπράξουν και οι αναγνώστες τους.

Είναι σημαντικό στο σημείο αυτό να κάνω μια παρατήρηση προλαβαίνοντας κάποιον που θα έλεγε ότι αυτή η φράση δεν ανήκει στους συγγραφείς αλλά στον εξεγερμένο, και ότι ως εκ τούτου αυτός φέρει την ευθύνη της εκφοράς της -κι ότι οι δημοσιογράφοι, συγγνώμη, οι συγγραφείς ήθελα να πω, ανέφεραν την ιστορία όπως την είδαν/άκουσαν, μη φέροντας καμία άλλη ευθύνη κτλ.

Ο ίδιος ο εξεγερμένος που φέρεται να είπε αυτή τη φράση, μου τη σπάει λιγότερο από τους συγγραφείς του κειμένου τους οποίους θεωρώ απαράδεκτους για τους λόγους που ανέπτυξα παραπάνω. Όχι γιατί δέχομαι το ελαφρυντικό του 'εν βρασμό ψυχής' - γιατί με αυτό αθώνονται οι σύζυγοι που σε μια επίδειξη αρρενωπότητας βάρανε τις γυναίκες τους σε μια συνθήκη έντασης - αλλά μάλλον γιατί η συμπεριφορά του δε με εκπλήσσει. Δε με εκπλήσσει γιατί είναι κάτι που συχνά ακούω στις πορείες που πηγαίνω, με ακριβώς το ίδιο ύφος και την ίδια απεύθυνση. Δε με εκπλήσσει γιατί και στην Ελλάδα οι αντίστοιχοι εξεγερμένοι βρίσκουν τους μπάτσους πούστηδες ή μουνιά. Δε με εκπλήσσει καν το γεγονός ότι μπάτσοι και ααα έχουν ταύτιση απόψεων στο ότι ο πούστης είναι μια πολύ σοβαρή βρισιά. Θα με εξέπληττε αν σε μια πορεία θα έβριζε κάποιος έναν μπάτσο χαρακτηρίζοντάς τον 'βρωμοαλβανέ', μια βρισιά πολύ συνηθισμένη στο γήπεδο και σε όλους τους μη πολιτικούς χώρους. Γιατί άραγε κανείς ααα δε θα έλεγε 'αλβανό' τον μπάτσο για να τον θίξει, όσο εξοργισμένος και αν ήταν; Μήπως γιατί ο μπάτσος δε θα θίγονταν αρκετά; Κάθε άλλο, οι μπάτσοι θεωρούν και το 'αλβανός' βρισιά. Ένας βασικός λόγος είναι ότι έχει γίνει αρκετή πολιτική δουλειά στο ζήτημα του ρατσισμού και της ξενοφοβίας κάτι που δεν έχει γίνει για τον ρατσισμό με βάση το φύλο και την ομοφοβία. Ένας άλλος λόγος είναι ότι το 'πούστης' πονάει πιο πολύ από κάθε άλλη βρισιά, όπως θα αναπτύξω παρακάτω.

Δεχόμενος, έστω και προσωρινά, το παραπάνω ελαφρυντικό για τον εξεγερμένο, μπορώ να προχωρήσω στο βασικό μου στόχο, να την πέσω στους συγγραφείς του κειμένου. Αυτοί, όταν έγραφαν το κείμενό τους και το τιτλοφορούσαν με αυτόν τον τρόπο, δε βρισκότουσαν στη ίδια θέση με τον εξεγερμένο, ούτε είχαν την ίδια ένταση με αυτόν. Καθόντουσαν ήρεμοι στο γραφειάκι τους και έγραφαν με απόλυτη ψυχραιμία το κειμενάκι τους. Ένα κείμενο που στόχο είχε να δημιουργήσει συνειδήσεις, να επηρεάσει, να ευαισθητοποιήσει, να κάνει πολιτική. Και αυτό που με εξοργίζει είναι ότι από αυτή τη θέση επιλέγουν να ξεκινήσουν την προσπάθειά τους με μία απόλυτα ομοφοβική φράση.

Ακόμα και αν αυτή ήταν μια φράση που πράγματι ακούστηκε από κάποιον (τον υποτιθέμενο εξεγερμένο), οι συγγραφείς δεν την αναγνωρίζουν ως μία από τις λεπτομέρειες που συνθέτουν μια στιγμή ή μια κατάσταση. Αποφασίζουν να την απομονώσουν και να την τοποθετήσουν μόνη της κάπου αλλού ώστε να... συμβολίζει. Γιατί μία φράση που είπε κάποιος, κάπου, κάποτε, που δεν μπορούμε καν να επιβεβαιώσουμε το ποιος, το πώς, το γιατί ακριβώς και το αν πράγματι, είναι μια φράση σύμβολο. Η συγκεκριμένη είναι ένα σύμβολο θάρρους, επαναστατικότητας, ανδρείας που είναι ταυτόχρονα και σύμβολο πατριαρχίας, ρατσισμού κι ομοφοβίας, αλλά μάλλον τα τελευταία δεν έχουν σημασία αφού είναι σύμβολο... ανδρείας.

Εγώ με αυτούς τους συμβολισμούς έχω πρόβλημα. Πώς θα ακουγόταν πιθανά στα αυτιά του συντρόφου του που είναι δίπλα στα χαρακώματα και που είναι πούστης; Μήπως θα του έμπαιναν κάποια ερωτήματα για το για ποια κοινωνία δίνει και ο ίδιος τη ζωή του και τι τελικά έχουν κοινό αυτοί οι δύο; Θα του έμπαινε ίσως και ένα ζήτημα του τι άνθρωποι είναι οι σύντροφοί του και τι μέρα θα ξημέρωνε για τον ίδιο αν αυτή η εξέγερση είχε νικηφόρα κατάληξη; Την επόμενη της νίκης θα βρισκόταν μήπως ξανά στα χαρακώματα αλλά ο ένας απέναντι στον άλλο ή μήπως δεν θα είχαν προλάβει καν να στηθούν τα νέα χαρακώματα αφού σειρά για ξε-καθάρισμα, μετά τους μπάτσους και τα αφεντικά, θα είχαν οι πούστηδες, οι λεσβίες οι τρανς και δεν ξέρω κι εγώ ποιος άλλος που δεν αποτελεί το αδιαμφισβήτητο - κανονικό - επαναστατικό υποκείμενο; Αυτό το δεύτερο σενάριο έχει άλλωστε επιβεβαιωθεί αρκετές φορές στην ιστορία. Το αίτημα για τροφή και παπούτσια για όλους τους μαθητές μπορεί να ενοποιήσει έναν πούστη με έναν ομοφοβικό και να τους βάλει στο ίδιο χαρακώμα στην Οαχάκα και όχι μόνο, αλλά μέχρι τότε;

Αλλά ξέχασα, οι περισσότεροι ααα στην Ελλάδα, όσο κι αν δεν το παραδέχονται ρητά, φέρουν τη γνώμη του ΚΚΕ και του Αχμαντινιτζάντ για τους ομοφυλόφιλους: δεν υπάρχουν ομοφυλόφιλοι επαναστάτες, πούστηδες είναι οι μπάτσοι, οι δικαστές, και τα αφεντικά. Γιατί πούστηδες είναι οι άτιμοι, αυτοί που θα έπρεπε να ντρέπονται γι' αυτό που είναι και γι' αυτό που

κάνουν. Είναι αυτοί οι οποίοι δεν έχουν μπέσα και φιλότιμο και άλλα τέτοια χαρακτηριστικά του 'άντρα'. Είναι οι ανήθικοι -φτάνουν μέχρι στο σημείο να σκύψουν για να τους γαμήσει ένας άντρας και ακόμα χειρότερα να το γουστάρουν κιόλας.

Έτσι, αναρωτιέμαι, σε ποια κοινωνική ανατροπή μπορούμε να ελπίζουμε όταν επιτελούμε διαρκώς τους κυρίαρχους ρόλους μας υπό την συγκεκριμένη κοινωνική συνθήκη χωρίς καμία προσπάθεια να τους αλλάξουμε; Όταν ακόμα και μέσα στους πολιτικούς μας χώρους συναντάμε τους διαχωρισμούς που βρίσκουμε στην υπόλοιπη κοινωνία με την οποία είμαστε σε σύγκρουση για αυτούς ακριβώς τους λόγους; Πρόσφατα έπεσα πάνω σε ένα ενδιαφέρον άρθρο¹ που έλεγε ότι ένας από τους λόγους που δεν πέτυχε η επανάσταση των σαντινίστας ήταν γιατί δεν κατάφερε να προτείνει, αφού ούτε καν την απασχόλησε κάτι τέτοιο, την αλλαγή των πατριαρχικών δομών και ρόλων των εξεγερμένων. Το επακόλουθο ήταν να χαθεί για πολλές επαναστάτριες το νόημα συμμετοχής στον αγώνα, με αποτέλεσμα να σταματήσουν να τον υποστηρίζουν. Γιατί υπάρχουν και επαναστάτριες εκεί έξω, έστω κι αν η γλώσσα μας δεν είναι πολύ εξοικειωμένη και μπορεί να υποπέσει ακόμα και σε σαρδάμ για να το αρθρώσει.

[1] Lancaster R. (2006) «Το στίγμα της ομοφυλοφιλίας στην κατασκευή του ανδρισμού και η συντριβή της επανάστασης στην Νικαράγουα», στο *Σεξουαλικότητα. Θεωρίες και πολιτικές της ανθρωπολογίας*; επιμ. Κ. Γαννακόπουλος, εκδ. Αλεξάνδρεια.

Ας μιλήσουμε λοιπόν γι' αυτές τις επαναστάτριες. Όταν ξεκίνησα να γράφω αυτό το κείμενο σκέφτηκα ότι θα μπορούσα να αμφισβητήσω τόσο την ύπαρξη του παραπάνω εξεγερμένου της Οαχάκα όσο και το γεγονός ότι είπε πράγματι αυτή τη φράση. Σε καμία όμως περίπτωση δεν αισθανόμουν ότι μπορώ να αμφισβητήσω ότι αν πράγματι αυτό το άτομο υπήρξε και είπε αυτό που φέρεται να είπε, ότι ήταν άντρας. Καθόλου δεν μπορούσα, σε πρώτη φάση τουλάχιστον, να φανταστώ μια γυναίκα να ξεστομίζει κάτι τέτοιο, όσο φορτισμένη και αν ήταν η στιγμή αυτή, όσο 'εξεγερμένη' κι αν ήταν η ίδια. Αλλά μια τέτοια στάση αποδείχθηκε κι από τη μεριά μου αρκετά μη-ψύχραιμη. Και βέβαια μπορώ να σκεφτώ μια γυναίκα να λέει πούστη έναν μπάτσο για να τον προκαλέσει. Έχω δει τέτοιες γυναίκες στις πορείες που πηγαίνω. Γυναίκες που μαζί με τους συντρόφους τους, ή μόνες τους, σπκώνουν κωλοδάχτυλα στους φασίστες 'απειλώντας' τους ότι θα τους κάνουν το μέγιστο κακό...θα τους γαμήσουν². Θα τους 'γαμήσουν' τους 'πούστηδες' ως μια πράξη επιβολής της μέγιστης βίας/εξουσίας. Θα τους προσβάλουν ότι δεν είναι αρκετά άντρες, ότι όχι μόνο δε γαμάνε σαν άντρες αλλά γαμιούνται κιόλας, σαν γυναίκες, ή ακόμα χειρότερα σαν πούστηδες. Έτσι, θα ασκήσουν πάνω τους την εξουσία του αρρενωπού για να τους ντροπιάσουν, θα θίξουν τον ανδρισμό τους για να τους υποβιβάσουν σε μια κατώτερη τάξη, αυτή της θηλυκότητας.

[2] Δεν είμαι σίγουρος τι σημαίνει το κωλοδάχτυλο: θα σε γαμήσω ή θα σου βάλω δάχτυλο; Και γιατί αυτό είναι μόνο απειλή;

Μα πώς γίνεται ρε πούστη μου να το κάνουν αυτό οι γυναίκες; Πώς γίνεται να χρησιμοποιούν τα ίδια νοήματα που έχουν καταπιέσει και εκείνες και τα οποία για χρόνια τις τοποθετούν σε δύο διακριτά ακραίες θέσεις από το τηγάνι στο ντιβάνι, να επιβεβαιώνουν παθητικά τον οποιονδήποτε, μεθυσμένο ή μη, ανδρισμό, πεπεισμένες ότι αυτή είναι η κοινωνική τους φύση; Είναι κάπως σαν οι γυναίκες στις καταστάσεις αυτές να βγαίνουν από το κοινωνικό τους σώμα και να εισάγουν τους εαυτούς τους στο φάσμα της αρρενωπότητας. Και το κάνουν με τον ίδιο τρόπο και για τον ίδιο λόγο με τον οποίο και ένας άντρας εισάγει τον εαυτό του στην αρρενωπότητα. Βλέπετε για μένα, η αρρενωπότητα είναι η φαντασιακή θέσμιση του άντρα (sic). Είναι φαντασιακή, πράγμα που σημαίνει ότι δεν υπάρχει - δεν μπορεί κανείς να την αγγίξει, μπορεί μόνο να βαυκαλίζεται με επι-

μέρους ταυτίσεις μαζί της. Η απόσταση από αυτήν καλύπτεται το ίδιο εύκολα και το ίδιο δύσκολα τόσο από ένα αντρικό σώμα όσο και από ένα γυναικείο. Δεν ξέρω αν είναι πιο μεγάλη αυτή η απόσταση για κάποιους και πιο μικρή για κάποιες άλλες, γιατί προσπαθώ πάντα να μη με ενδιαφέρουν οι ποσοτικοποιημένες ποιότητες αλλά να εστιάζω στις ποιότητες των όποιων ποσοτήτων. Η προσπάθεια αυτή να τοποθετήσει κάποιος τον εαυτό του στην αρρενωπότητα επιβραβεύεται κοινωνικά με τον ίδιο τρόπο: με το χρίσμα της εξουσίας της αρρενωπής³ σε σχέση με τον λιγότερο αρρενωπό και κατά συνέπεια με την επιβεβαίωση από την κοινότητα που έχει άδηλα/υπόρρητα αποδεχθεί την πατριαρχική ιεραρχία. Και, αγάπες μου, το χρήμα πολλές εμίσπισαν – την εξουσία ουδείς. Όταν μάλιστα κάποιες έχουν ζήσει πολύ καιρό με ένα έλλειμμα επιβεβαίωσης μπορούν, σε συγκεκριμένες φάσεις που τους επιτρέπεται, να φτάσουν να είναι αρρενωπότερες του άρρενος – να βασανίζουν, ας πούμε, αφγανούς αιχμαλώτους με ακόμα πιο ευφάνταστους και σκληρούς τρόπους από τους άντρες συναδέλφους τους.

[3] Θέλω να κάνω ξεκάθαρο ότι εδώ δεν αναφέρομαι σε περιπτώσεις όπου η υιοθέτηση αρρενωπών χαρακτηριστικών έχει ως στόχο να επιτευχθεί η αναγνώριση ενός σώματος ως ανδρικού, αλλά για περιπτώσεις όπου υιοθετούνται αρρενωπές συμπεριφορές ως ενίσχυση των υπάρχοντων ρόλων.

Τέλος, υπάρχει κάτι ακόμα στο οποίο αισθάνομαι την ανάγκη να απαντήσω. Βλέπετε, όσο θυμωμένος κι αν εμφανίζομαι παραπάνω με την φράση «πυροβόλησε πούστη», δεν θέλω να προτάξω μια καθαρότητα της γλώσσας που να εξοβελίζει κακές λέξεις ή φράσεις ως σεξιστικές, ομοφοβικές, κτλ., διεκδικώντας ταυτόχρονα κάποια πολιτική καθαρότητα στο λόγο. Ο λόγος είναι επιτελεστικός, παράγει και διατηρεί εξουσίες, αλλά έχει παράλληλα δυνατότητες που δύσκολα μπορείς να προβλέψεις. Μπαίνοντας οι λέξεις στη δίνη του λόγου, αποκτούν διαφορετικές τροχιές, σημασίες, εφαρμογές. Έτσι, σκέφτομαι πως ίσως δεν υπάρχουν καν σεξιστικές και ομοφοβικές λέξεις αλλά σεξιστικοί και ομοφοβικοί τρόποι να χρησιμοποιούνται κάποιες λέξεις και φράσεις. Τρόποι που παίρνουν το νόημα τους μέσα από τα γλωσσικά μας παιχνίδια. Ακόμα και το πούστης το έχω χρησιμοποιήσει ο ίδιος και το έχουν χρησιμοποιήσει για μένα χωρίς να με ενοχλήσει καθόλου αφού δεν χρησιμοποιούνταν ως βρισιά. Είναι αυτές οι άλλες χρήσεις της λέξης, όπως για παράδειγμα: ‘τον πούστη τα κατάφερε’ ή ‘τον αγαπάω τον πούστη’ κτλ. Οι τρόποι είναι που ενοχλούν γιατί οι τρόποι αποκαλύπτουν τις προθέσεις και οι προθέσεις σίγουρα μπορούν να διακριθούν σε καλές και μη. Το ‘πούστης’, ως λέξη, μπορεί να χρησιμοποιηθεί μεταφορικά για έναν ετεροφυλόφιλο, και να αποτελέσει βρισιά σε μια ομοφοβική συνθήκη. Αλλά το ‘πούστης’ είναι και σαν το ‘μαλάκας’ που αν ακουστεί με συγκεκριμένη χροιά μπορεί να στείλει κάποιον στο νοσοκομείο από τα χέρια του μη μεθυσμένου συντρόφου του κι αν ακουστεί με άλλη χροιά μπορεί κάλλιστα να συνδυαστεί με αγκαλιές, φιλία και τρυφερότητες. Τέτοιες λέξεις έχουν χρησιμοποιηθεί στην καθομιλουμένη τόσο πολύ που έχουν χάσει την αρχική τους σημασία, αν αυτή αναφερόταν ποτέ σε κάποια κυριολεξία. Έτσι, άλλες φορές δε σημαίνουν τίποτα ενώ άλλες φορές σημαίνουν τα πάντα.

Παρόλο λοιπόν που στην καθημερινή μας γλώσσα υπάρχουν πολλοί τρόποι, ‘καλοί’ ή ‘κακοί’ να χρησιμοποιείται η λέξη ‘πούστης’, μια ‘καλή’ χρήση της λέξης μπορεί να έχει ‘κακές’ επιπτώσεις. Σκέφτομαι, ας πούμε, τα παιδιά που εισάγονται στο γλωσσικό μας σύστημα ακούγοντας τα πρώτα χρόνια της ζωής τους τη λέξη πούστης, σε ‘ουδέτερες’ καταστάσεις: ‘τα κατάφερε ο πούστης’, ‘πότε θα τα πούμε ρε πούστη μου;’, ‘έφαγα σαν πούστης’, κτλ. Τι ακριβώς θα καταλάβουν όταν συνειδητοποιήσουν ότι: «πούστης είναι και ο κακός τρόπος να χαρακτηρίσεις κάποιον άντρα που αγαπάει άντρες;», ‘Ότι το να είσαι πούστης είναι ‘καλό’; Είναι ‘κακό’; Έχω την αίσθηση ότι αυτή η συνειδητοποίηση περιέχει εξ αρχής ένα αρνητικό πρόσημο και για να απαλειφθεί αυτό θέλει πολύ δουλειά και συχνά δεν απαλείφεται ποτέ.

Ταυτόχρονα, υιοθετώ συχνά αυτόν τον όρο για να μιλήσω για μένα ή για να υπογράψω το λόγο και τις δράσεις μου. Είναι ένας τρόπος να χρησιμοποιήσω τη δίνη του λόγου για να πάρω φόρα και να βγω στην απέναντι όχθη. Να δεχθώ ότι πίσω από κάθε χρήση αυτής της λέξης κρύβεται έτσι κι αλλιώς μια κυριολεξία και να την υιοθετήσω για τον εαυτό μου ως εργαλείο για να βγω από τη θέση του θύματος. Να δεχθώ ότι έτσι κι αλλιώς είμαι μέσα στο σεξισμό και με τον τρόπο αυτό παίρνω τη θέση του πούστη για να μιλήσω. Να πω 'είμαστε οι 10 κουκουλοφόροι', μένουμε, αυτοργανωμένα, σε ένα μισογκρεμισμένο κτίριο στο κέντρο της μητρόπολης, χωρίς φοίνικες, πισίνες και μπάτλερ που όμως το αποκαλούμε 'βίλα'. Κάπως έτσι, άλλωστε, στο παρελθόν, κάποιοι/ες υιοθέτησαν το queer, που είναι βρισιά, για να εκφράσουν έναν πολιτικό λόγο για τα σώματα και τις επιθυμίες τους. Ίσως να είναι και μια στρατηγική για να πονάει λιγότερο όταν τέτοιες λέξεις χρησιμοποιούνται με την 'κακή', την 'κυριολεκτική' έννοιά τους. Ίσως, αν τη χρησιμοποιήσω ακόμη κι εγώ για να χαρακτηρίσω εμένα, να σταματήσει πια να έχει οποιαδήποτε σημασία και έτσι να απαλλαγώ, κι εγώ, κι η μάνα μου από έναν πούστη γιο κι η αδερφή μου από έναν πούστη αδερφό.

Πάντως το 'πούστης' δεν είναι τυχαία η μεγαλύτερη βρισιά απέναντι σε έναν άντρα. Ακόμα και αν προσπαθήσουμε, δεν θα μπορούσαμε να βρούμε κάτι το ίδιο βαρύ με το οποίο να αντικαταστήσουμε το 'πούστης'. Το 'πούστης' είναι ο χαρακτηρισμός που πονάει πιο πολύ από οποιονδήποτε άλλον. Ο λόγος είναι ότι σε ό,τι αφορά τις βρισιές, ισχύει η αρχή της εγγύτητας: μια βρισιά πονάει τόσο πιο πολύ όσο πιο κοντά βρίσκεται στο να είναι πραγματικότητα. Γι' αυτό άλλωστε είναι άλλο να πεις έναν γάλλο μογγόλο και άλλο να πεις μογγόλο έναν ιάπωνά. Και έτσι εξηγείται γιατί ένας έλληνας μπάτσος θα πειραχθεί περισσότερο αν τον πεις 'πούστη' παρά αν τον πεις 'άλβανο'. Γιατί έχει συνείδηση της απόστασής του από το να είναι αλβανός ενώ η πιθανότητα να είναι πούστης είναι πάντα ανοιχτή, είναι μια συνθήκη από την οποία προσπαθεί διαρκώς να αποστασιοποιηθεί, αποδεικνύοντας πόσο άντρας, μη-πούστης, είναι.

Υπό την έννοια αυτή, ο παραπάνω 'εξεγερμένος', όταν (αν) έβρισε τον μπάτσο πούστη, χρησιμοποιώντας το ως βρισιά, αυτό που έκανε ήταν να γίνει αυτός μπάτσος της σεξουαλικότητας, αστυνομεύοντας τη διαφορετική επιθυμία, επιβάλλοντας την κυρίαρχη κανονικότητα που θέλει τους άντρες να είναι αρρενωποί και ετεροφυλόφιλοι. Ταυτόχρονα, κάθε χρήση του όρου, φιλική, ουδέτερη, ταπεινωτική ή ακόμα και διεκδικητική, φαίνεται να έχει σαν υποπαράγωγο την επαναφορά στο πεδίο του λόγου του ενδεχόμενου της ομοφυλοφιλίας. Αφού ακόμα και με το αρνητικό πρόσημό της, της προσδίδει ενός τύπου ορατότητα (άλλωστε, όπως λένε και οι κακοί, και η αρνητική διαφήμιση δεν παύει να είναι διαφήμιση). Οπότε, όταν κάποιος χρησιμοποιεί το πούστης για τον άλλον, θεωρώντας αφελώς ότι αν πει τον άλλο πούστη αυτός αυτομάτως χρίζεται άντρας, μπορεί εκείνη τη στιγμή να κατασκευάζει έναν πούστη - τον άλλον ή τον ίδιο του τον εαυτό. Γι' αυτό όταν ακούω αυτά τα δύο αγοράκια στον Κορυδαλλό να λέει το ένα στο άλλο «άντε ρε gay» και το άλλο να απαντάει «δεν είμαι εγώ gay, εσύ είσαι», μπορεί να πληγώνομαι γιατί είμαι gay και δεν θέλω να είμαι βρισιά, αλλά ταυτόχρονα διατηρώ ένα σαρκαστικό χαμογελάκι γιατί ξέρω ότι από μόνος του αυτός ο διάλογος έχει φέρει και τα δύο αυτά αγοράκια ένα βήμα πιο κοντά στο κρεβάτι μου. Έτσι, εσείς οι άντρες, αν θέλετε πραγματικά να μην έχετε καμία σχέση με τους πούστηδες καλά θα κάνετε να μη λέτε 'πούστης' ούτε για πλάκα. Γιατί, όπως ανέλυσα παραπάνω, ο λόγος φαίνεται να είναι τόσο επιτελεστικός που λέγε λέγε..., (και δεν το λέω για να σας τρομοκρατήσω, ισχύει!).

Όσον αφορά τους συγγραφείς του κειμένου που αναφέρω παραπάνω, θέλω να τους πω: «άντε ρε μαλάκες ξαναδιαβάστε τον Καστοριάδη μπας και καταλάβετε τίποτα» - το μαλάκες με την κακή την έννοια, αυτή για την οποία σε μια εκδήλωση αρρενωπής συμπεριφοράς θα σηκώναμε τα μανίκια μας. ●

Για την ιδεολογία του σκληρού άντρα και την έμπρακτη αμφισβήτησή της από τους επαναστατημένους κρατούμενους.

του Φίλιππα Κυρίτση, από το Κράξιμο, τεύχος 8, Μάιος 1988

Το παρακάτω κείμενο, παρότι γραμμένο μία εικοσαετία πριν, καταφέρνει μέσα από ιστορικές μνήμες να δίνει τόσο επίκαιρα το στίγμα όχι μόνο των ανδρικών φυλακών, αλλά κάθε κρατικού θεσμού καταστολής, εν τέλει κάθε ιεραρχικού μοντέλου το οποίο με επίφαση το «σωφρονισμό», τη «θεραπεία», την «ανάγκη για κανονικότητα», χρησιμοποιεί την αρρενωπότητα για να παραγάγει Εξουσία, Κυρίαρχο Λόγο. Ποια αρρενωπότητα όμως; Υπάρχουν υποδεέστερες αρρενωπότητες, ταξικά προσδιορισμένες; Κι αν ναι, ποιες είναι αυτές που επιστρατεύονται για να επιβιώσει καθένας/καθεμία μέσα σ' ένα πλαίσιο ανελευθερίας και αδυναμίας αυτοδιάθεσης;

Η δυναμική από τον διάλογο μεταξύ των κειμένων που επιλέξαμε για να μιλήσουμε για την αρρενωπότητα, καθώς και από τους λόγους μας γι' αυτήν, καθόρισε το γιατί επιλέξαμε κι αυτό το κείμενο. Ένας διάλογος για τις ιεραρχίες, την ταξικότητα, την αρρενωπότητα ή, όπως πολύ ωραία περιγράφει η Butler για το ότι «[το φύλο] ως στρατηγική επιβίωσης εντός αυταρχικών συστημάτων, είναι μια παράσταση με σαφώς τιμωρικές συνέπειες. Τα διακριτά φύλα αποτελούν μέρος του μηχανισμού «εξανθρωπισμού» των ατόμων στη σύγχρονη κουλτούρα —συχνά μάλιστα τιμωρούμε αυτούς που αποτυγχάνουν να επιτελέσουν το φύλο τους». ●qv

Ο αγώνας του Χρήστου Ρούσου, τέλη 1986 – αρχές 1987, με τη δημοσιότητα που κατάφερε να εξασφαλίσει, έφερε στο προσκήνιο την αλήθεια για ένα μεγάλο θέμα, που, τόσο για τις φυλακές, όσο και για την κοινωνία γενικότερα, αποτελεί ταμπού: το κατά πόσο επαναστατικός είναι ο ανδρισμός σαν μορφή σκέψης και συμπεριφοράς. Είναι κοινό μυστικό ότι, τόσο ο πολύς κόσμος, όσο και οι περισσότεροι από αυτούς που θεωρούν τους εαυτούς τους επαναστατημένους, πιστεύουν ότι ανδρισμός και επαναστατικότητα είναι, λίγο-πολύ, ταυτόσημα. Εγκλωβισμένοι όλοι τους μέσα στην εικόνα που το κράτος προωθεί για τον επαναστάτη, δεν είναι πολλές φορές σε θέση ούτε καν να υποψιαστούν ότι σκέπτονται με τον ίδιο τρόπο και μιλάνε την ίδια γλώσσα με το κράτος. Βλέποντας το κράτος μόνο σαν ένα στρατιωτικό μηχανισμό που μεταχειρίζεται όπλα, φυλακές και ψυχιατρεία για να ελέγχει ή να εξοντώνει τους αντιπάλους του, αδυνατούν να συλλάβουν το πόσο το κράτος έχει απλωθεί, σαν καρκίνωμα, μέσα στον ίδιο τους τον εαυτό. Αποτέλεσμα αυτής, της μέσα από παραμορφωτικούς καθρέφτες θεώρησης του κράτους, είναι ο υποβιβασμός της σύγκρουσης μαζί του σε, λίγο-πολύ, σύγκρουση μεταξύ δύο αντιπάλων στρατοπέδων, που το ένα αποσκοπεί να διατηρήσει την εξουσία του (κράτος) και το άλλο να την ανατρέψει για να την αντικαταστήσει με τη δική του. Τελικά δηλαδή ο επαναστατικός αγώνας διαστρεβλώνεται και υποβιβάζεται σε πολιτική, δηλαδή κυνήγι της εξουσίας. Ακόμα κι αν το αντίπαλο προς το κράτος στρατόπεδο καταφέρει να υπερισχύσει, όπως έχει γίνει με τις «πετυχημένες» επαναστάσεις του αιώνα μας, το κράτος δεν εξαφανίζεται σαν θεσμός, αλλά αλλάζει, απλώς, μορφή.

Επειδή τα παραπάνω φαίνονται γενικολογίες, και γι' αυτό είναι εύπεπτα, θέλω να αναφερθώ σε μερικά πραγματικά περιστατικά, που δίνουν ανάγλυφα το πόσο το κράτος πλειοδοτεί υπέρ του ανδρισμού, και το πόσο η ταύτιση της εικόνας του σκληρού άντρα με τον δυνατό, η οποία ανταποκρίνεται στα συμφέροντα του, είναι πέρα για πέρα ψεύτικη. Από το 1976 μέχρι το 1978, που γινόντουσαν τα χειρότερα και πιο απάνθρωπα βασανιστήρια σε βάρος κρατουμένων στις Πειθαρχικές Φυλακές της Κέρκυρας, οι φύλακες αυτής της φυλακής κυκλοφορούσαν με μουστάκες, μαύρο γυαλί, μπεγλέρι, το γνωστό κουτσαβάκι περπάτημα και το κλομπ περασμένο στη ζώνη τους. Με τα κλομπ επιβάλλανε στους κρατούμενους να τους ακούν να καυχούνται ότι αυτοί είναι γαμιάδες, ενώ οι κρατούμενοι είναι κότες, χαμούρες, κουφάλες και τα παρόμοια. Παράλληλα οι ρουφιάνοι-συνεργάτες των δεσμοφυλάκων, βιάζοντας άλλους κρατούμενους με την απειλή μαχαιριών και πέντε εναντίον ενός, συνεπικουρούσαν στη συντήρηση της εικόνας ότι δυνατός σημαίνει πολύ άντρας. Και όμως, αν και σε γενικές γραμμές η μεθοδική αυτή πλύση εγκεφάλου, με τη βοήθεια των σωματικών βασανιστηρίων, είχε επιτυχία, υπήρξαν και άνθρωποι, μετρημένοι στα δάχτυλα ίσως, που αντέξανε και δεν αλλοτριώθηκαν, όχι γιατί ήταν σκληροί άντρες, άσχετα αν αντέξανε μόνοι αυτοί στα βασανιστήρια, αλλά γιατί κατάφεραν να δουν, πίσω από την αντρική μάσκα του κράτους, την αδυναμία του να περάσει το δίκιο των κρατουμένων για άδικο και το άδικο των φυλάκων και των ρουφιάνων-συνεργατών τους για δίκιο. Άνθρωποι, όπως ο Θόδωρος Βενάρδος, ο Σπύρος Κωτρέτσος, ο Νίκος Μανετάκης, ο Χάρης Τεμπερεκίδης, αν και στην πλειοψηφία τους προερχόντουσαν από περιβάλλοντα όπου κυριαρχούσε η εικόνα του σκληρού άντρα, του 100% αρσενικού όπως λένε στις φυλακές, μέσα από τις μαρτυρικές τους εμπειρίες εκείνης της εποχής, είδαν το αδιέξοδο της υπεράσπισης της ανθρωπιάς τους με το να υιοθετούν και αυτοί την εικόνα του σκληρού άντρα που προβάλλανε οι βασανιστές τους, και αναζήτησαν τη διατήρηση της προσωπικότητάς τους μέσα από την αυτομόρφωση με το διάβασμα, την εκμάθηση των νόμων που τους αφορούσαν και την αλληλεγγύη τους προς τους πιο αδύνατους συγκατατούμενούς τους.

Όταν, από το 1979 κι έπειτα που ηρεμήσανε κάπως τα πράγματα στις φυλακές της Κέρκυρας, άρχισαν να ξεφεύγουν από αυτό το Νταχάου καταφέροντας με χίλιους δυο αγώνες να μετάγονται σ' άλλες φυλακές, είχα την ευκαιρία να τους γνωρίσω προσωπικά και να δω, μέσα από την εν γένει συμπεριφορά τους, το πόσο, με τη σεμνότητα, την ευγένεια, τη διακριτικότητα και το σεβασμό του άλλου, αποδείχνανε έμπρακτα ότι η ιδεολογία του σκληρού άντρα είχε αποτύχει να τους δηλητηριάσει. Κανένας τους δε μιλούσε ποτέ με υποτιμητικό τρόπο για τις γυναίκες, κανένας τους δεν εκμεταλλευόταν τη σωματική του δύναμη ή τις μέσα στη φυλακή γνωριμίες του για να επιβληθεί πάνω στους άλλους, κανένας τους δε χρησιμοποιούσε φυλακίστικο λεξιλόγιο για να κάνει εντύπωση, κανένας τους δεν καυχόταν για την παραμονή του στην Κέρκυρα ή στις φυλακές γενικά. Στις φυλακές που μεταγόντουσαν, προσπαθούσαν να μένουνε όσο το δυνατόν ανώνυμοι, αφήνοντας το ρόλο του μάγκα και νταί στους φωνακλάδες, βρωμόστομους και ψευτοαγανακτισμένους ρουφιάνους–συνεργάτες των φυλάκων (της υπηρεσίας, όπως αποκαλείται το σκυλολόι των φυλάκων από τους κρατούμενους). Αποφεύγανε τις φασαρίες όπως ο διάβολος το λιβάνι, παρ' όλο που γνώριζαν ότι οι ρουφιάνοι ραδιουργούσανε συνεχώς πίσω από τις πλάτες τους και διαδίδανε γι' αυτούς τα πιο πρόστυχα ψέματα. Για παράδειγμα, πολλοί ήταν αυτοί που, είτε γιατί ήταν ρουφιάνοι, είτε γιατί ήταν πλίθιοι και πιστεύανε τους ρουφιάνους, κατηγορούσανε τον Βενάρδο ότι είναι συνεργάτης της υπηρεσίας, γιατί είχε αποκαλύψει δημόσια την κυκλοφορία ναρκωτικών μέσα στις φυλακές. Κι όμως ο Βενάρδος διώχτηκε από το Ψυχιατρείο Κρα–τουμένων, όπου είχε καταφέρει να μεταχθεί, μετά από ασύλληπτους για τον ανθρώπινο αγώνες στις Φυλακές Κέρκυρας, παρά τη θέλησή του, και οδηγήθηκε στις Φυλακές Αίγινας, το 1979, μόνο και μόνο γιατί αρνήθηκε να διαψεύσει δημόσια τις καταγγελίες για κακομεταχείριση του στις Φυλακές Κέρκυρας, που είχε κάνει ο συγκροτούμενος του Βλάσσης Φοφάκης, που εκείνη την εποχή βρισκόταν στις Φυλακές Τίρυνθας. Και για να καταφέρει να ξεφύγει από τις Φυλακές Αίγινας κατάπιε μια πρόκα 15 εκατοστών.

Ο Σπύρος Κωτρέτσος, ένα παλικάρι δυο μέτρα όπως κι ο Βενάρδος, ήταν τόσο ευαίσθητος απέναντι στις συνεχείς παραβιάσεις των δικαιωμάτων των άλλων κρατούμενων, που σε κάποια φάση έκανε μαζί μου απεργία πείνας και κλείστηκε κι αυτός στο πειθαρχείο της Αίγινας, μόνο και μόνο για να υποστηρίξει μνηστήρια αναφορά του εναντίον της διεύθυνσης των φυλάκων για τις απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης που είχε αυτή επιβάλλει. Σε μια άλλη φάση, τσακώθηκε με τον αρχιφύλακα μπροστά σε δεκάδες κρατούμενους, στο προαύλιο της ακτίνας, μόνο και μόνο γιατί ο αρχιφύλακας μαζί με φύλακες ανάγκασε κάποιον κρατούμενο να κάνει μπάνιο παρά τη θέλησή του. Κι όμως ο Κωτρέτσος δεν το 'παιξε μάγκας, διάβαζε οποιαδήποτε φεμινιστικά βιβλία έπεφταν στα χέρια του και μιλούσε με τα καλύτερα λόγια ακόμα και για τις πόρνες, που αποτελούν τον πιο εύκολο, και γι' αυτό συνηθισμένο, στόχο των «σκληρών αντρών». Ο Σπύρος Κωτρέτσος, πάντα με το χαμόγελο στα χείλη και με τα ατέλειωτα αστεία του, δεν ήτανε μάγκας. Ήτανε ένας άνθρωπος που, έχοντας συνείδηση του δίκιου του, κατάφερε το 1982 να οργανώσει τη μεγαλύτερη απόδραση από ελληνικές φυλακές τα τελευταία 25 χρόνια. Τη μαζική απόδραση αυτού και άλλων 5 κρατούμενων από το Ψυχιατρείο Κρατούμενων Κορυδαλλού.

Ο Νίκος Μανετάκης, τα πολλά χρόνια που μπεινοβγαίνει στις φυλακές, τα εκμεταλλεύτηκε για να διαβάσει και να αυτομορφωθεί σε βαθμό που να μπορεί να υπερασπίζεται με μνύσεις και αναφορές τα δικαιώματα των κρατούμενων κάτω και από τις πιο βάρβαρες συνθήκες, όπως οι συνθήκες στις Φυλακές Κέρκυρας. Μολονότι ποτέ δεν το παίζει μάγκας και σκληρός άντρας, είναι πάντα από τους πρώτους που του φορτώνουν ευθύνες για εξέγερση κρατούμενων, όπως έγινε και με την εξέγερση των κρατούμενων των Φυλάκων Κορυδαλλού το 1981. Ο Χάρης Τεμπερεκίδης –ένας άνθρωπος υπόδειγμα σεμνότητας και ευγένειας, που ποτέ δεν θα πει χυδαία

κουβέντα και ποτέ δεν θα τσακωθεί με άλλον κρατούμενο, μολονότι όλοι, όσοι τον ξέρουν, τον θαυμάζουν για την ακατάβλητη σωματική του δύναμη και αντοχή— έκανε να τον αγαπήσουν ακόμη και οι μαγαζάτορες της γειτονιάς, όπου κρυβόταν μετά την απόδρασή του από τις Φυλακές Κέρκυρας, το 1986. Κι όμως, ο Τε—μπερεκίδης θεωρήθηκε σαν πρωτεργάτης του εμπρησμού των Φυλακών Κέρκυρας, στη διάρκεια της πιο δυναμικής εξέγερσης στην ιστορία τους, το Φλεβάρη του 1987, και είναι ακόμα κλεισμένος σ' αυτές

Θα μπορούσα να αναφέρω κι άλλα παραδείγματα με κρατούμενους λιγότερο γνωστούς, αλλά πιστεύω ότι όσα είπα είναι ήδη αρκετά, για όποιον θέ—λει να ξεπεράσει τις αυταπάτες του και να δει την αλήθεια. Θα τελειώσω, λοιπόν, αυτή την αναφορά μου σε κρατούμενους, με τον Γιάννη Πετρόπουλο, τον πιο επικίνδυνο για τις υπηρεσίες των φυλακών κρατούμενο, σύμφωνα με τη γνώμη του περιώνυμου πρώην διευθυντή της Κέρκυρας Κόλλα, που η κτηνωδία του οδήγησε τους κρατούμενους αυτής της πιο «ασφαλούς» φυλακής της Ελλάδας σε εξέγερση. Ό,τι και να πω για τον Πετρόπουλο είναι λίγο, και φαντάζομαι ότι, μετά από όσα έχω αναφέρει παραπάνω, είναι κουτό να αμφιβάλλει κανείς ότι ο Πετρόπουλος είναι παράδειγμα ευγένειας, διακριτικότητας, σεβασμού και αλληλεγγύης προς τους άλλους. Λοιπόν, ο Πετρόπουλος, ως πρότυπο είχε μια γυναίκα, την Ούλρικε Μάινχοφ, της οποίας μια φωτογραφία από το περιοδικό «ΙΔΕΟΔΡΟΜΙΟ» είχε κορνιζάρεi και την είχε πάντα πάνω στο κομοδίνο του, όσο καιρό έμεινε στο Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού, μετά την έκδοσή του στην Ελλάδα από την Ολλανδία το 1978.

Δυστυχώς, στην Ελλάδα δεν έχουν δημιουργηθεί ακόμη οργανώσεις του τύπου «Άντρες ενάντια στο σεξισμό», οι οποίες υπάρχουν και μέσα και έξω από τις φυλακές σε χώρες όπως η Αγγλία ή οι Ηνωμένες Πολιτείες. Οργανώσεις που μπαίνουν τόσο πολύ στο μάτι του κράτους, το οποίο φτάνει ακόμα και να δολοφονεί τους πιο μαχητικούς τους εκπροσώπους μέσα στις φυλακές, όπως, για παράδειγμα, τον Καρλ Χαρν, που, όπως συνήθως, τη δολοφονία του μέσα στις αμερικάνικες φυλακές οι φύλακες την παρουσίασαν σαν αυτοκτονία. Και οι άνθρωποι, σαν τον Χρήστο Ρούσσο, τον Νίκο Μανετάκη, τον Χάρη Τεμπερεκίδη και τον Γιάννη Πετρόπουλο, σαπίζουν μέσα στις φυλακές, όταν δεν σαπίζουν στο χώμα, όπως ο Θόδωρος Βενάρδος και ο Σπύρος Κωτρέτσος. Ίσως εκεί μέσα είναι πιο ασφαλείς, αν κρίνουμε από τις πρόσφατες στυγερές δολοφονίες των Παναγιώτη Γαγγλία και Μιχάλη Πρέκα, για τους οποίους δεν κρίνω σκόπιμο να μιλήσω τώρα. Όσον αφορά το αν διαφέρουν τα ισόβια δεσμά από το θάνατο, είναι κάτι που, οι δικαστές, τουλάχιστον, δεν το πιστεύουν, όπως φαίνεται από το ότι υποκαθιστούν τη μία ποινή με την άλλη.

Εμείς, που, προς το παρόν, τουλάχιστον, δεν βρισκόμαστε ούτε στο χώμα, ούτε στη φυλακή, ιδιαίτερα όταν έχουμε δει τους καλύτερους φίλους μας μέσα στις φυλακές να δολοφονούνται, με τον άλφα ή βήτα τρόπο, έχουμε χρέος απέναντι στον εαυτό μας και σ' αυτούς, να υπερασπίσουμε το έργο τους ενάντια στους κάθε λογής χαφιέδες ή εκπροσώπους του κράτους, που προσπαθούν να το διαστρεβλώσουν και να το δυσφημίσουν, ταυτίζοντάς το με μαγκιές, νταπλίκια, τσαμπουκάδες και άλλα τέτοια κουραφέξαλα. Διότι μια τέτοια ταύτιση αφενός κάνει, όσους προσπαθούν να τους μοιάσουν ή να τους συμπαρασταθούν, να δικαιώνουν το κράτος μέσα από τη συμπεριφορά τους, το κράτος που έχει βάψει τα χέρια του με τόσο πολύ αίμα, και αφετέρου απομονώνει αυτούς τους κρατούμενους από τον πολύ κόσμο ο οποίος, βλέποντάς τους σαν Ράμπο, αποκλείεται να τους συμπαρασταθεί γιατί αισθάνεται πολύ αδύναμος για κάτι τέτοιο.

Εγώ θεωρώ τιμή μου που έγραφα αυτά τα πράγματα για το «ΚΡΑΞΙΜΟ», γιατί πιστεύω ότι η ελπίδα μπορεί να προέλθει μόνο από τους απελπισμένους. Και το «ΚΡΑΞΙΜΟ» απευθύνεται, κατά τη γνώμη μου, σ' αυτούς κυρίως. ●

Άντρες στα όπλα! Τη σύνδεση του όπλου με την αρρενωπότητα δεν την έκανα με τα γεγονότα του Δεκεμβρίου του 2008 ούτε με τα γουέστερν που έβλεπα στην εφηβεία. Η ταυτοποίηση του όπλου και της αρρενωπότητας για μένα έγινε από πισσιρίκι ζώντας και μεγαλώνοντας σε μια κοινωνία όπου τα όπλα είναι μέρος της κουλτούρα της.

Έτσι από μικρός έμαθα ότι τα όπλα τα κρατούν οι άντρες, γιατί αυτοί ξέρουν πώς να τα χειρίζονται και πώς να τα χρησιμοποιούν. Αν θέλεις να δείξεις πόσο άντρας, είσαι πάρε ένα όπλο. Το όπλο δίνει κύρος και δύναμη στον κάτοχό του, και όσο καλύτερα ξέρεις να το χειρίζεσαι και να στοχεύεις, τόσο πιο «άντρας» είσαι. Πολλά πράγματα αναδεικνύουν την αρρενωπότητα αλλά τίποτα όσο ένα όπλο.

Στο μυαλό μου υπάρχουν χαρακτηριστικές σκηνές και εικόνες όπου η αρρενωπότητα επιβεβαιώνεται με τα όπλα. Σκηνές όπου οι άντρες, μετά από ένα Κυριακάτικο οικογενειακό γεύμα, βρίσκονται γύρω από ένα όπλο, το κρατάνε, το δίνουν ο ένας στον άλλον, μιλάνε γι' αυτό και για το τι μπορεί να κάνει. Είναι μια ιεροτελεστία της αρρενωπότητας, που αν γίνεις δεκτός και μυηθείς σ' αυτήν, η αρρενωπότητά σου επιβεβαιώνεται και επικυρώνεται. Ζητώντας λοιπόν αυτή την αναγνώριση έμαθα πώς να

κρατάω ένα όπλο και πώς να το χειρίζομαι. Μεγαλώνοντας σε μια κοινωνία που έχει καθιερώσει κανόνες, κώδικες και συμπεριφορές για την έκφραση της αρρενωπότητας προσπάθησα, ως παιδί τουλάχιστον, να τους υιοθετήσω προκειμένου να αναγνωριστή η δικιά μου αρρενωπότητα.

Ευτυχώς όσο μεγαλύτερα τόσο πιο απεχθείς μου γίνονταν όλες αυτές οι συμπεριφορές και αναζητούσα έναν άλλο τρόπο έκφρασης της αρρενωπότητας. Όμως πώς είναι δυνατόν να αγνοηθούν κανόνες και συμπεριφορές που επιβάλλονται από ένα κοινωνικοπολιτικό σύστημα προκειμένου να εκφραστούν κάποιες έννοιες και συμπεριφορές όπως είναι η αρρενωπότητα; Πιστεύω ότι μπορείς να αναπτύξεις νέους κώδικες και συμπεριφορές για να επικοινωνήσεις με το κοντινό σου κοινωνικό περιβάλλον, όμως η ανατροπή των ήδη υπαρχόντων στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον είναι πολύ δύσκολη τελικά. Γεγονός που σε κάνει τρωτό, σε βάζει στη διαδικασία να αναπτύσσεις άμυνες και να προχωράς σε σταδιακές διεκδικήσεις και ανατροπές.

Στο λεξικό, ως ερμηνεία της αρρενωπότητας δίδεται «η ιδιότητα του αρρενωπού, ανδρική όψη ή ανδρικό ήθος» κάτι που βρίσκει ανταπόκριση και σε μεγάλο ποσοστό του κοινωνικού συνόλου, αφού για τον περισσότερο κόσμο η αρρενωπότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον ανδρισμό και τον άνδρα και οι άλλες μορφές αρρενωπότητας περιστρέφονται γύρω από αυτό το «πρότυπο». Επίσης στην αρρενωπότητα προσδίδονται και διάφορα αλλά χαρακτηριστικά όπως π.χ. η δύναμη, το θάρρος, η επιβολή, η εξουσία, η αποφασιστικότητα και η επιθετικότητα κτλ.

Όποιος λοιπόν δεν έχει αυτά τα χαρακτηριστικά δεν είναι αρρενωπός/αρρενωπή; Ή όσα περισσότερα τέτοια χαρακτηριστικά έχεις τόσο πιο αρρενωπός/αρρενωπή είσαι; Ή μήπως ή είσαι ή δεν είσαι αρρενωπός/αρρενωπή;! Ή το 'χεις ή δεν το 'χεις, δηλαδή;! Είναι για κάποιους αυτονόητη η αρρενωπότητα και απαραίτητη για την έκφραση της ταυτότητάς τους, για κάποιους κατακριτέα και για κάποιους ένας συνεχής αγώνας απόκτησης και επίδειξής της; Πόσο «απαραίτητη» ή «χρήσιμη» είναι για τον καθένα μας τελικά; Και τι θέλεις να πεις ή να δείξεις εκφράζοντάς την;

Μου έρχονται στο μυαλό άνθρωποι που συναντώ ή γνωρίζω και θα χαρακτήριζα ως αρρενωπούς και που οι ίδιοι αρνούνται την αρρενωπότητά τους, άλλοι που προσπαθούν να επιδείξουν την αρρενωπότητά τους και άλλοι που την επιβάλλουν. Για κάποιους θεωρείται ως προτέρημα και για κάποιους ως μειονέκτημα. Για κάποιους υπάρχει η «καλή» και η «κακή» αρρενωπότητα, ανάλογα με το ποιος την έχει και πώς την εκφράζει.

Υπάρχουν όλες αυτές οι μορφές της αρρενωπότητας. Η θηλυκή αρρενωπότητα, η αρρενωπότητα που έχουν οι butch λεσβίες, η αρρενωπότητα που έχουν οι αδερφές, οι trans άντρες και οι στρέιτ άνδρες, η αρρενωπότητα που έχουν οι εργάτες και οι αστοί, η αρρενωπότητα που έχουν οι λευκοί, οι μαύροι και οι Λατίνοι και πολλές άλλες μορφές αρρενωπότητας που δε μου 'ρχονται τώρα. Κάποιες από αυτές τις αρρενωπότητες θεωρούνται ως κυρίαρχες και κάποιες ως δευτερεύουσες. Κάποιες επιβάλλονται και κάποιες προσπαθούν να μοιάσουν σ' αυτές που επιβάλλονται. Αρρενωπότητες που μάχονται αρρενωπότητες. Αρρενωπότητες που καταπιέζονται, που κυριαρχούν ή επιβάλλονται.

Και τελικά η δικιά μου αρρενωπότητα τι σχέση έχει μ' όλα αυτά; Είναι κυρίαρχική ή δευτερεύουσα; Είναι αυτονόητη ή αποδειξιμη; Δύσκολο να απαντήσω σ' αυτά τα ερωτήματα. Ίσως και να μην έχω μια στάνταρ εικόνα με την οποία να ταυτίζεται η αρρενωπότητα, ή να απεικονίζεται με βάση συγκεκριμένα σώματα. Δε θεωρώ ότι η αρρενωπότητα σχετίζεται με τις σεξουαλικές επιθυμίες, δεν αποκλείει συμπεριφορές, επιλογές, συναισθήματα και ανάγκες. Νοηματοδοτείται και ορίζεται από τον/την καθένα/καθεμιά μας ξεχωριστά. Προσπαθώ να μη βάζω περιορισμούς, να μην αποδίδω συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στην αρρενωπότητα και ταυτόχρονα να βρω τρόπους για να την επικοινωνώ με το περιβάλλον γύρω μου πέρα από τα κυρίαρχα «μοντέλα». ●

η (αυτο)καταστροφή είναι δημιουργία

από τα Κορίτσια Στην Εξέγερση

Το κείμενο που ακολουθεί γράφτηκε εν μέσω της εξέγερσης που σήμανε η δολοφονία του Αλέξη Γρηγορόπουλου από μπάτσο, στις 6 δεκεμβρίου 2008. Διαβάζει τα όρια του εαυτού μέσα στη συνθήκη της κοινωνικής αποδιοργάνωσης. Εκεί που το εξεγερμένο σώμα δεν ορίζεται από το σχήμα καλό-κακό, επιτελώντας τα κοινωνικά δίπολα κράτος-επαναστάτης, πολίτης-κουκουλοφόρος, μετανάστης-ντόπιος, αλλά εκεί που δημιουργείται ο μη διανοήσιμος χώρος μεταξύ των ορίων. Αναγνωρίζει τα ορατά και μη ορατά πεδία εξουσιών που δημιουργούν οι κυρίαρχες αφηγήσεις για το σώμα, την πολιτική δράση, την αντίσταση, θέτοντας το συλλογικό υποκείμενο να ταχτεί στον αγώνα ενάντια στον εφρυσχασμό εαυτού για να μην έχει σημασία ο εχθρός αλλά ο σύμμαχος. Εντοπίζει την αρρενωπότητα ως σημείο υπό διαπραγμάτευση, όταν σαν εργαλείο υπενθυμίζει το σύστημα εξουσιών που την εγκυκαλεί για να επαναφέρει την τάξη πραγμάτων. ●αυ

Το βράδυ της 6/ 12 δεν θα το ξεχάσουμε εύκολα. Όχι γιατί η δολοφονία του Αλέξη ήταν αδιανόητη. Η κρατική βία, όσο και αν προσπαθεί να συγκροτηθεί σε πιο παραγωγικές εκδοχές κυριαρχίας, θα παλινδρομεί διαρκώς στις απαρχές μιας δαπανηρής μορφής βίας, διατηρώντας στη δομή της ένα (παρα)κράτος που δεν πειθαρχεί στις επιταγές της νεωτερικής πειθάρχησης, επιτήρησης και ελέγχου των σωμάτων, παρά επιλέγει την εξόντωση του ανυπάκουου σώματος, πληρώνοντας το πολιτικό τίμημα που συνεπάγεται η επιλογή αυτή.

Όταν ο μπάτσος φωνάζει: «ε, εσύ», το υποκείμενο στο οποίο απευθύνεται η προσταγή αυτή και το οποίο στρέφει το σώμα του στη φορά της εξουσίας, στο κάλεσμα του μπάτσου, είναι αθώο εξ ορισμού, εφόσον ανταποκρίνεται στη φωνή που το εγκυκαλεί ως προϊόν της εξουσίας. Το υποκείμενο που δεν πειθαρχεί στο κάλεσμα αυτό αλλά παρακούει, όσο χαμπλόφωνη κι αν είναι η στιγμή αυτή της ανυπακοής, ακόμα κι αν δεν πέταξε μολότοφ στο μπατσικό, αλλά ένα πλαστικό μπουκάλι, είναι μια στιγμή όπου η εξουσία χάνει τη σημασία της και γίνεται κάτι άλλο, μια παραβίαση που πρέπει να ρυθμιστεί. Όταν προσβάλλεται η ανδρική τιμή του φασιστόμπατσου, αυτός μπορεί και να σκοτώσει για να προστατεύσει —όπως ο ίδιος θα ισχυριστεί— τα παιδιά και την οικογένειά του. Η ηθική τάξη και η ανδρική κυριαρχία, αλλιώς η πιο χαρακτηριστική μορφή συμβολικής και υλικής βίας που εγκυκαλεί το έμφυλο καθεστώς, έκαναν δυνατή τη δολοφονία του Αλέξη, πλαισίωσαν τη δολοφονία, παρήγαγαν την «αλήθεια» της και έγινε πραγματικότητα.

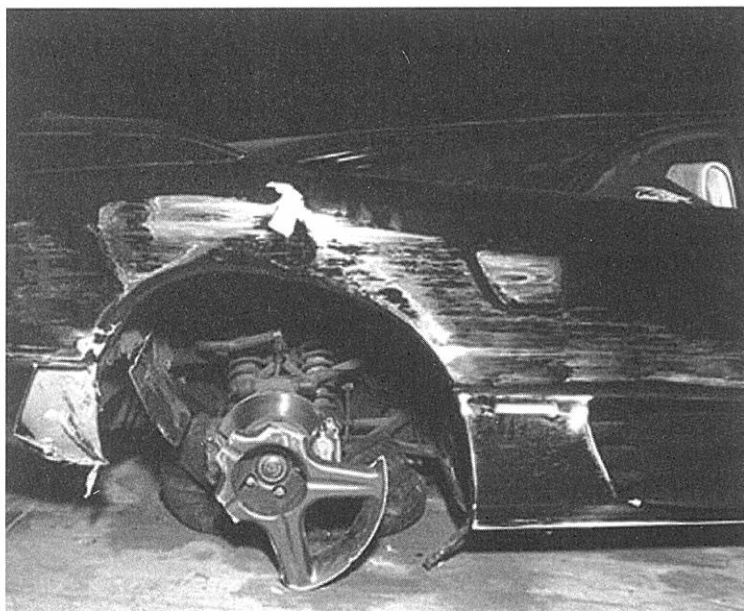
Μαζί με αυτήν, στο τραγικό όριο ενός θανάτου ο οποίος δίνει σημασία στις ζωές που ορίζονται στη σκιά του, έγινε πραγματικότητα η εξέγερση, η αδιανόητη, απρόβλεπτη αυτή αναστάτωση των κοινωνικών ρυθμών, του σπασμένου χωροχρόνου, των μη δομημένων πια δομών, του ορίου ανάμεσα σε αυτό που υπάρχει και αυτό που πρόκειται να έρθει. Μια στιγμή χαράς και παιχνιδιού, φόβου, πάθους και οργής, σύγχυσης και συνείδησης, οδυνηρής, δυναμικής και γεμάτης υποσχέσεις. Μιας στιγμής παρόλα αυτά.. που ή θα φοβηθεί τον εαυτό της και θα συντηρεί τους αυτοματισμούς που τη δημιούργησαν ή θα αρνείται διαρκώς τον εαυτό της για να γίνεται κάθε στιγμή κάτι άλλο από αυτό που ήταν την προηγούμενη, προκειμένου να μην καταλήξει στη νομοτέλεια των πνιγμένων στην κανονικότητα εξεγέρσεων οι οποίες, υπερασπιζόμενες τους εαυτούς τους, γίνανε μια άλλη μορφή εξουσίας.

Πώς όμως έγινε δυνατή η εξέγερση; Ποιο δίκαιο των εξεγερμένων δικαιώθηκε αυτή τη στιγμή, σε αυτό το σημείο, για αυτό το δολοφονημένο σώμα; Πώς κοινωνικοποιήθηκε αυτό το σύμβολο; Ο Αλέξης ήταν «ο δικός μας Αλέξης», δεν ήταν άλλος, δεν ήταν ξένος, δεν ήταν μετανάστης. Μαζί του θα ταυτιστούν δεκαπεντάχρονοι μαθητές και μαθήτριες, μανάδες θα φοβηθούν μήπως μέσα από το σώμα αυτό πενθήσουν το δικό τους παιδί, καθεστωτικές φωνές θα τον εθνικοποιήσουν ως , το σώμα του δεκαπεντάχρονου είχε σημασία, η ζωή του ήταν άξια να βιωθεί, η διακοπή της ήταν επίθεση στη δημόσια σφαίρα και γι' αυτό το πένθος για τον Αλέξη είναι δυνατό, σχεδόν επιβάλλεται. Η σφαίρα αυτή στράφηκε ενάντια στην κοινότητα, με την οποία οι εξεγερμένοι και εξεγερμένες δεν ταυτιζόμαστε, όπως δεν ταυτιζόταν ο Αλέξης, αλλά πολλές και πολλοί έχουμε το προνόμιο να ανήκουμε, αφού οι άλλοι μας αναγνωρίζουν ως δικούς τους. Η αφήγηση για τον Αλέξη θα ξαναγραφτεί από το τέλος —ήταν καλό παιδί, είπαν. Η εξέγερση, την οποία δεν θα μπορούσαμε να προβλέψουμε, έγινε δυνατή μέσα από τις ίδιες τις ρωγμές της εξουσίας που αποφασίζει ποια σώματα έχουν σημασία στο κοινωνικό δίκτυο σχέσεων δύναμης. Η εξέγερση, αυτός ο ύμνος στη μη κανονικότητα, είναι προϊόν της κανονικότητας, είναι η εκδίκηση για το «δικό μας» σώμα που εξοντώθηκε, για το ίδιο μας το κοινωνικό σώμα. Η σφαίρα αυτή στράφηκε ενάντια στην κοινωνία όλη. Ήταν μια πληγή για κάθε αστό δημοκράτη που θέλει στο κράτος και στα όργανά του να καθρεφτίζεται η δική του ασφάλεια. Ήταν κήρυξη πολέμου του κράτους ενάντια στην κοινωνία. Το συμβόλαιο έσπασε, δεν υπάρχει συναίνεση. Η ηθική και πολιτική πράξη της αντίστασης έγινε δυνατή, κατανοητή, δίκαιη, ορατή από τη στιγμή που υπάγεται στα κριτήρια και τους όρους δικαίου της κυρίαρχης συμβολικής τάξης που συνεχίζει τον κοινωνικό ιστό.

Η αφετηρία αυτή δεν ματαιώνει το δίκαιο της εξέγερσης. Έτσι κι αλλιώς ο κυρίαρχος Λόγος, η εξουσία που δίνει όνομα, μορφή, σχήμα και σημασία στα πράγματα, το πεδίο κυρίαρχων νοημάτων από το οποίο αντλούνται οι κοινωνικές κατηγορίες προκειμένου να ρυθμίζονται οι ιεραρχημένες κοινωνικές σχέσεις, έχει εξοστρακίσει τους «κουκουλοφόρους» από την κοινότητα αυτή, τους έχει περιορίσει στα επικίνδυνα όρια των παρυφών της για να δείχνει την αρχή και το τέλος της αυπακοής. Να αντισταθούμε, αλλά όχι έτσι γιατί υπάρχει κίνδυνος, λένε. Αυτό που έχει να μας πει η κοινωνική νομοποίηση που συναντήσαμε στις απαρχές αυτής της πορείας είναι ότι, ακόμα κι αν είμαστε μέσα στην εξουσία, αν είμαστε δικά της δημιουργήματα, εντούτοις είμαστε μέσα και ενάντια της, είμαστε αυτό που κάνουμε για να αλλάξουμε αυτό που είμαστε, για να αποκτήσει αυτή η ιστορική στιγμή τα δικά μας περιεχόμενα και όχι τις σημασίες από τις οποίες μπορεί και να επενδύεται, τις οποίες δεν μπορεί εν μιά νυκτί να αποτινάξει. Και δεν μπορεί να διασχίσει ανέξοδα το όριο μεταξύ υποταγής και αυτόνομης δράσης, διότι αν ο εξεγερμένος χρειάζεται να επιστρατεύσει την αρρενωπότητά του για να πολεμήσει τον μπάτσο, την ίδια στιγμή χρειάζεται να την αμφισβητήσει, ακριβώς επειδή είναι η εξουσία με την οποία πολεμάει τον μπάτσο. Κι αυτή η αμφιθυμία στην καρδιά της υποκειμενικότητάς μας, ο διχασμός που μας κλονίζει, ή που θα έπρεπε να μας κλονίζει είναι το ηθικό μεγαλείο που διαδραματίζεται στα περιθώρια του θορύβου της εξέγερσης, μέσα μας και γύρω μας, τα ήσυχα βράδια που αναρωτιόμαστε τι να συμβαίνει τώρα, τι έχει πάει στραβά και ακούμε μόνο σιωπές.

Τίποτα δεν υπάρχει χωρίς το νόημα που του αποδίδεται. Οι στρατηγικές αντίστασης μπορεί να γίνουν στρατηγικές εξουσίας, το χάος θα επαναδομήσει τις σχέσεις εξουσίας, αν πολεμάς τον κόσμο δεν πολεμούμε και τους εαυτούς που δημιουργήσαμε εντός του, μέσα στο πλέγμα ηθικοπολιτικών δεσμών στο οποίο πραγματώνεται ο εαυτός, αν επιτελούμε τον άνδρα τσαμπουκά, που τρελαίνεται και θολώνει από το «συναίσθημα», αν παγιωνόμαστε σε θέσεις που πυκνώνουν σε σημεία εξουσίας. ●

Ο χυλός. Την πρώτη φορά που κοιτάμε την εξουσία κατάματα δε μπορούμε να δούμε καθαρά. Αυτό θα καθορίσει τη σχέση μάς μαζί της. Σε εκείνο το θολό τοπίο –ασαφή και ρευστά όλα, χρώματα, σχήματα και ήχοι, χωρίς όρια, μόνο θαμπά περιγράμματα, χωρίς έννοιες και σύμβολα– ο κόσμος πρέπει να έμοιαζε με κάτι σαν χυλός. Με τις αισθήσεις μας τον ρουφάμε και μας ρουφάει. Μπορεί να πει κανείς ότι το εγώ δεν υπάρχει ακόμη, παρά μόνο ένα σώμα με παρουσία μέσα σε ένα συνεχές αισθήσεων που εναλλάσσονται και διακόπτονται ατέλειωτα. Ο χρόνος μετράει μέσα από τις απαιτήσεις αυτού του σώματος, δεν υπάρχει αλλιώς, δεν υφίσταται “ανεξάρτητα”. Όσο τα πράγματα ξεκαθαρίζουν, όσο δημιουργούνται τα όρια και οι κατηγορίες, όσο παίρνει χώρο μια κάποια διαύγεια, δημιουργείται (η) τάξη. Ο κόσμος γίνεται σαφής, οι ήχοι γίνονται λέξεις και από το χυλό αναδύεται αυτό που σταδιακά μαθαίνουμε να αποκαλούμε “εγώ” μαζί με τη σκιά του, τη συνειδησή του δηλαδή. Ταυτόχρονα έρχεται η συνείδηση όλων των άλλων ορίων που σημαίνει συνείδηση της τάξης των πραγμάτων και του κόσμου. Ή αλλιώς, συνείδηση της εξουσίας. Ως αυτό που μας κοίταγε πριν εμείς μπορέσουμε να πούμε “σε κοιτάω και εγώ”, πριν το βλέμμα μάς αποκτήσει πρόθεση.

Το φύλο είναι ένα από αυτά τα όρια. Μια από αυτές τις εξουσίες του Πραγματικού. Ο κόσμος αποκτάει σαφήνεια μέσα από το φύλο, τον άνδρα και τη γυναίκα, τις ιδέες για τα σωματικά μας “δεδομένα”, το αρσενικό και το θηλυκό, τις επιθυμίες που ξεκινούν από εκεί και καταλήγουν εκεί. Ο κόσμος γίνεται συγκεκριμένος μέσα από τις απαιτήσεις της αρρενωπότητας και της θηλυκότητας. Αυτή είναι μία από τις αφετηρίες της εξουσίας.

Α, όπως αρρενωπότητα. Ποια είναι η ουσία της αρρενωπότητας; Είναι η αρρενωπότητα αυτό που σε κάνει άντρα; Τι σόι άντρας είμαι εγώ τότε; Τι σόι άντρας δεν είμαι; Ταυτίζομαι με την αρρενωπότητα; Με ποια αρρενωπότητα; Με διασχιίζει και με υπερβαίνει, με κατασκευάζει, είναι το άλλο μου ή είναι το ίδιο μου; Σαρξ εκ της σαρκός μου, αίσθηση από μέσα βαθιά, ή αρχή οργανωτική εκτός μου, που μου επιβάλλεται και μου δείχνει τι να λέω, πώς να μιλάω και να στέκομαι;

Άντρας δεν ήμουν ποτέ. Ούτε αγόρι. Θυμάμαι να είμαι ένα κορίτσι που του ήταν εύκολο να διεκδικεί. Αυτό έμοιαζε παράταιρο και, είτε μου το έδειχναν είτε όχι, το ήξερα. Με τον τρόπο που ξέρεις τα πράγματα που δε λέγονται. Αλλά αυτό δεν έφτανε. Ή δεν ερχόταν μόνο του. Στο κορίτσι άρεσε το ποδόσφαιρο. Τώρα πια δεν θυμάμαι πώς ξεκίνησε αυτό. Μήπως γιατί ήταν “αγορίστικο” παιχνίδι; Μήπως επειδή ως τέτοιο ήταν κάτι “σπουδαιότερο”; Μήπως επειδή ήταν αυτό που δεν θα έπρεπε να παίζει το κορίτσι επειδή ήταν κορίτσι; Ή γιατί είχα έναν αδερφό και αυτό ήταν ένα κάποιο εισιτήριο για να βρεθώ στις αγοροπαρέες; Και γιατί να ήθελα να βρεθώ στις αγοροπαρέες; Μήπως γιατί συχνά τα κορίτσια, η φυσική μου ομάδα, δεν έπαιζαν παιχνίδια στη γειτονιά ή στην πλατεία του χωριού αφού τα περισσότερα παιχνίδια “για” κορίτσια ήταν εσωτερικού χώρου; Θα μπορούσε απλώς να μου αρέσει επειδή είχε κάτι τραβηχτικό η μπάλα που γύριζε και έπρεπε να τρέχεις από πίσω της και να τη μαγνητίζεις ενάντια σε διάφορους φυσικούς νόμους. Απλώς αυτό. Αλλά τα πράγματα ποτέ δεν είναι απλά. Ή μήπως είναι;

Όπως και να ‘χει το κορίτσι έπαιζε ποδόσφαιρο και μάλιστα “καλό”. Μετά τα γυφτιάκια στην πλατεία του χωριού, το κορίτσι έβαζε τα γυαλιά στους περισσότερους. Σε ποιους; Στους “όταν θα μεγαλώσω θα γίνω άντρας”. Τι σήμαινε αυτό; Στην αρχή μάλλον δε νόμιζα ότι σημαίνει κάτι. Ήταν ένα παιχνίδι. Έτρεχες, κλώτσαγες, έβαζες γκολ, έκοβες τον αντίπαλο. Ίδρωνες, λαχάνιαζες, έσπρωχνες. Ήταν ωραία. Μπορείς να εξηγήσεις γιατί κάτι είναι ωραίο; Μετά όμως, όπως και με τόσα άλλα, άρχισα να καταλαβαίνω πώς τα παιχνίδια είναι σοβαρά πράγματα. Ας πούμε: δεν παίζουν όλοι τα ίδια, και αυτό σίγουρα δεν έχει απλώς να κάνει με το τι σου αρέσει να παίζεις. Φαινόταν να υπάρχει ο άγραφος κανόνας “πρέπει να σου αρέσει αυτό που πρέπει να παίζεις”, αυτό που είναι το σωστό να παίζεις, δηλαδή. Το τι είναι σωστό να παίζεις εξαρτάται από το τι είσαι. Αγόρι ή κορίτσι. Να ένας κανόνας Λόλα. Τελείως παράλογο, σκεφτόταν η Λόλα, έλα όμως που αυτή η α-νοησία οργάνωνε περαιτέρω τις λεπτομέρειες. Τα αγόρια, εκ φύσεως, έπαιζαν αυτό το παιχνίδι (ή έπρεπε να ξέρουν να το παίζουν). Μπορούσαν (θα έπρεπε να μπορούν) να οικειοποιούνται το χώρο της πλατείας ή της αυλής του σχολείου. Να οργανώνουν την κατάσταση. Να αποφασίζουν για το ποιος παίζει, πότε και σε ποια θέση. Πότε μπαίνει κάποιος που περιμένει ώρα στον “πάγκο”. Πότε βγαίνει κάποιος. Στα πόσα γκολ τελειώνει το παιχνίδι. Εντάξει, δεν αποφάσιζαν όλοι μαζί, υπήρχαν ιεραρχίες, τις έβλεπα. Υπήρχαν οι αρχηγοί και όλοι οι υπόλοιποι. Δυναμεί όμως, αν ήσουν αγόρι έπρεπε να έχεις άποψη και ένα κάποιο know-how γύρω από το ποδόσφαιρο. Θεωρητικά ήσουν, έπρεπε να είσαι, στο στοιχείο σου. Συνήθως δεν υπήρχε και τίποτα άλλο να κάνεις στην πλατεία. Έπρεπε λοιπόν να επιτελέσεις τη φύση σου (αυτό το λέω τώρα, δεν τα ήξερα τότε ακόμη αυτά τα πράγματα).

Και εγώ; Εγώ λοιπόν, συνήθως παρακολουθούσα τα τεκταινόμενα μέχρι να έρθει η στιγμή να παίζω – συχνά καθόμουν κάπως παράμερα, αλλά όχι και πολύ, στο φυσικό δηλαδή χώρο κάποιου που βρέθηκε σε λάθος τόπο και κάνει στην άκρη, παραμερίζει για να εξελιχθεί το δράμα ανάμεσα σε αυτούς για τους οποίους κυρίως γράφτηκε. Αλλά που ταυτόχρονα δεν εξαφανίζεται κιόλας γιατί η επιθυμία είναι έντονη και δεν παραιτείται της προσδοκίας ικανοποίησής της. Τους χρειάζομαι όλους αυτούς για να παίζω αυτό το παιχνίδι. Όταν τελικά έπαιξα ήμουν καλύτερη από πολλούς και θεωρούσα ότι θα μου άξιζε να παίζω από την αρχή (στην πλατεία ή στο σχολείο από την “αρχή” έπαιζαν οι πιο καλοί για να ξεκινήσει δυναμικά και ισορροπημένα το παιχνίδι). Αυτό όμως δεν μπορούσε να συμβεί γιατί κάθε φορά ξεκίναγα από το σημείο μηδέν,

ή το σημείο-λάθος: ήμουν το λάθος υποκείμενο, στο λάθος χώρο, με μια λάθος επιθυμία και με λάθος δεξιότητες/ικανότητες. Κάθε φορά έπρεπε να αποδείξω ότι μπορώ και θέλω και κάθε φορά αυτή η απόδειξη ήταν που με όριζε ως παράταιρη και όχι αντίθετα ως “φυσικό” κομμάτι του πλαισίου. Σιγά σιγά έμαθα πώς σ’ αυτό που ήταν ο κόσμος των αρρενωπών παιχνιδιών, καλό θα ήταν να μη δείχνω ότι επιθυμώ διακαώς να είμαι μέρος του. Να παριστάνω πως είναι κάπως από τύχη που βρέθηκα εκεί και από τύχη που ήξερα να κλωτσάω σωστά τη μπάλα. Έμαθα να μην δείχνω ότι περιμένω να παίξω, ούτε να αμφισβητώ τους “παίχτες εκ φύσεως”. Έμαθα να περιμένω. Έμαθα να διεκδικώ την επιθυμία περιμένοντας. Έμαθα ότι κάποιες επιθυμίες είναι αλλόκοτες. Και έτσι, κάπως στα χαζά, έπαιζα και εγώ ποδόσφαιρο μαζί τους. Όμως, δεν έπαιζα ποδόσφαιρο ως κορίτσι, αφού τα κορίτσια δεν παίζουν ποδόσφαιρο –ούτε βέβαια και ως αγόρι αφού αγόρι δεν ήμουν. Και τότε, ως τι έπαιζα ποδόσφαιρο; Ή, τι ήμουν; Μάλλον το μαντέψατε: ήμουν ένα αγοροκόριτσο και έπαιζα ως τέτοιο.

Το ποδόσφαιρο στην πλατεία, ή στο προαύλιο του δημοτικού σχολείου στην πόλη, δεν ήταν το μόνο παράδειγμα του παραλογισμού που επέβαλλε το σύστημα των φύλων. Ίσως είναι σημαντικό στην ανάμνησή μου γιατί το παιχνίδι ταυτίζεται με την έντονη επιθυμία και φυσικά την απόλαυση και η έντονη επιθυμία ίσως ταυτίζεται με το χτίσιμο της ταυτότητας. Αυτό που πάντως αντιλαμβανόμουν ήταν ότι υπήρχε μια εύνοια που στέγαζε σαν αύρα τη “φύση” των αγοριών σχετικά με διάφορα πράγματα που για μένα ήταν εξίσου φυσικό τόσο το να τα επιθυμώ, όσο και το να τα κάνω. Δεν ήξερα ακόμη ότι πολλοί από αυτούς δεν ήθελαν αυτή την εύνοια, το υποψιαζόμουν όμως. Αλλά, από όσα ήξερα, από όσα έβλεπα να διαδραματίζονται γύρω μου, αυτό που κυρίως δεν καταλάβαινα ήταν το πώς είχε τραβηχτεί αυτή η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα σε μένα και σε ό,τι θα μπορούσα και θα ήθελα να κάνω. Ούτε υπήρχαν εργαλεία για να καταλάβω. Έβλεπα πώς έπρεπε να διεκδικώ το παιχνίδι που μου άρεσε και ενώ δε με πείραζε και πολύ αυτό, αναρωτιόμουν πώς γίνεται το γεγονός του ότι “είμαι κορίτσι” να με ρίχνει σε τέτοια δυσμένεια ώρες-ώρες. Να κάνει τα απλά τόσο σύνθετα. Αυτό που έμοιαζε με μια ακατανόητη εύνοια προς τα αγόρια μου την έδινε στα νεύρα. Το αγόρι και το μελλοντικό του ισοδύναμο, ο άντρας, συμβόλισαν την αδικία. Κανονικά έφταγε βέβαια η εξουσία του συστήματος των φύλων και η στενομοαλιά της. Αλλά όπως είπα, δεν τα ήξερα ακόμη αυτά.

Με τον καιρό το δέχτηκα. Ότι θα είμαι κορίτσι και ότι αυτό θα σημαίνει πως κάποια παιχνίδια θα είναι λάθος που θα θέλω και θα διεκδικώ να τα παίξω. Ταυτόχρονα όμως μου φαινόταν σωστό το να παίζω αυτό που θέλω και όχι ό,τι δεν θα ήθελα επειδή έτσι έπρεπε. Κουλουβάχατα. Ενώ λοιπόν δεν τα έβαλα ποτέ με το ότι ήμουν κορίτσι –δηλαδή δεν χρέωσα ποτέ στη φύση του κοριτσιού αυτό που βίωνα ως αδικία- νομίζω πως η αποδοχή αυτού του παραλογισμού έγινε εφικτή στη βάση μιας υπέρβασης, ίσως εξίσου παράλογης. Θα περιγράψω λοιπόν τι ήταν για μένα το αγοροκόριτσο: στην πολλαπλότητα της φαντασίας ήμουν ένα κορίτσι που έπρεπε να γίνει αγόρι για να τα βάλει με την αδικία του να μην μπορεί το κορίτσι να παίξει μπάλα. Ή ένα κορίτσι που μετασχηματιζόταν σε αγόρι για να ακυρώσει την αδικία του να μην επιτρέπεται στο κορίτσι (που του άρεσε και ήταν απολύτως ικανό) να παίξει μπάλα. Όχι μόνο μπάλα, και ό,τι άλλο ήθελε και δεν προβλεπόταν στους κανόνες. Γλωσσοδέτης; Για πες: άσπρη πέτρα ξέξασπρη και από τον ήλιο ξέξασπρότερη.

Αυτό σήμερα, στα παιχνίδια των ενηλίκων με ακολουθεί: όταν παλεύω την αδικία που μου γίνεται ως γυναίκα νιώθω συχνά ότι για να την αντιμετωπίσω πρέπει να φερθώ ως άντρας, δηλαδή αρρενωπά, και εκεί με μια έννοια να αρνηθώ την γυναίκα, τη θηλυκότητα, να την παραμερίσω για να κανονίσω την κατάσταση. Δεν έχει τόσο σημασία το τι φαίνεται, αλλά η σχέση που δημιουργώ με τον εαυτό και τους/τις άλλους/άλλες, το ότι αντιλαμβάνομαι την επιτέλεση της αρρενωπότητας ως την ισχύ μιας δυνατότητας επιβολής της επιθυμίας και τη θηλυκότητα ως αδυναμία του να επιβάλλεις την επιθυμία σου.

Ισορροπώ (;), στέκομαι, ακροβατώ πάνω σε αυτή τη ρωγμή. Μοιάζει μικρή αλλά από κάτω βρίσκεται το χάος. Γιατί, πιο απλά, ένα πράγμα που έχω συνδέσει με την αρρενωπότητα είναι αυτή η δυνατότητα του να μετράς, του να “περνάει” ο λόγος και η παρουσία σου, η ιδιότητα εκείνη που σε κάνει να μη μπαίνεις στην κατηγορία της λείας ή εκείνου/εκείνης που χρειάζεται προστασία –το να ανήκεις στην κατηγορία αυτού που de facto μπορεί να είναι “εκεί” και να προστατεύει την υποκειμενικότητά του. Η αρρενωπότητα είναι η ιδιότητα του υποκειμένου που δε χρειάζεται να φωνάξει “είμαι και εγώ εδώ”, είναι η ιδιότητα εκείνου που οι “άλλοι” τον βλέπουν και τον σέβονται. Η ιδιότητα εκείνου που κοιτάει τον κόσμο και δε χρειάζεται να περιμένει για να μπει στο παιχνίδι.

Έτσι: σε μια εκδοχή της εμπειρίας μου η αρρενωπότητα είναι αυτό που έχω για να εναντιωθώ στην αδικία που μου γίνεται την ίδια ώρα που η αρρενωπότητα, ως η ιδιότητα της ανδρικής φύσης, είναι αυτή καθ’ εαυτή που κάνει την αδικία πραγματικότητα (με την έννοια του ότι όσοι δεν την έχουν αποκλείονται, ότι κάποια σώματα, και όχι το δικό μου, είναι κυρίαρχα). Στο πλαίσιο της συγκρότησης του ψυχικού μου κόσμου μπορώ να με αντιληφθώ ως μια αρρενωπότητα όταν έτσι κι αλλιώς παίζω ακόμη σχετικά καλό ποδόσφαιρο για την ηλικία μου (σαν άντρας παίζεις, μου λένε σήμερα) ή μπορώ να επιβληθώ. Όταν θυμώνω αντί να κλαίω και όταν δεν λέω συγγνώμη ή δεν παραδέχομαι εύκολα το λάθος μου. Εκφράζω επίσης μια αρρενωπή φύση στο βαθμό που συχνά νιρέπομαι να είμαι κορίτσι ή που δεν ξέρω κι αν έγινα ποτέ γυναίκα. Όμως δεν συμπαθώ αυτόν τον φανταστικό άντρα και την πραγματική αρρενωπότητά του καθώς ευθύνονται για πολλά προβλήματα. Καταλήγω στο συμπέρασμα πως μια αίσθηση για την αρρενωπότητα που έχω είναι ότι αποτελεί ένα αίσχος που κουβαλάω, μια ηθική μαύρη τρύπα. Έλα όμως που από την άλλη με αυτό το αίσχος και το θράσος τού, άνοιξα δρόμο στις επιθυμίες μου και έπαιξα πολλά από όσα ήθελα να παίξω /έμαθα πως γίνεται να παίζω αυτά που θέλω/ και όχι αυτά που θα μου αντιστοιχούσαν με βάση τον κατά φύλα καταμερισμό. Για να είμαστε δίκαιοι πρέπει να παραδεχτώ ότι χρωστώ στην αρρενωπότητα (μου) το ότι δεν μ’ αφήνει να ξεχάσω την αδικία ούτε στην ανάμνηση του κοριτσιού εκείνου αλλά ούτε και στην πραγματικότητα της γυναίκας που είμαι σήμερα. Αλλόκοτη επιπλοκή. Πολύ αλλόκοτη, πολύ πραγματική.

Παρόλο που θεωρητικά συμμερίζομαι πέρα για πέρα τη θέση ότι τα φύλα δεν αποτελούν βιολογικά δεδομένα με προκαθορισμένες ιδιότητες, τη θέση δηλαδή που αντιμετωπίζει το φύλο ως κατασκευή, κοινωνική σχέση, αντι-ουσιακρατικά, συχνά η εμπειρία μου μοιάζει να είναι εντελώς ουσιαστικής και εγγενής, να προκύπτει μέσα από το ίδιο μου το σώμα. Τις φορές αυτές αναδύεται μια φυσική “διάσταση” στο βίωμα που αποτελεί το φύλο, την οποία όσο συνειδητά και να στοχάζομαι δεν μπορώ να βγω “εκτός” της. Άλλοτε πάλι η εμπειρία έρχεται να επιβεβαιώσει τη θεωρία που ζητά να καταλάβει το φύλο ως μια σχέση που έχει φυσικοποιηθεί, ως ένα κατασκευάσμα, μια σύμβαση, ως μια πράξη που επιτελείται στο λόγο, το λόγο που γίνεται ένα με το σώμα και τις κινήσεις ή τις στάσεις του.

Μεγαλώνοντας ως λεσβία –χρησιμοποίησ τις ταυτότητες κορίτσι, λεσβία, άντρας, για να πατήσω και δεν είναι σκοπός αυτού του κειμένου να αναλύσει τα προβλήματα αυτής τη επιλογής, αυτό το λέω για να μην παρεξηγηθούμε– σκέφτηκα πολύ πάνω στο δεδομένο της βίας που κουβαλά η σχέση με το φύλο καθώς διαπλέκεται με τη σεξουαλικότητα και την ερωτική επιθυμία. Ελπίζω να μην ακουστεί ανόητο αλλά θα το διακινδυνεύσω: αρχικά η έλξη μου προς τις γυναίκες, άτομα που έχουν κοινωνικά εγγραφεί στο γυναικείο φύλο, είχε κάτι από την ταραχή και αναστάτωση που μου προκαλούσε η επιθυμία να παίξω ποδόσφαιρο στην πλατεία του χωριού. Αυτή τη φορά όμως δεν ήμουν μόνη, γιατί όσες θα παίζαμε αυτό το παιχνίδι κάναμε όλες μία παραβίαση κανόνων, των κανόνων αυτού του κεντρικού παιχνιδιού εξουσίας που βρίσκεται στον πυρήνα των σχέσεων αναπαραγωγής καθώς αυτές οργανώνονται από την αυθαίρετη διάκριση ανάμεσα στα φύλα, του παιχνιδιού που ορίζει τα φύλα “ως πράγματα φυσικά, πρόδηλα, αναπόφευκτα” που γράφει και ο Μπουρντιέ.

Διαμέσου της λεσβιακής εμπειρίας ήρθε να κλονιστεί εντός κι εκτός μου ολόκληρη η τάξη των πραγμάτων και μάλιστα, ενώ είχαν περάσει αρκετά χρόνια από το δημοτικό που έπαιζα ποδόσφαιρο με πάθος, εκεί, σε έναν άλλο τόπο (γιατί ο τόπος που ανακάλυψα το καινούριο παραβατικό παιχνίδι ήταν ένα “ξένος” τόπος, σύμπωσι;) μου ήρθε ξανά η επιθυμία να παίξω ποδόσφαιρο. Ο κλονισμός αυτός έφερε μια γλυκιά αναστάτωση καθώς βρισκόμουν σε ένα περιβάλλον όπου η επιλογή ήταν διανοήσιμη και δεν στιγματιζόταν από την ενοχή. Απο-φυσικοποιήθηκε με μια έννοια αυτό που είχα μάθει και δεν είχα ποτέ συνειδητά αμφισβητήσει, η καταναγκαστική ετεροφυλοφιλία. Μαζί της όμως η λεσβιακή εμπειρία έφερε, γιατί ποτέ κανένα παιχνίδι δεν είναι εντελώς “άλλο”, ξανά στο φως εκείνα τα οποία είχα ως πούμε αποδεχτεί σχετικά με τη θέση μου στον κόσμο, για το κορίτσι που έπαιζε μπάλα σαν αγόρι επειδή αλλιώς δεν θα μπορούσε να παίξει. Τώρα όμως, το παιχνίδι σοβάρευε και το να το δεχτώ απλώς, δεν φαινόταν καθόλου απλό ή αθώο. Άρχισα να εξετάζω πιο συστηματικά τι σήμαινε το να ενεργοποιώ το μηχανισμό της αρρενωπότητας για να κάνω στην άκρη την αδικία. Έτσι κι αλλιώς υπήρχε στον κόσμο της λεσβιακής κοινωνικότητας ένα μεγάλο ζήτημα γύρω από το φύλο των λεσβιών. Έχουν φύλο οι λεσβίες; Οι λεσβίες δεν είναι γυναίκες, έγραψε η Μονικ Βιτιγκ. Και με αυτή τη λεκτική ακρότητα εξέφρασε εύστοχα ένα τεράστιο κομμάτι της λεσβιακής εμπειρίας. Έχοντας υπάρξει αγοροκόριτσο στο παρελθόν μου, με εκφράζει απόλυτα. Όμως αν δεν είμαι γυναίκα τότε δεν είμαι και άντρας και τότε, τι μου μένει για να αποκρούσω τη βία; Τη βία που έτσι κι αλλιώς ζω επειδή είμαι γυναίκα σ’ έναν κόσμο με υποκείμενα που στο σώμα μου βλέπουν μια γυναίκα, και μάλλον και γω στον καθρέφτη το ίδιο, και τη βία που προκύπτει από το γεγονός ότι αυτή η γυναίκα δεν κάνει αυτά που πρέπει, δεν παίζει όπως θα έπρεπε το παιχνίδι που της αντιστοιχεί μέσα στο πλαίσιο της ετεροσεξιστικής συνθήκης. Και τη βία που ασκώ εγώ όταν, όπως είπα ήδη, μέσα στην πολλαπλότητα της φαντασίας χρησιμοποιώ και ταυτίζομαι με, αρρενωπές επιτελέσεις, πράξεις, λόγια, αισθήματα.

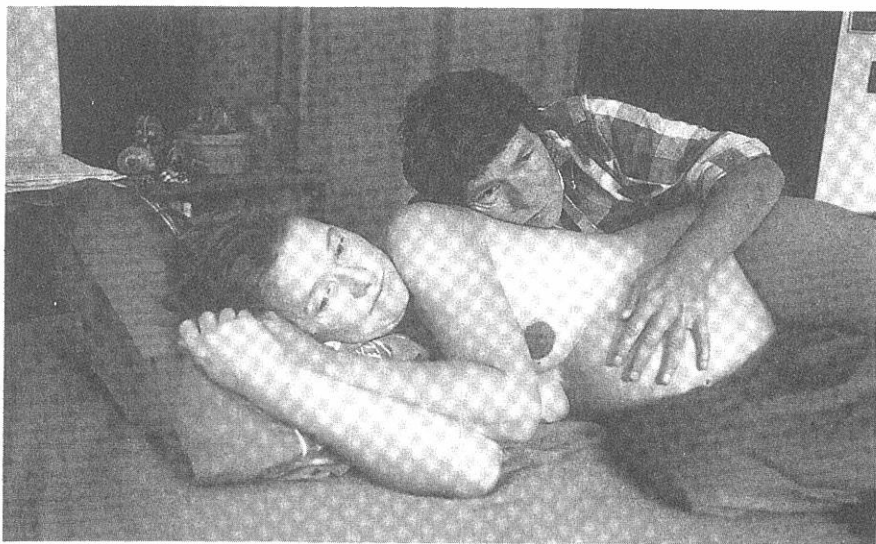
Θέλω να πω λοιπόν, ότι τώρα εδώ, εν μέσω της λεσβιακής επιθυμίας και απόλαυσης, η αδικία εμφανίζεται με ένα άλλο πρόσωπο, η παραβίαση των κανόνων φέρνει βία, το αίσθημα της ανασφάλειας και της επικινδυνότητας συχνά γίνονται κομμάτι-βίωμα του κόσμου μου. Η τάξη των πραγμάτων διασαλεύεται επικίνδυνα. Το να επιτελώ αρρενωπά τον εαυτό μου, είναι συχνά κάτι που δεν διαλέγω. Έτσι -θα ήθελα να πω- είμαι. Την ίδια στιγμή όμως που λέω και γράφω αυτό συνειδητοποιώ πόσο διακινδυνεύω να γκρεμιστώ μέσα σε αυτή τη ρωγμή πάνω από την οποία αιωρούμαι. Η ευθύνη αυτής της επιτέλεσης είναι μεγάλη. Πόσο κοντά μπορεί να βρίσκομαι στο να επιβεβαιώνω τη βία που η επιβολή της αρρενωπότητας ενσωματώνει ως η ιδιότητα του κατεχοχόν υποκειμένου; Χρειάζεται να βρω τους τρόπους να ζω την επιθυμία μου, χρειάζεται όμως επίσης να μην ξεχνάω τη βία που συχνά αυτό συνεπάγεται. Είτε προς εμένα, είτε προς τους άλλους.

Δεν ξέρω πώς να τελειώσω αυτό το κείμενο. Σκέφτομαι, ότι αυτά τα καθεστώτα βίας και εξουσίας που είναι τα δύο κυρίαρχα φύλα του πολιτισμού και η μία “νόμιμη” μεταξύ τους επιθυμητή σχέση, είναι πραγματικά ναρκοπέδια, πεδία μάχης, η κατεχοχόν συνθήκη ενός συνεχούς πολέμου που συμβαίνει άγρια κάτω από το δέρμα μας. Είμαι ορκισμένη “εχθρός” των μιλιταριστικών μεταφορών στον πολιτικό λόγο, όμως αυτή τη στιγμή τις χρησιμοποιώ αντιλαμβανόμενη το κόστος και τις συνέπειες. Κανείς και καμιά δεν είναι εκτός αυτού του καθεστώτος. Δεν υπάρχει σώμα χωρίς φύλο και αυτό σημαίνει κρυφά ή φανερά σημάδια, τραύματα και εργαλεία πολέμου, αναμνήσεις βιαιοπραγίας. Μόνη αντίσταση το να εξετάζουμε εξουσιαστικά που στεκόμαστε μέσα σε αυτή τη συνθήκη και ποιο σημείο του πεδίου ατενίζουμε. Καλό θα ήταν να παίζουμε τα παιχνίδια που θέλουμε και όχι αυτά που πρέπει και να στηρίζουμε συλλογικά αυτή τη δυνατότητα. Α! και να μην ξεχνάμε ότι: δεν χρειαζόμαστε άλλους ήρωες. Νισάφι πια. ●

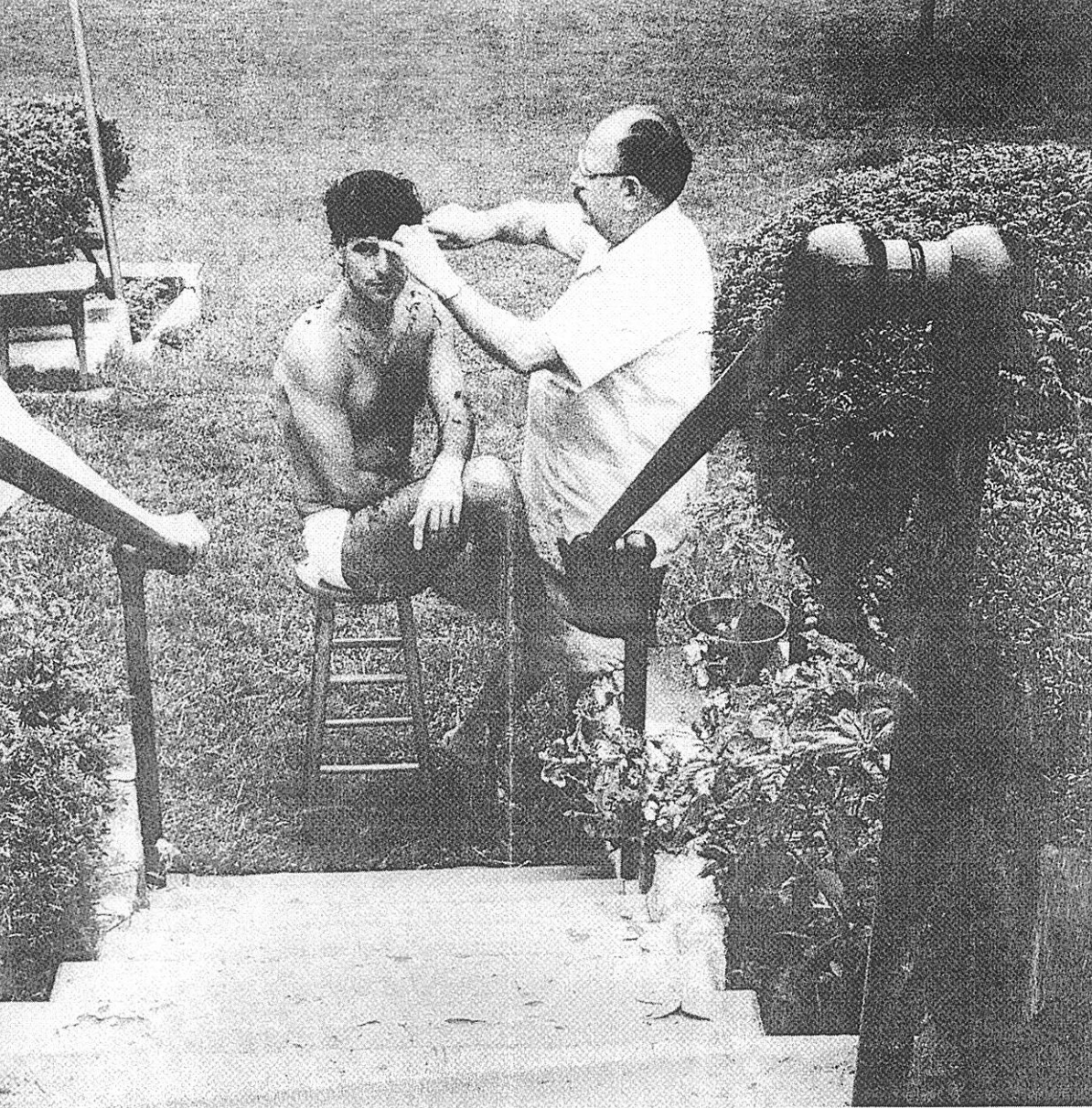

Above: The 1980s saw a baby boom in the lesbian community. (© Cathy Cade, 1981. From *A Lesbian Photo Album* by Cathy Cade, 1987. Reprinted by permission.)

Left: S/M lesbians believe that feminists have much to learn from sexual outlaws. (Courtesy of Jesse Merrill.)

Κείμενα τευχους # 4

Intro σελ.1 ● Αρρενωπότητα είναι σελ.12 ● Φυλή, τάξη και οι αντιφάσεις της αρρενωπότητας σελ.14 ● Αγόρι από σπίτι σελ.24 ● Αλλάζοντας θέσεις σελ.29 ● Το φύλο είναι ο πρώτος τρομοκράτης σελ.36 ● Ο Ζιντάν ήταν μόνο η αφορμή σελ.41 ● Το Ανδρικό προνόμιο σελ.46 ● brake σελ.51 ● Μια ιστορία αγάπης από το εργατικό Πέραμα σελ.52 ● Τα καρτέ του βαλέ σελ.56 ● Έχω μικρό πουλί, ε και; σελ.61 ● Αλλάζοντας καύλες σελ.63 ● Γάμπσέ τα ρε πούστη μου σελ.67 ● Για την ιδεολογία του σκληρού άντρα και την έμπρακτη αμφισβήτησή της από τους επαναστατημένους κρατούμενους σελ.75 ● Άντρες στα όπλα! σελ.79 ● Η (αυτο)καταστροφή είναι δημιουργία σελ.81 ● Ο χύλος σελ.85

Το qvzine κυκλοφορεί με μη ορισμένη περιοδικότητα και φτιάχνεται με μη συνοπτικές διαδικασίες από μία ομάδα αποτελούμενη από πούστηδες, λεσβίες, τρανς, κανονικούς και λοιπούς ανώμαλους, με σκοπό την παραγωγή πολιτικού λόγου πάνω σε ζητήματα φύλου και σεξουαλικότητας.

Το τεύχος αυτό τυπώθηκε το Νοέμβριο του 2010, στην Αθήνα, σε 1000 αντίτυπα, και κυκλοφορεί χωρίς αντίτιμο.

Προηγούμενα τεύχη μπορείτε να βρείτε στη σελίδα www.qvzine.net